ՄԱՍԻՍ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Լ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 18 (1468) ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 22, 2010
VOLUME 30, NO. 18 (1468) SATURDAY, MAY 22, 2010

Պաշտօնաթերթ՝
Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան
Արեւմտեան Ամերիկայի

MASSIS Weekly
1060 N. Allen Ave. Suite 101
Pasadena, California 91104

ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

ՏԽՈՒՐ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ
ԱՌ՝ ՏՕՔԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՐԵԱՆ

ՏՕՔԹ. Ա. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ

Ուղիղ տարի մը անցաւ այն չարաշուք օրէն, երբ մահուան գերանդը անակնկալօրէն հնձեց մեր շարքերէն, «Մասիս» շաբաթաթերթի հիմնադիր խմբագիրներէն՝ ընկ. Յարութիւն Սաղրեանի կեանքը: Ան իր մահով խոր սուգի մատնեց իր ընտանեկան պարագաները, թատերական, երաժշտական եւ գրական բարեկամ շրջանակները, եւ վերջապէս իր գաղափարական մեծ ընտանիքը, Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւնը:

Իր դառնաղէտ մահով, իր ընտանիքը կորսնցուց սիրալիր ամուսին մը, նուիրեալ հայր մը, հոգեկից խորհրդակից մը, որ ոչինչ խնայեց պահպանելու համար իր օճախի ազգային աւանդապահ դիմագիծը: Այդ գծով, խօսուն ապացոյցներ էին իր ընտանեկան յարկէն ներս իր կազմակերպած գրական, մշակութային եւ ընկերային բնոյթի յաճախակի դարձած հաւաքոյթները, ուր կը մէկտեղուէին մեր գաղութէն ներս վարկ վայելող մշակոյթի նուիրեալ արուեստագէտ-արուեստագիտուհիներ, գրողներ, ազգային գործիչներ եւ այլ հիւրեր, որոնք սատար կը հանդիսանային հայապահպանման պայքարին զօրացման:

Իր բարեկամ շրջանակները կը կորսնցնէին բարեժպիտ, անմիջական ու զուարթաբարոյ ընկերակից մը, որուն ներկայութիւնը հաճելին՝ օգտակարին միախառնող շաղախ կը դառնար ամէնուրեք:

Թատերական շրջանակը, Սաղրեանի մահով կը կորսնցնէր իր մէկ շնորհալի դերասանը: Երաժշտական ընկերակցութիւններ՝ իրենցմով խանդավառ երաժշտասէրն ու օժանդակ մէկ անձնաւորութիւնը: Պահանջատիրութիւնը կամ բողոքի քայլարշաւները՝ իրենց առաջին գծի վրայ կանգնող պատկառելի ցուցարար մասնակից մը: Սգաւորները՝ իր դամբանականներով եւ աւուր պատշաճի քերթուածներու արտասանութիւններով մխիթարող հոգեկից մը: Այո, իր բարեկամ շրջանակները կը կորսնցնէին բարեժպիտ, անմիջական ու զուարթաբարոյ ընկերակից մը, հարազատ մը, որուն ներկայութիւնը հաճելին՝ օգտակարին, սուգը՝ յոյսին միախառնող մղում կը դառնար ամէնուրեք:

Սաղրեան առանց բացառութեան աչքի զարնող ներկայութիւն էր միշտ, գաղութէս ներս գործող միութիւններու ազգային, քաղաքական, գրական, թատերական, երա-

Տար.ը էջ 19

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԻՆՈՒԱԾ ՈՒԺԵՐԸ ԱՊՕՐԻՆԻ ԿԵՐՊՈՎ ՆԵՐԳՐԱՒՈՒԱԾ ԵՆ ՄԱՐՏ 1-Ի ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Բանակի զրահապատ մեքենաները Երեւանի հրապարակներուն վրայ՝ Մարտ 2, 2008

2008-ի Մարտի 1-ի իրադարձութիւնները ուսումնասիրող, լուծարուած փաստահաւաք խումբի ընդդիմադիր անդամները Երեքշաբթի, Մայիս 17-ին հրապարակած են զեկոյց, ուր կ'եզրակացուի, որ նախքան Ռոբերդ Քոչարեանի «Արտակարգ դրութիւն յայտարարելու մասին» հրամանագրի վաւերացումը, Հայաստանի զինուած ուժերը ներգրաւուած են ներքաղաքական իրադարձութիւններուն մէջ:

2008 թուականի Մարտի 1-2-ի իրադարձութիւնները ուսումնասիրող փաստահաւաք խումբի նախկին ընդդիմադիր անդամներ՝ Անդրանիկ Քոչարեանի եւ Սեդա Սաֆարեանի զեկոյցը կը փաստէ, որ Պաշտպանութեան նախկին նախարար Միքայէլ Յարութիւնեանի 0038 խիստ գաղտնի հրամանով զինուած ուժերու բազմաթիւ ստորաբաժանումներ Մարտի 1-ին դուրս բերուած են իրենց տեղակայման հիմնական վայրերէն եւ տեղափոխուած՝ մայրաքաղաք ու մօտակայ վայրեր: Զեկոյցին մէջ Անդրանիկ Քոչարեան եւ Սեդա Սաֆարեան կը յայտարարեն, որ փաստահաւաք խումբէն ներս իրենց գործունէութեան ընթացքին հայ-

Տար.ը էջ 4

ԱՂԹԱՄԱՐԻ Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ 5000 ՀԱՅԵՐ Կ'ԱԿՆԿԱԼՈՒԻՆ

Թրքական «Փրեսթիժ» թերթը հարցազրոյց մը հրատարակած է Վանի մշակոյթի տնօրէն Ջէքի Թաշքանի հետ, որուն ընթացքին ան խօսած է Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ ուխտագնացութեան մասին, որ ծրագրուած է Սեպտեմբերին: Կը յայտնուի, թէ Վանի պանդոկները անբաւարար են կատարելու համար Վան գալիք հայերու հիւրընկալութիւնը, որովհետեւ կը կարծուի, թէ հազարաւորներ Վան պիտի գան այս առիթով:

Այն հարցումին, թէ Թաշքան ի՞նչ նախատեսութիւն ունի Աղթամարի ուխտագնացութեան մասին, ան կը պատասխանէ, որ իր ենթադրութեամբ, 5000 հայեր Վան պիտի գան ուխտագնացութեան համար: «Ուխտագնացները 2-3 օր առաջ Վան պիտի գան եւ առիթը պիտի ունենան պտըտելու նաեւ Վան քաղաքին մէջ: Այժմ ժողովներ պիտի կատարուին մանրամասնութիւնները ճշդելու համար. օրինակ, այս բազմութիւնը Աղթամար կղզի փոխադրելու համար բաւարար նաւ կա՞յ, թէ չկայ, կամ թէ ինչպիսի՞ կէտերու վրայ է, որ դժուարութիւններ կրնան ստեղծուիլ:

Ուխտագնացութեան օրերուն պիտի լուսաւորուին Աղթամարի եկեղեցին ու Վանի բերդը: Ծրագիր կը մշակուի, որ Աղթամարի եկեղեցւոյ լուսաւորումը կատարուի արեւի ուժով: Այս ծրագիրը պիտի իրականանայ ուխտագնացութեան թուականէն առաջ»,- ըսած Թաքշամ:

ԱԼԻԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԺԱՄԱՆԱԿ ՇԱՀԵԼՈՒ ՄԷՋ

Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւ Երեքշաբթի, Մայիս 18-ին յայտարարած է թէ, պատրաստ է բանալու սահմանը, եթէ Հայաստան համաձայնի ընդունիլ Մինսկի Խումբի համանախագահներու առաջարկած ծրագիրը:

«Եթէ Հայաստան դրական պատասխանէ Մատրիտեան սկզբունքներու նորացուած տարբերակին եւ սկսի հայկական զօրքերու դուրսբերումը ատրպէյճանական տարածքներէն, ապա Ատրպէյճան կը բանայ բոլոր սահմանները ու հաղորդակցութեան ուղիները», - ըսած է Ալիեւ Թուրքիոյ վարչապետ Ռեճէփ Էրտողանի հետ Պաքուի մէջ կայացած միատեղ ասուլիսի ընթացքին:

Ալիեւ ըսած է որ, Ատրպէյճան համաձայն է նորացուած Մատրիտեան սկզբունքներուն՝ մի քանի բացառութիւններով եւ կ'ակնկալէ, որ հայկական կողմը եւս նոյնը ընէ:

«Նոր առաջարկները ներկայացուած են վեց ամիս առաջ, բայց մինչեւ հիմա Հայաստան դրական պատասխան չէ տուած: Մենք կը տեսնենք, որ դա ժամանակ շահելու փորձ է, քանի որ անոնք չեն կատարեր կարեւոր քայլեր խնդիրը լուծելու համար եւ բանակցութիւնները կը դարձնեն յաւերժական գործընթաց», - յայտարարած է Ալիեւ՝ պնդելով, թէ խաղաղ գործընթացի առանցքային պահերուն Հայաստան միշտ ալ խափանած է բանակցութիւնները:

«Եթէ Հայաստան դրական պատասխան տայ, կողմերը կը մօտենան խնդրի լուծման, եթէ ոչ՝ բանակցային գործընթացը կը տապալուի», - յայտարարած է Ատրպէյճանի նախագահը:

Ռեճէփ Էրտողանի Պաքու կատարած այցելութեան առթիւ թրքական մամուլին մէջ լոյս տեսած են հրապարակումներ, որոնց համաձայն Թուրքիոյ վարչապետը կը փորձէ համոզել Ատրպէյճանի ղեկավարին՝ եօթը շրջաններու փոխարէն բաւարարուիլ երկու շրջաններէ հայկական զօրքերու հեռացումով:

«Եթէ նոյնիսկ Պաքուի վարչակազմը հանրութեան ուղղուած իր յայտարարութիւններուն մէջ կ'ընդգծէ, թէ «5+2» բանաձեւէն ետքայլ պիտի չընէ, այդուհանդերձ, 2 շրջաններու հարցի առնչութեամբ կը շարունակուին քննարկումները: Այդ երկու շրջաններն են Քելբաջարը եւ Ֆիզուլին», կը գրէ թրքական «Հիւրրիյէթ» թերթը:

«Հիւրրիյէթ» այս առթիւ կ'ընդգծէ նաեւ, որ եթէ Երեւանը հրաժարի ընդունիլ Ղարաբաղի յարակից շրջաններու հետ կապուած նոր առաջարկութիւնը, հայ-թրքական յարաբերութիւններու կարգաւորման գործընթացը կրնայ շատ երկար ժամանակ սառեցուած մնալ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱՐԿՈՒՏԸ ԾԵԾԱԾ ՏԵՂՆ Է ԾԵԾՈՒՄ

ՅԱԿՈԲ ԲԱԴԱԼԵԱՆ

Տարիներ առաջ, երբ հոլիվուդեան ֆիլմերում ցուցադրւում էին ԱՄՆ սեւամորթ նախագահներ, դրանք ընկալւում էին որպէս ֆանտաստիկայի ժանրը ներկայացնող ստեղծագործութիւններ: Յետոյ Ամերիկան ունեցաւ առաջին սեւամորթ հրամանատարը՝ ի դէմս գեներալ Քոլին Փաուելի, ով ղեկավարում էր ամերիկեան ռազմարշաւը՝ «Փոթորիկ անապատում», Սադդամ Հուսէյնինին քշելով Քուվէյթից: Յետոյ ԱՄՆ ունեցաւ իր առաջին սեւամորթ պետքարտուղարը՝ ի դէմս նոյն գեներալ Փաուելի: Յետոյ ԱՄՆ ունեցաւ իր առաջին սեւամորթ նախագահը՝ ի դէմս ծագումով քենիացի Պարաք Օբամայի: Մի քանի օր առաջ ԱՄՆ ունեցաւ իր առաջին արաբ գեղեցկուհին՝ ի դէմս լիբանանցի 24-ամեայ էմիգրանտ Ռիմա Ֆակիհի, ով նուաճեց «Միսս ԱՄՆ-2010» տիտղոսը:

Կարծես թէ նկատելի է, թէ կինոն ինչպէս է տարէցտարի Ամերիկայում դառնում իրականութիւն: Գաղտնիք չէ, որ ամերիկեան, հոլիվուդեան կինոարտադրութիւնը ԱՄՆ քարոզչական հզօր գործիքներից մէկն է, որով փորձ է արւում որոշակի արժէքներ, մթնոլորտ, մտածողութիւն ձեւաւորել թէ սեփական երկրում, թէ դրա սահմաններից դուրս: Ու երբ դիտարկում ենք ԱՄՆ պետական ընթացքը, ապա արձանագրում ենք, որ դա նպատակներ, արժէքներ սահմանելու եւ պետական ու հասարակական ճկունութեան շնորհիւ արագ վերափոխուելու, այդ արժէքների կենսագործման հասնելու, պահը, ժամանակը բաց չթողնելու մի օրինակ է, որ դրւում է ի ցոյց աշխարհի: Այլ կերպ ասած, ԱՄՆ հռչակում է արժէքներ եւ իր կեանքի ընթացքով տէր է կանգնում դրանց:

Արժէքներ հռչակում են շատ երկրներ, շատ պետութիւններ, շատ էլիտաներ: Օրինակ, եթէ փորձենք վեր հանել այն արժէքներն ու նպատակները, որ հռչակուել են Հայաստանի անկախութիւնից ի վեր, երեւի թէ դրանք կը բաւականացնեն 10 կամ 20 Ամերիկաների պատմութեան: Բայց երբ փորձում ենք դիտարկել, թէ հռչակուած արժէքներից քանիսին է տէր կանգնել Հայաստան պետութիւնը, ապա տեսնում ենք, որ 20 տարուայ մէջ ձեւաւորուած հիմնական «արժէքները» բացարձակապէս կապ չունեն հռչակուածների հետ:

Անշուշտ, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներն էլ իր կազմաւորման եւ ձեւաւորման առաջին տասնամեակներին գուցէ աւելի լաւ վիճակում չի եղել, քան Հայաստանն այժմ: Աւելին, գուցէ առաւել վատ վիճակում է եղել: Բայց ախր ժամանակակից պետութիւն կառուցելու առումով ամերիկացիներին օրինակ ցոյց տուող չի եղել, ուրիշների սխալ չի եղել, որից հնարաւոր կը լինէր դասեր քաղել: Չեն եղել նախադէպեր, չեն եղել պետականաշինութեան գիտական աշխատութիւններ, չի եղել համաշխարհային փորձ, չի եղել օգնութիւն՝ դրամաշնորհների, վարկերի, Սփիւռքի տեսքով: Թէեւ միգուցէ հենց դրանում է եղել ԱՄՆ աջողութեան գրաւականը որպէս պետութիւն: Միգուցէ երբ այդ ամէնը չկայ, տուեալ հասարակութիւնը, տուեալ ժողովուրդը կամ էթնոսը ստիպուած միտք է զարգացնում, միտքն է գնահատում, հասկանում եւ գնահատում է ինտելեկտի եւ գիտութեան իրական արժէքը, ոչ թէ դրանց քարոզչական փոխարժէքը:

Եւ այդ ամենով հանդերձ, ու անկախ այդ ամէնից, միեւնոյն է, հայութեան պարագայում այն դիտարկումը, թէ մենք նոր ենք պետութիւն կառուցում եւ պէտք չէ համեմատուել այլոց, այդ թւում Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների հետ, կրկին այդքան էլ հիմնաւոր չէ: Բանն այն է, որ մենք պետութիւն ունեցել ենք Ամերիկայից հազարամեակներ առաջ: Բայց նրանք 200 տարում դարձել են աշխարհի ամենահզօր պետութիւնը, իսկ հայութիւնը ոչ միայն չի հզօրացել, այլ կորցրել է թէ պետականութիւնը, թէ նուազել է թուաքանակով, թէ տարածքով, թէ ռեսուրսներով: Ու դրա պատճառը մեր շուրջը հիւսուած հակահայկական դաշինքներն ու նուաճող հարեւանները չեն, մեր աշխարհագրական վատ դիրքը չէ, ինչը ներշնչւում է սերնդէ սերունդ, արմատաւորելով այն գաղափարը, թէ ամբողջ աշխարհը հայերի դէմ էր աշխատում, դրա համար էլ մենք այդքան փոքրացանք ու կոտորուեցինք, մեզ խաբեցին, մեզ դաւաճանեցին:

Ու այդպէս, տարիների ընթացքում, տնտեսական, քաղաքական, հոգեւոր եւ մտաւորական «էլիտաների» հետեւողական եւ յամառ աշխատանքի շնորհիւ ձեւաւորուեց այն ազգային հոգեբանութիւնը, որ մեր դժբախտութիւնների բուն պատճառը մեր վատ աշխարհագրական դիրքն ու մեր Թախծոտ աչքերն էին, որոնք կատաղութեան էին հասցնում մեր մօտ ու հեռու հարեւաններին: Բոլորն ու ամէն ինչ պատճառ էին, միայն ոչ մենք, ոչ մեր սխալները, ոչ մեր մտաւոր տկարութիւնը, սահմանափակութիւնը, մեր էլիտաների կաղապարուած մտածողութիւնը, որից երբ այդ էլիտաների ներկայացուցիչներից ոեւէ մէկը դուրս է եկել, շատ արագ հասել է յաջողութեան, բայց յաջողութիւնն էլ շատ կարճ է տեւել, որովհետեւ շատ արագ դարձել է «ազգային" հոգեբանութեան զոհ՝ բառի բուն եւ պատկերաւոր իմաստներով: Այդ հոգեբանութիւնն ամենից յարմարն էր այդ բոլոր էլիտաների համար, որովհետեւ նրանց ազատում էր պատասխանատուութիւնից, հասարակութեան առաջ ունեցած պատասխանատուութիւնից: Այդ հոգեբանութեան խորացումը շարունակւում է մինչեւ այսօր, երբ իշխող «էլիտաները» որեւէ հանրային գործողութիւն բնորոշելիս, գնահատելիս կամ հիմնաւորելիս ելման կէտ են ընտրում արտաքին թշնամու կերպարը՝ «թշնամուն չօգնենք» կամ «թշնամուն չուրախացնենք» տարբերակով, երբ նոյն այդ «էլիտաներին» ուղղուած որեւէ հասարակական պահանջ հետ է մղւում հենց այդ տարբերակներով:

Ազգային այդ հոգեբանութիւնն է պատճառը, որ Հայաստանի հասարակութեան եւ քաղաքական շրջանակների գերակշիռ մասն աւելի կարեւոր են համարում ոչ թէ այն, թէ ինչ է կատարւում Երեւանում, Գիւմրիում, Կապանում կամ Բարեկամաւանում, այն, թէ ինչ են քննարկում Մեդվեդեւը կամ Գիւլը, Օպաման եւ Էրդողանը, Մեդվեդեւն ու Օպաման: Հասարակութեան եւ քաղաքական շրջանակների գերակշիռ մասը Հայաստանի ճակատագիրը կապում է ոչ թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնում առկայ իրավիճակի, այստեղ ընդունուող որոշումների եւ ձեռնարկուող լուծումների, այլ համաշխարհային մայրաքաղաքներում կայացուող հանդիպումների հետ: Եւ այդ մտայնութիւնը ոչ միշտ է, որ թելադրուած է պարզապէս ներքին խնդիրներից ուշադրութիւն շեղելու մղումով: Ամենեւին, պարզապէս հասարակութեան զգալի մասի մտածողութիւնը կոդաւորուած է հենց այդպէս, որ մեր ճակատագիրը, մեր յաջողութիւններն ու անյաջողութիւնները պայմանաւորուած են ոչ թէ մեր մտքով, կամքով, մեր արժէհամակարգով եւ աշխարհընկալմամբ, դրանից բխող գործողութիւննե-

Շար.ը էջ 19

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆ, ԹԷ՞ ԽԱՐԴԱՒԱՆՔ

ԱՐԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Արդէն մի քանի ամիս խօսւում են իշխանութեան ներսում պատրաստուող դաւադրութեան մասին: Բնականաբար, որպէս պալատական յեղաշրջման առաջնորդ՝ նշւում է Ռոբերդ Քոչարեանի անունը: Ըստ այդմ, հաշուի են առնւում նախկին նախագահի անձնական առանձնայատկութիւնները եւ 12 տարի առաջ նրա կողմից հրահրուած դաւադրութեան յաջողուած փորձը: Ինքը՝ Քոչարեանը, այդ լուրերը հերքել է, բայց դա արել է իրեն յատուկ ոճով՝ յետոյքային հիւանդութեան յիշատակմամբ: Դա, ինչ խօսք, իջեցրեց նրա յայտարարութեան արժէքը. որքան զուսպ է խօսքը, այնքան ազդեցիկ է այն, այնքան լուրջ է ընկալւում: Հաւանաբար, ճիշդ կը լինի, որ նրանք, ովքեր կասկածւում են այդ դաւադրութեանը մաս կազմելու մէջ, նոյնպէս հերքեն այդ խօսակցութիւնները, եթէ դրանք սուտ են (ինչպէս արեց Սամուէլ Բաբաեանը), կամ, եթէ ճիշդ են, հաստատեն այդ տեղեկութիւնները՝ ասելով, որ, այո, իրենց աւելի ձեռնտու է, որ նախագահ լինի Քոչարեանը, եւ բացատրեն, թէ ինչու:

Իհարկէ, տեսականօրէն ամէն ինչ հնարաւոր է: Բայց ուզում եմ ընթերցողների ուշադրութիւնը հրաւիրել այսօրուայ եւ 98-ի իրավիճակների տարբերութեան վրայ: Պալատական յեղաշրջումն այն ժամանակ է յաջողւում, երբ նրա մասնակիցները ռէալ իշխանութիւն ունեն, ինչպէս եւ տեղի էր ունեցել 12 տարի առաջ: Ռէալ իշխանութիւնն այսօր նախագահի, կառավարութեան եւ ամենակարեւորը՝ ուժային կառոյցների ձեռքն է: Կա՞յ որեւէ նշան, որ դրանց ղեկավարները պատրաստ են դաւաճանել նախագահին եւ իրենց երդմանը: Ինձ թւում է՝ այս պահին նման նշաններ չկան:

Բայց թէ ինչու են այդ խօսակցութիւններն առաջացել՝ միանգամայն բացատրելի է: Ընդդիմութիւնն, իհարկէ, շահագրգռուած է նման լուրերի տարածման մէջ՝ ցոյց տալու համար, թէ որքան թոյլ է ներկայիս իշխանութիւնը, եւ որքան խորն են դրա ներսում հակասութիւնները: Բայց եթէ նոյնիսկ մի կողմ դնենք այդ հանգամանքը, պէտք է արձանագրել. մենք պատրաստ ենք հաւատալ այդ լուրերին այն պարզ պատճառով, որ քաղաքական գործունէութիւնը Հայաստանում զգալիօրէն վարկաբեկուել է, եւ որեւէ տեղաշարժի հնարաւորութիւն մարդիկ տեսնում են միայն՝ որպէս ներիշխանական «մուտիլովկաների» արդիւնք:

Այսօր քաղաքական գործունէութեամբ զբաղւում է միայն Հայ ազգային կոնգրեսը: Ճիշդ թէ սխալ, խելացի թէ անխելք? այդ միաւորման գործունէութիւնը քաղաքական է, բաց, հրապարակային: Մնացածը, ներառեալ Դաշնակցութիւնը, զբաղուած են խարդաւանքներով: Պատճառը, եթէ կարճ ձեւակերպենք, հետեւեալն է. Նրանք, ովքեր իշխում էին անկախ Հայաստանի առաջին 7 տարիներին, խիստ տարբերւում են նրանցից, ովքեր իշխանութիւն ունէին եւ հարստացել են 1998-2008 թուականներին: Չնայած առաջինների մէջ նոյնպէս կային յանցագործներ եւ թալանչիներ, այնուամենայնիւ, այդ երկու խմբերը «սարքած են տարբեր խմորներից»: Լեւոն Զուրաբեանը կամ Ալեքսանդր Արզումանեանը կարող են քաղաքական դիրքորոշում յայտնել: Բայց դուք պատկերացնո՞ւմ էք, որ, ասենք, Վարդան Այվազեանը դուրս գայ իշխանութեան դէմ: Նրան իսկոյն կը յիշեցնեն իր բոլոր հանքերը եւ դրանց հետ կապուած մեղքերը: Ահա թէ ինչու գործիչների այդ «համաստեղութեանը» մնում են միայն խարդաւանքները:

«ԱՌԱՒՕՏ»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ՝
ԳԱԲՐԻԷԼ ՄՈԼՈՅԵԱՆ
ՍԱՀԱԿ ԹՈՒԹՃԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹ ՏԷՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Հեռ. (626) 797-7680
Ֆաքս. (626)797- 6863
E:Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

MASSIS Weekly
Organ of **the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA**
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August

ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA $50.00, Canada $60 (Second Class), $75.00 (Air Mail)
Overseas $85.00 (2nd Class Mail), $125.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.

Please Send Address Change To
**MASSIS WEEKLY
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104**

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ Է ԵՂԵԼ «ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 27»-Ի ԳՈՐԾՈՎ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼ ՀԱՄԼԵՏ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԸ

«Հոկտեմբերի 27-ի» գործով մահանում է արդէն երրորդ դատապարտեալը. երկու օր առաջ յանկարծամահ է եղել Համլետ Ստեփանեանը:

2000 Թուականի Օգոստոսի 29-ին դեռ գործի նախաքննութեան փուլում, Նուբարաշէնի մեկուսարանում մահացաւ «Հոկտեմբերի 27»-ի գործով ամբաստանուող Նորայր Եղիազարեանը: Ըստ դատաբժշկական փորձաքննութեան՝ նա մահացել էր 220 վոլտ հոսանքից: Թէեւ որոշ այլ պնդումների համաձայն, նրա գլխին եղել էին հարուածի հետքեր: Նա Նաիրի Յունանեանի խմբին զէնք վաճառած անձն էր, որն այդպէս էլ դատարան չհասաւ:

2004 Թուականի Ապրիլի 16-ին իր խցում կախուած գտան ոճրագործների քեռուն՝ ցմահ դատապարտուած Վռամ Գալստեանին, որն իրեն բաւականին տարօրինակ էր պահում, եւ մահից առաջ սկսել էր յայտարարութիւններ անել ահաբեկչութեան հետ կապուած եւ այլն: Մահից առաջ նա իբր խնդրել էր իրեն տեղափոխել առանձին խուց, որովհետեւ չի համակերպւում իր խցակիցների հետ, իսկ մեկուսարանի ղեկավարութիւնը մեծ սիրով բաւարարել էր նրա խնդրանքը: Յաջորդ օրը նրան յայտնաբերել էին կապուած, իսկ քրէակատարողական հիմնարկների վարչութեան պետ Սամուէլ Յովհաննիսեանն այն ժամանակ յայտարարեց, թէ նա յաճախ է ինքնասպանութեան փորձեր արել:

Իսկ Մայիսի 15-ին յանկարծամահ է եղել Համլետ Ստեփանեանը, որն ի տարբերութիւն միւսների, դատապարտուել էր ոչ թէ ցմահ, այլ 14 տարուայ ազատազրկման եւ շատ մօտ ապագայում պէտք է յայտնուէր ազատութեան մէջ: Նա անմիջականօրէն չէր մասնակցել Ազգային Ժողովի նիստերի դահլիճում տեղի ունեցած իրադարձութիւններին, այլ սպասել էր դրսում: Համլետ Ստեփանեանը միացել էր ահաբեկիչներին 1999Թ Հոկտեմբերի 27-ի առաւօտեան:

«Այս առումով վստահ եմ, որ իրական կազմակերպիչների մասով Համլետ Ստեփանեանը տեղեկութիւններ չի ունեցել, սակայն նաեւ համոզուած եմ եւ ասել եմ, որ Ստեփանեանը տեղեկութիւններ ունեցել է այն ուժերի մասին, որոնք պէտք է միանային սպանութիւնները կատարելուց յետոյ,-«Ա1+»-ի հետ զրոյցում ասաց Դեմիրճեանների շահերի ներկայացուցիչ Աշոտ Սարգսեանը:-Այդ առումով Համլետ Ստեփանեանի մահը ձեռնտու էր այն մարդկանց, ովքեր սպասում էին ոճրագործներից Դերենիկ Բեջանեանի զանգին, որպէսզի միանային ոճրագործներին»:

Աշոտ Սարգսեանը սպասում է դատաբժշկի եզրակացութեանը, թէեւ վստահ է, որ պաշտօնական վարկածը լինելու է ճիշդ այնպէս, ինչպէս Վռամ Գալստեանի դէպքում: Եւ այստեղ Սարգսեանը կարեւորում է իրաւապաշտպանների դերը, որոնք պէտք է հետամուտ լինեն մահուան իրական հանգամանքների բացայայտմանը:

Իսկ արդեօք Նաիրի Յունանեանի եւ միւսների կեանքը եւս վտանգուած չէ՞, հաշուի առնելով, որ արդէն 3 հոգի տարբեր հանգամանքներում մահացել են՝ մեր հարցին Աշոտ Սարգսեանը պատասխանեց. «Մի օր էլ կարող է Նաիրի Յունանեանին մահացած գտնեն, բայց դա արդէն կը խօսի իշխանութեան հնարաւոր փոփոխութեան մասին»: Ըստ նրա՝ գործող իշխանութիւնը չի հեռանայ, քանի Նաիրի, Կարէն Յունանեանները եւ Էդիկ Գրիգորեանը ողջ են.«Որովհետեւ նոր իշխանութիւնը հենց նրանց միջոցով պէտք է պարզի Հոկտեմբերի 27-ի իրական կազմակերպիչներին»:

Յիշեցնենք, որ 1999 Թուականի հոկտեմբերի 27-ին Նաիրի Յունանեանի զինուած յանցախումբը, ներխուժելով խորհրդարանի նիստերի դահլիճ, գնդակահարեց 8 պետական գործիչների՝ Ազգային Ժողովի նախագահ Կարէն Դեմիրճեանին, վարչապետ Վազգէն Սարգսեանին, խորհրդարանի փոխնախագահներ Եուրի Բախշեանին եւ Ռուբէն Միրոեանին, պատգամաւորներ Արմենակ Արմենակեանին, Միքայէլ Քոթանեանին, Հենրիկ Աբրահամեանին եւ նախարար Լեոնարդ Պետրոսեանին:

ՀԱԿ-Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ «ԱՌՃԱԿԱՏՈՒՄՆԵՐ» Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՍՈՒՄ

ՀԱԿ-ի համակարգող Լեւոն Զուրաբեան

Հայ ազգային կոնգրէսի (ՀԱԿ) համակարգող Լեւոն Զուրաբեանի համոզմամբ, Հայաստանի իշխանութեան ներսում կան «ընդգծուած հակասութիւններ եւ առճակատումներ», որոնք «շատ արագ կը բացայայտուեն»:

«Ռեժիմը յայտնուել է փակուղու մէջ, յայտնուել է անելանելի վիճակում, նրա ներսում խորանում են առճակատումները», - լրագրողների հետ հանդիպմանը ուրբաթ օրը յայտարարեց Զուրաբեանը՝ շարունակելով. - «Շատերը հենց ռեժիմի ներսում կորցրել են իրենց հաւատը առ այն, որ Սերժ Սարգսեանը ի վիճակի է ապահովել նրանց կերակրատաշտի անվտանգութիւնը, ապահովել այս իշխանութեան շարունակականութիւնը: Այդ պատճառով սկսուել է գզվռտոց, սկսուել են անյաղթահարելի հակասութիւններ:Եւ ես կարծում եմ, որ դրանք շատ արագ կը բացայայտուեն՝ շատ աւելի տեսանելի, շօշափելի ձեւերով»:

Կոնգրէսի համակարգողի կարծիքով, իշխանութիւնները «անելանելի վիճակում» են յայտնուել նաեւ արտաքին քաղաքական հարցերի պատճառով:

«Հայաստանը այսօր աննախադէպ արտաքին քաղաքական ճնշումների տակ է, ֆուտբոլային դիւանագիտութեան տապալումը բերել է Ղարաբաղեան հարցում Հայաստանի վրայ ճնշումների ուժեղացմանը եւ միայն խորացնում է անելանելիութեան վիճակը Սերժ Սարգսեանի ռեժիմի համար», - պարզաբանեց նա:

ՀԱԿ-ը շարունակում է պնդել, որ առկայ իրավիճակում միակ ելքը արտահերթ ընտրութիւններն են:

«Իհարկէ, ամենաճիշդը կը լինէր նախագահական արտահերթ ընտրութիւններ անցկացնել, իսկ յետոյ նոր խորհրդարանական ընտրութիւններ: Բայց դա դոգմա չէ, պատրաստ ենք այդ հարցում գնալ կոմպրոմիսների», - ասաց Զուրաբեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ՄԵԿՆԱԾՆԵՐԻ ԹԻՒԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԵԼ Է ԺԱՄԱՆԱԾՆԵՐԻ ԹԻՒԸ

«Զուարթնոց» եւ «Շիրակ» օդանաւակայաններով Հայաստանից մեկնած ուղեւորների թիւն այս տարուայ Յունուար-ապրիլին գերազանցել է ժամանածների թիւը:

Այս տարուայ Յունուար-ապրիլին «Զուարթնոց» օդանաւակայանն իրականացրել է 2 535 Թռիչք-վայրէջք՝ նախորդ տարուայ նոյն ժամանակահատուածի 2 260-ի փոխարէն: Ինչպէս տեղեկացնում է ՀՀ ԿԱ քաղաքացիական աւիացիայի գլխաւոր վարչութեան մամուլի ծառայութիւնը, վերոնշեալ ժամանակահատուածում օդանաւակայանով հանրապետութիւն ժամանել է 160 167, երկրից մեկնել է 205 644 մարդ: Նկատենք, որ այսպիսի տարբերութեան պատճառը կարող է լինել նաեւ արտագնայ աշխատանքի հետ կապուած սեզոնային էֆեկտը, քանի որ աւանդաբար հենց գարնան ամիսներին են մեր հայրենակիցները մեկնում արտագնայ աշխատանքի: Ի դէպ, անցեալ տարուայ նոյն ժամանակահատուածում Հայաստան ժամանել է 152 835 մարդ, իսկ մեկնել 184 214 մարդ:

Օդանաւակայանով առաքուած բեռների ծաւալն այս տարուայ 4 ամիսներին կազմել է 751 տ., ներմուծուածը՝ 1 557 տ.:

Այս տարուայ Յունուար-Ապրիլին Գիւմրիի «Շիրակ» օդանաւակայանն իրականացրել է 60 Թռիչք-վայրէջք:

Օդանաւակայանով Հայաստան ժամանել է 2 187, մեկնել է՝ 3 318 ուղեւոր:

ՕՏԱՐԱԼԵԶՈՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԲԱՑԵԼՈՒ ՇՈՒՐՋ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ ԵՆ

Հայաստանի կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան մշակած օրինագիծը, որով հանրապետութիւնում հնարաւորութիւն է ստեղծւում հիմնել օտարալեզու դպրոցներ, կառավարութիւնն արդէն ուղարկել է Ազգային ժողով, դրա շուրջ քննարկումները, մինչդեռ, չեն դադարում:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Արմէն Աշոտեանը (ՀՀԿ) պարզաբանեց, թէ օտար լեզուներով դասաւանդումը նախատեսւում է միայն ասազ դպրոցների համար, բացի այդ՝ դրանք չեն լինի պետական դպրոցներ: Իսկ միւս հարցերը, ըստ նախարարի, նախատեսում էին կարգաւորել նորմատիւ ակտերով:

Անցած շաբաթավերջին խնդրի առնչութեամբ յայտարարութեամբ էր հանդէս եկել «Ժառանգութիւն» կուսակցութիւնը, որում, մասնաւորապէս, ընդգծուած է, որ Հայաստանում օտարալեզու դպրոցները կարող են լինել «միայն ոչ պետական» եւ «սահմանափակ Թուով ասազ դպրոցներ», որտեղ հայագիտական առարկաները պարտադիր կը լինեն Հայաստանի քաղաքացիների համար:

«Հայաստանի Հանրապետութիւնում պետական բիւջէով պէտք է ֆինանսաւորուեն հայերէն լեզուով դասաւանդող դպրոցները», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում համոզմունք յայտնեց «Ժառանգութեան» պատգամաւոր Անահիտ Բախշեանը՝ յաւելելով. - «Մենք չենք բացառում, որ ոչ պետական ասազ դպրոցները կարող են գործել Հայաստանի Հանրապետութիւնում օտար լեզուներով»:

«ՁԵՐ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ ՆԵՏԷՔ ԱՂԲԱՐԿՂԸ»

2012 Թուականի ընտրութիւնների մեկնարկը տրուած է,-Մայիս 18-ին «Հեռուստատեսութեան եւ ռադիոյի մասին» ՀՀ օրէնքում փոփոխութիւնների նախագծի քննարկման ժամանակ յայտարարեց անկախ պատգամաւոր Վիկտոր Դալլաքեանը:

Նա հասկացել է օրինագծի բուն էութիւնը. «Քարոզչութեան ամենահզօր լծակը իշխանութիւնը վերցնում է իր վերահսկողութեան տակ»: Ըստ պատգամաւորի՝ այս օրինագծի մեխը հեռուստաընկերութիւններին թեմատիկ ուղղուածութիւնների բաժանելն է, որը սահմանափակում է մարդու տեղեկատուութիւն ստանալու իրաւունքը:

Նոյնաբովանդակ ելոյթ ունեցան նաեւ ընդդիմադիր «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան պատգամաւորները. Արմէն Մարտիրոսեանը պատահական չհամարեց, որ Թուային հեռարձակողների Թուի ընդլայնում հնարաւոր կը լինի 2013 Թուականից յետոյ. «Հենց այդ ժամանակ աւարտւում են խորհրդարանական եւ նախագահական ընտրութիւնները, իսկ մինչ այդ ազատ հեռուստաընկերութիւններին ասում են, յոյս չունենաք, որ եթեր էք ստանալու, իրենց պէտք են հեռուստաընկերութիւններ, որ կը լուսաբանեն այնպէս, ինչպէս կը հրահանգեն Բաղրամեան 26-ում» (Նախագահական Պալատում Մ.):

«Սա ի՞նչ հրատապութիւն է, ինչո՞ւ է շտապում կառավարութիւնը»,-հարցրեց Ստեփան Սաֆարեանը: Նա զարմանում է, թէ ինչու էր պէտք մտածել 60 յօդուած, եթէ կարելի էր մէկ յօդուածում շարադրել կառավարութեան հիմնական նպատակը:

«Ես, որպէս պատգամաւոր իրաւունք ունեմ եւ պահանջում եմ, ետ վերցնել եւ նետել աղբարկղը այս օրինագիծը»,-ասաց Ստեփան Սաֆարեանը:

ԼՈՒՐԵՐ

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ԽՕՍՈՒՄ Է ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՀԱՐՑԻ «ՌԱԶՄԱԿԱՆ» ԼՈՒԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ատրպէյճանի գիւղատնտեսութեան նախարար Իսմատ Աբասովը, ով Երեւանում մասնակցում էր ՄԱԿ-ի Պարէնի եւ գիւղատնտեսութեան կազմակերպութեան համաժողովին, լրագրողների հետ հանդիպմանը անդրադարձել է ղարաբաղեան հակամարտութեանը:

Ատրպէյճանի գիւղատնտեսութեան նախարար Իսմատ Աբասով

«Ինչպէս ձեր, այնպէս էլ մեր ղեկավարները ցանկանում են, որ այդ հակամարտութիւնը լուծուի խաղաղ ճանապարհով, որպէսզի արիւն չթափուի, սակայն եթէ խաղաղ ճանապարհով այդ հարցը չլուծուի, ցաւօք սրտի, Ադրբեջանը կը սկսի փնտռել այլընտրանքային տարբերակներ, եւ չի բացառուի նաեւ ռազմական տարբերակը», - յայտարարել է Ատրպէյճան գիւղատնտեսութեան նախարարը:

Լրագրողների հարցերի մի մասին Իսմատ Աբասովը պատասխանել է ռուսերէն, իսկ մի մասին՝ հայերէն:

«Ալավերդեան փողոցում եմ ծնուել, դպրոցը աւարտել եմ Երեւանում, յետոյ ինստիտուտ եմ ընդունուել Պաքւում: Հայերէն խօսում եմ, բայց վաղուց չեմ խօսել, ռուսերէն որ պատասխանեմ, աւելի լաւ կը լինի», - պարզաբանեց Աբասովը ու խօսքը շարունակեց ռուսերէնով. - «Ասեմ, որ Երեւանը ինձ համար հարազատ քաղաք է. այստեղ ծնուել, մեծացել եմ: Շատ հաճելի է, որ հնարաւորութիւն եմ ստացել այստեղ գալ: Ատրպէյճանական եւ հայկական կողմերի համաձայնութեամբ հնարաւորութիւն եմ ունեցել այցելել ինձ համար հարազատ վայրեր՝ այն տունը, ուր մեծացել եմ, գիւղերը, որտեղ հանգստացել եմ ամռանը»:

Ատրպէյճանի գիւղատնտեսութեան նախարարը հայ-ատրպէյճանական հակամարտութեան թեմայով խօսել է նաեւ Հայաստանի քաղաքացիների հետ:

«Մարդիկ ուզում են, որ այս անախորժութիւնները արագ վերջանան: Օրինակ Սոթքում գիւղացիները, որ ինձ տեսան՝ շատ զարմացան: Ովքեր որ Ադրբեջանից էին տեղափոխուել, ասում էին՝ տեսնես կը գա՞յ այն օրը, որ մենք էլ գնանք մեր հողերը տեսնենք», - պատմել է Իսմատ Աբասովը:

«ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԵԼԻ ԱԶՆԻՒ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ»

Մեծ Բրիտանիայի նոր կառավարութիւնը աւելի ազնիւ կը գտնուի Հայոց ցեղասպանութեանը վերաբերող հարցերում: «Ազատութիւն» ռադիոկայանին տուած բացառիկ հարցազրոյցում այսպիսի կարծիք յայտնեց իրաւաբան Ջեֆրի Ռոբերթսոնը, ով անցած Հոկտեմբերին հրատարակուած «Եղե՞լ է արդեօք հայերի ցեղասպանութիւն» ուսումնասիրութեան հեղինակն է:

Լոնդոնում գործող՝ մարդու իրաւունքներով զբաղուող անկախ կազմակերպութեան նախագահ աւստրալացի իրաւաբանն ապացուցել է, որ Հայերի ցեղասպանութիւնն անժխտելի փաստ է, իսկ Բրիտանիայի մերժողական քաղաքականութիւնը իրականում հիմքեր չունի: Աւելին, արտգործնախարարութիւնը երկար տարիներ թիւրիմացութեան մէջ է գցել երկրի ղեկավարներին:

«Ես ՄԱԿ-ի նախկին դատաւոր եմ, ու ես յստակ գնահատական եմ տուել 1915 թուականի դէպքերին. երբ նայում ես եղած փաստերին ու ցեղասպանութեան բանաձեւին, ապա ակնյայտ է դառնում, որ դա ցեղասպանութիւն էր: Այս փաստը իրաւաբանօրէն չի կարող հարցականի տակ դրուել», - ասաց Ռոբերթսոնը: - «Կարծում եմ՝ քաղաքական գործիչները հակուած են լսել խորհրդականներին, արտգործնախարարութեան մասնագէտներին, ովքեր կարծում են, թէ Թուրքիային դուր չի գայ, որ Բրիտանիան ճանաչի ցեղասպանութիւնը: Բայց որքան աւելի շատ միջազգային իրաւաբաններ ապացուցեն, որ իրաւաբանօրէն դա ցեղասպանութիւն էր, այնքան քաղաքական ղեկավարները աւելի քիչ կ՚ընդդիմանան ցեղասպանութեան ընդունմանը»:

Ըստ իրաւաբանի, Մեծ Բրիտանիան տարիներ շարունակ հերքել է հայերի ցեղասպանութեան փաստը՝ բերելով մի քանի անհիմն պատճառաբանութիւն, թէ չկան անհերքելի փաստեր, որոշ պատմաբաններ չեն հաստատում եղելութիւնը եւ այլն: Աւելին՝ արտգործնախարարութիւնը առանց լուրջ ուսումնասիրութիւնների ղեկավարներին, խորհրդարանականներին բազմիցս խորհուրդ է տուել չընդունել ցեղասպանութիւնը, նոյնիսկ չմասնակցել ցեղասպանութեան յիշատակման միջոցառումներին:

Սակայն Ռոբերթսոնը չեշտեց, որ իր իրաւաբանական կարծիքի հրապարակումից յետոյ հասարակական քննարկումների արդիւնքում փոփոխուել է նաեւ արտգործնախարարութեան մօտեցումը. այլեւս հարցականի տակ չի դրւում փաստը, պարզապէս խուսափում են այն ցեղասպանութիւն կոչել՝ ասելով, թէ հասկացութիւնը ձեւակերպուել է հայերի ջարդից շատ աւելի ուշ:

Ջեֆրի Ռոբերթսոնը լաւատեսօրէն է տրամադրուած նոր կառավարութեան նկատմամբ. - «Պիտի նշեմ, որ պահպանողականների եւ յատկապէս լիբերալ-դեմոկրատների կողմից դրական վերաբերմունք ու աջակցութիւն կայ: Լիբերալ-դեմոկրատների քայլերը յարգանքի են արժանի շնորհիւ լորդ Էյվբուրիի, ով երկար տարիներ ղեկավարել ցեղասպանութեան ճանաչման խորհրդարանական նախաձեռնութիւնը: Բարոնուհի Քոկսը պահպանողական է, նա էլ միշտ աջակցել է ճանաչմանը գործընթացին: Կարծում եմ, նոր իշխանութեան օրօք արտաքին գործերի նախարարութիւնն աւելի շատ բացատրութիւններ կը տայ, քանի որ պահպանողականները կարեւորում են էթիկան արտաքին յարաբերութիւններում: Իհարկէ, իշխանութիւնը չի ցանկանայ շատ վշտացնել Թուրքիային, բայց յաջորդ անգամ, երբ բարձրացուի ցեղասպանութեան հարցը, կարծում եմ, որ աւելի ազնիւ պատասխաններ կը ստանանք»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԻՆՈՒԱԾ ՈՒԺԵՐԸ ԱՊՕՐԻՆԻ ԿԵՐՊՈՎ ՆԵՐԳՐԱՒՈՒԱԾ ԵՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

թայթած են այս տեղեկութիւնները հաստատող լուսանկարներ եւ տեսաժապաւէններ:

Ըստ զեկոյցի, գոյութիւն ունին փաստական նիւթեր, որ բանակի ստորաբաժանումները Մարտի 1-ի ժամը 16:09-ին տեղակայուած են Հանրապետութեան հրապարակի վրայ, 16:11-ին: Տիգրան Մեծ պողոտային հարող շուկայի դիմաց, իսկ ժամը 18:14-ին Պաշտպանութեան նախարարութեան նոր ստորաբաժանումներ բերուած են Հանրապետութեան հրապարակ: Մէկ այլ լուսանկարով կ՚երեւի, թէ ինչպէս ժամը 16:27-ին Մելիք Ադամեան փողոցի վրայ բանակի ստորաբաժանումները կը զինուին ինքնաձիգներով եւ հոն է նաեւ Երեւանի կայազօրի պետ Եուրի Խաչատուրովի ծառայողական մեքենան:

Փաստահաւաք խումբի հարցումներին ի պատասխան Եուրի Խաչատուրով 2008-ի Նոյեմբեր 21-ին հերքած է Մարտի 1-ի իրադարձութիւններուն պաշտպանութեան նախարարութեան որեւէ ստորաբաժանումի մասնակցութիւնը, իսկ Մարտի 1-ի առաւօտեան, կէսօրին եւ երեկոյան Երեւանի տարբեր մասերուն մէջ նախարարութեան համարանիշներով բեռնատար մեքենաներու տեղակայումը բացատրուած է այնպէս, որ այդ մեքենաները դրուած են ոստիկանութեան տրամադրութեան տակ. ոստիկանապետը բանաւոր խնդրած է եւ, պաշտպանութեան նախարարի բանաւոր կարգադրութեամբ, մօտ 50 փոխադրամիջոց տրամադրուած է ոստիկանութեան՝ իրենց վարորդներով:

«Դա աբսուրդ է: Այդպէս չէ, որ բանաւոր հրամանով բանակի եղած-չեղածը տեղափոխւում է մէկ այլ ուժային կառոյց: Այդպիսի կարգ չէր կարող լինել», - «Ազատութիւն» ռատիոկայանին յայտարարած է Անդրանիկ Քոչարեան: «Առաւել եւս, որ մեր ձեռքի տակ փաստերը հիմք են տալիս ասելու, որ այդ տրանսպորտային միջոցների մէջ մենք տեսնում ենք բանակի համազգեստով զինուորականներ: Դա մեզ հիմք է տալիս մտածելու, որ Մարտի 1-ի առաւօտեան համապատասխան բանակային ստորաբաժանումներին տեղափոխել են Երեւան տարբեր տեղերից»:

Փաստահաւաք խումբի ընդդիմադիր անդամներ Անդրանիկ Քոչարեանն ու Սեդա Սաֆարեանը կ՚եզրակացնեն, որ այսպիսով հիմք կայ պնդելու, որ խախտուած են Սահմանադրութեան եւ պաշտպանութեան մասին օրէնքի համապատասխան դրոյթները, որոնք կ՚արգիլեն բանակի մասնակցութիւնը երկրի ներքաղաքական կեանքին:

«Ազատութիւն» ռատիոկայանի հետ զրոյցի ընթացքին Անդրանիկ Քոչարեանը, մասնաւորապէս, կարծիք յայտնած է, որ յիշեալ գործողութիւնները կրնային իրականացուիլ միայն Ռոբերդ Քոչարեանի ուղղակի ցուցմունքով, քանի որ Պաշտպանութեան նախարար Միքայէլ Յարութիւնեան նման լիազօրութիւններ չունէր:

Մարտի 1-ի իրադարձութիւնները ուսումնասիրող խորհրդարանական ժամանակաւոր յանձնաժողովը նախագահ Սամուէլ Նիկոյեան «Ազատութիւն» ռատիոկայանին յայտնած է, որ ծանօթ չէ ընդդիմադիրներու հրապարակած զեկոյցին:

ՌՈԼՖ ԲԻՈՆԿԷ. «ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ԱՋԱԿՑԵԼ՝ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆ ԱՒԵԼԻ ԱԶԱՏ»

«Մենք կարող ենք աջակցել՝ դարձնելու հայաստանեան տնտեսութիւնն աւելի մրցակցային, աւելի ազատ», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում ասաց Հայաստանում Եւրամիութեան խորհրդատուական խմբի ղեկավար Ռոլֆ Բիոնկէն:

«Պարզ է, որ այն տնտեսութիւնը, որն ունի մրցակցային համակարգ, զարգանում է աւելի արագ ու լաւ, քան այն, որը կենտրոնացած է մի քանիսի ձեռքերում», - ընդգծեց նա:

Անցած տարուայ Հոկտեմբերին Համաշխարհային բանկի կառավարիչ-տնօրէն Նգոզի Օկոնջօ-Իվիլան Երեւանում յայտարարել էր, որ հայաստանեան տնտեսութիւնն ունի օլիգոպոլ կառուցուածք, այդ գնահատականը կրկնել է նաեւ Հայաստանի վարչապետ Տիգրան Սարգսեանը:

«Մենք աջակցում ենք՝ ուժեղացնելու ոչ միայն մրցակցային տարրը, այլեւ նպաստում ենք առեւտրի զարգացմանը, որը միջոցներից մէկն է եւ որը տնտեսութիւնը դարձնում է աւելի առողջ», - նշեց Ռոլֆ Բիոնկէն՝ յաւելելով. - «Բայց միւս կողմից՝ սա բաւականին բարդ հարց է: Իհարկէ, Խորհրդային Միութեան փլուզումից յետոյ Հայաստանը գտնուել է տրանսֆորմացիայի մէջ, եւ այժմ վերակառուցման փուլն է»:

Հայաստանի համախառն ներքին արդիւնքի եւ արտաքին պարտքի յարաբերակցութեան վերաբերեալ հարցին՝ արդեօք արտաքին պարտքի ծաւալների աճը չի՞ մօտեցել վտանգաւոր սահմանագծին, Եւրամիութեան խորհրդատուական խմբի ղեկավարը արձագանքեց. - «Իհարկէ, սահմանագիծ գոյութիւն ունի, որից յետոյ արտաքին փոխառութիւնը դառնում է բեռ տուեալ կառավարութեան համար եւ սկսում է շատ միջոցներ կլանել բիւջէից: Բայց Հայաստանը չի հասել այդ փուլին, եւ ձեր ֆինանսների նախարարութիւնն էլ շատ ուշադիր հետեւում է գործընթացին: Եւրամիութեան խորհրդատուական խումբն էլ, իր հերթին, աջակցութիւն է ցուցաբերում՝ ձեռնարկելու այն միջոցները, որոնք կիրառւում են Եւրոպական միութիւնում»:

Եւրամիութեան խորհրդատուական խումբը Հայաստանում գործում է արդէն շուրջ մէկ տարի:

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ 22-26 ՄԱՅԻՍ 1918

ԱՐՄԷՆ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

Աւարայրի ճակատամարտէն 15 դար յետոյ, դարձեալ Մայիս ամսուայ մէջ, երկրորդ Վարդանանց մը տեղի ունեցաւ՝ այս անգամ յանուն հայ ազգի փրկութեան: Արձանագրուեցաւ մեր պատմութեան փայլուն էջերէն մին՝ Սարդարապատի հերոսամարտի փառաւոր յաղթանակը:

Մահու-կենաց ճակատամարտ մղուեցաւ Թուրքին դէմ, որ երեք տարի առաջ Արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը ջարդած, ծովուն մէջ խեղդած, եկեղեցւոյ մէջ այրած, հիւանդանոցներու մէջ թունաւորած, աքսորի ճամբաներուն վրայ կիներն ու աղջիկները լլկած, յղիները սուինահարած, որբերը թրքացուցած էր: Օսմանեան կայսրութեան հպատակ հայութիւնը ցեղասպանութեան ենթարկած էր: Հայաթափ դարձուցած էր բովանդակ Արեւմտեան Հայաստանը: Այժմ եկած էր Արարատեան դաշտ, բնաջնջելու Արեւելահայաստանի հայութիւնը՝ Թուրանի ճամբուն վրայ կեցած հայութեան վերջին մասը: 1914 Դեկտեմբերի վերջին եւ 1915 Յունուարի առաջին օրերուն, յոխորտ Էնվէրի Սարիղամիշի մէջ խորտակուած 120 հազարնոց բանակին տեղ, Գերմանիոյ մէջ զինուորական կրթութիւն ստացած, շատ աւելի փորձառու, հայ իրականութեան քաջածանօթ քաղաքագէտ ֆերիկ (մարաջախտ) Վէհիպի հրամանատարութեամբ Թուրքը եկած էր իր երազը իրականացնելու:

Թուրքը իր այս երազը թաքցնելու կարիքը երբեք չէ զգացած: Իթթիհատ եւ Թէրրաքի կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան անդամներէն Տօքթ. Պահաթթին Շաքիր եւ ծովային նախարար Ճէմալ փաշան իրենց նպատակը, Պաթումի մէջ, Անդրկովկասի ներկայացուցիչներուն հետ 30 Մայիս 1918-ին սկսած խորհրդաժողովի ճաշկերոյթին, Թիֆլիսի Հայոց Ազգային Խորհուրդի ներկայացուցիչներու նախագահ Ալեքսանտր Խատիսեանին բացայայտօրէն ըսած են. «Հայերը կանգնած են մեր համիսլամական եւ համաթրքական սրբազան նպատակներուն իրականացման ճամբուն վրայ եւ մենք անխուսափելիօրէն կը բախինք անոնց հետ: Ատիկա վեր է եւ դուրս է մեր անձնական զգացումներէն ու տրամադրութիւններէն: Մենք ստիպուած ենք տարերայնօրէն ոչնչացնել մեր ճամբու վրայէն այն ամէնը, ինչ-որ արգելք կը հանդիսանայ մեր ազգային նպատակներուն: Եւ յետոյ դուք միշտ ռուսերուն հետ էք, իսկ ռուսերը մեր ոխերիմ թշնամիներն են: Պատմական թշնամիները»:

Այդ օրերու երազէն, կացութենէն եւ տրամադրութենէն ոչինչ փոխուած է: Թուրքը, այսօր ալ նոյն երազը ունի: Այդ երազին հասնելու համար ալ Կովկասի եւ Ասիոյ Թրքալեզու, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի իսլամ հանրապետութիւններուն հետ սերտ յարաբերութիւններ կը մշակէ:

Ո՛չ օսմանցի Թուրքը հայուն եւ Հայաստանի գոյութեան կրցած էր հանդուրժել, ոչ ալ այսօրուայ հանրապետական Թուրքը կը հանդուրժէ: Թէեւ այժմու քաղաքական պայմանները չեն թոյլատրեր որ թրքական բանակը սահմանը անցնի, սակայն սահման փակելով, շրջափակում ստեղծելով ջանալ Հայաստանի Հանրապետութիւնը տնտեսապէս փլուզումի ենթարկել, Թուրքիոյ մէջ առանց արտօնութեան աշխատող զանազան երկիրներու հպատակ գործաւորներէն միայն ՀՀ հպատակները երկրէն հեռացնել սպառնալ, անհանդուրժողականութեան անվիճելի փաստերն են:

Թուրքը, իր նպատակին հասնելու՝ Անդրկովկասին տիրելու համար, 12 Փետրուար 1918-ին յարձակումի կ'անցնի Արեւելեան Հայաստանի վրայ՝ խախտելով Թրքական զօրքերու հրամանատարութեան ու Անդրկովկասի Կոմիսարութեան միջեւ 18 Դեկտեմբեր 1917-ին ստորագրուած Երզնկայի զինադադարը, ու Փետրուար 13-ին կը գրաւէ Երզնկան, Փետրուար 27-ին՝ Կարինը եւ Ապրիլ 5-ին ա՛լ Սարիղամիշը:

Գէորգ Ե. Սուրէնեան
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Անդրկովկասի կառավարութիւնը՝ Սէյմը, 1918-ի Ապրիլի 22-ին Անդրկովկասը անկախ յայտարարելէ յետոյ, Թուրքերը կը խախտեն նաեւ 16 Մարտ 1918-ին, Սովետական Միութեան ու Քառեակ Միութեան Երկիրներու (Գերմանիա, Աւստրո-Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Թուրքիա) խմբակին միջեւ ստորագրուած «Պրեսթ-Լիթովսք»-ի դաշնագիրը, ու Ապրիլի 25-ին կը գրաւեն Կարսը եւ Մայիսի 15-ին ալ՝ Ալեքսանդրապոլը, ձեռք անցընելով այդ քաղաքներու մէջ գտնուող հայոց չօշափելի քանակութեամբ պահեստներն ու զինամթերքը: Կը կողոպտեն ու կը ջարդեն անզէն ու անպաշտպան բնակչութիւնը ու կը սկսին յառաջանալ դէպի հայրենիքի սիրտը՝ Արարատեան դաշտ՝ Երեւան, Էջմիածին:

Արեւելեան Հայաստանի հայութեան ֆիզիքական գոյութիւնը կը դառնայ օրհասական:

21 Մայիսին կաթողիկոսին կ'առաջարկուի Էջմիածնէն հեռանալ: Գէորգ Ե. Սուրէնեան կը մերժէ պապերէն աւանդ մնացած Մայր Աթոռէն հեռանալու առաջարկը: «Եթէ հայ ազգն ու անոր զինուորութիւնը չեն կրող պաշտպանել իրենց սրբութիւնները, ապա թող ես այստեղ նահատակուիմ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի հիմնադրած տաճարին մէջ» կ'ըլլայ պատուական Հայրապետին պատասխանը:

Կաթողիկոսի հրահանգով, Էջմիածնէն մինչեւ Սեւան, Արաքսէն մինչեւ Արագածի լանջերը եօթը օր, եօթը գիշեր եկեղեցիներու եւ վանքերու զանգակները կը ղօղանջեն, ժողովուրդը կանչելով ինքնապաշտպանութեան ու թշնամին հակահարուածելու:

Գարեգին Ա. Յովսէփեանց
Կաթողիկոս Մեծի Տանն
Կիլիկիոյ

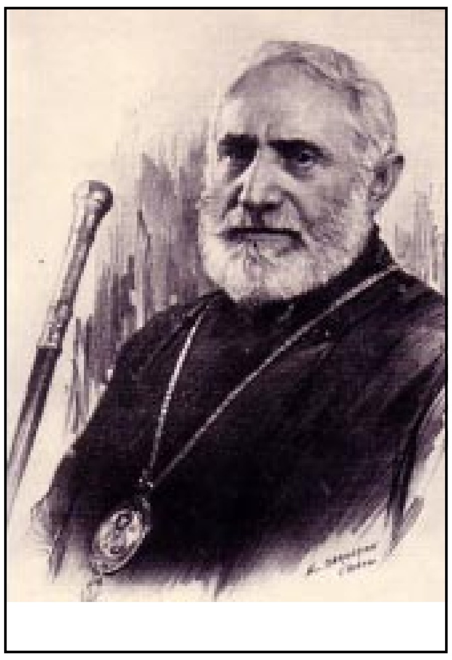

Մայիս 22-ի առաւօտեան կանուխ ժամերէն սկսեալ երկու եպիսկոպոսներ, մին՝ գրքի ու գիտութեան մարդ, ճեմարանի տեսուչ, յայտնի հայագէտ, պերճախօս Գարեգին Եպիսկոպոս Յովսէփեանց, հետագային Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը (1943-1952), միւսը՝ Կարնոյ առաջնորդ, մինչեւ Արարատեան դաշտ գալը յաճախ ռազմաճակատի առաջին գիծերուն վրայ գտնուած ղարաբաղցի Զաւէն Եպիսկոպոս Մահտեսի-Պապայեան, Էջմիածնի շուրջի գիւղերու ժողովուրդին կը բացատրեն թշնամիին անողոքութիւնը, վտանգին մեծութիւնը, յաղթելու կամ հայրենի սրբազան հողին վրայ պատիւով մեռնելու անհրաժեշտութիւնը: Անոնք կը խրախուսեն աշխարհազօրայինները եւ խաչը ձեռքերնին, զանոնք կ'առաջնորդեն դէպի կռիւ:

Գնդապետ
Դանիէլ բէկ Փիրումեան

Թադէոս եւ Դանիէլ վարդապետներու, ինչպէս նաեւ Աղթամարի միաբաններէն, Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն մասնակցած յայտնի նշանաձիգ Եզնիկ Վարդապետի առաջնորդութեամբ 500 պատանքաւորներ Սարդարապատի կռիւներուն կը մասնակցին:

Մայիսի 22-ը կ'ըլլայ յաղթանակի օր: Հայկական զօրքը գնդա-

Շար.ը էջ 17

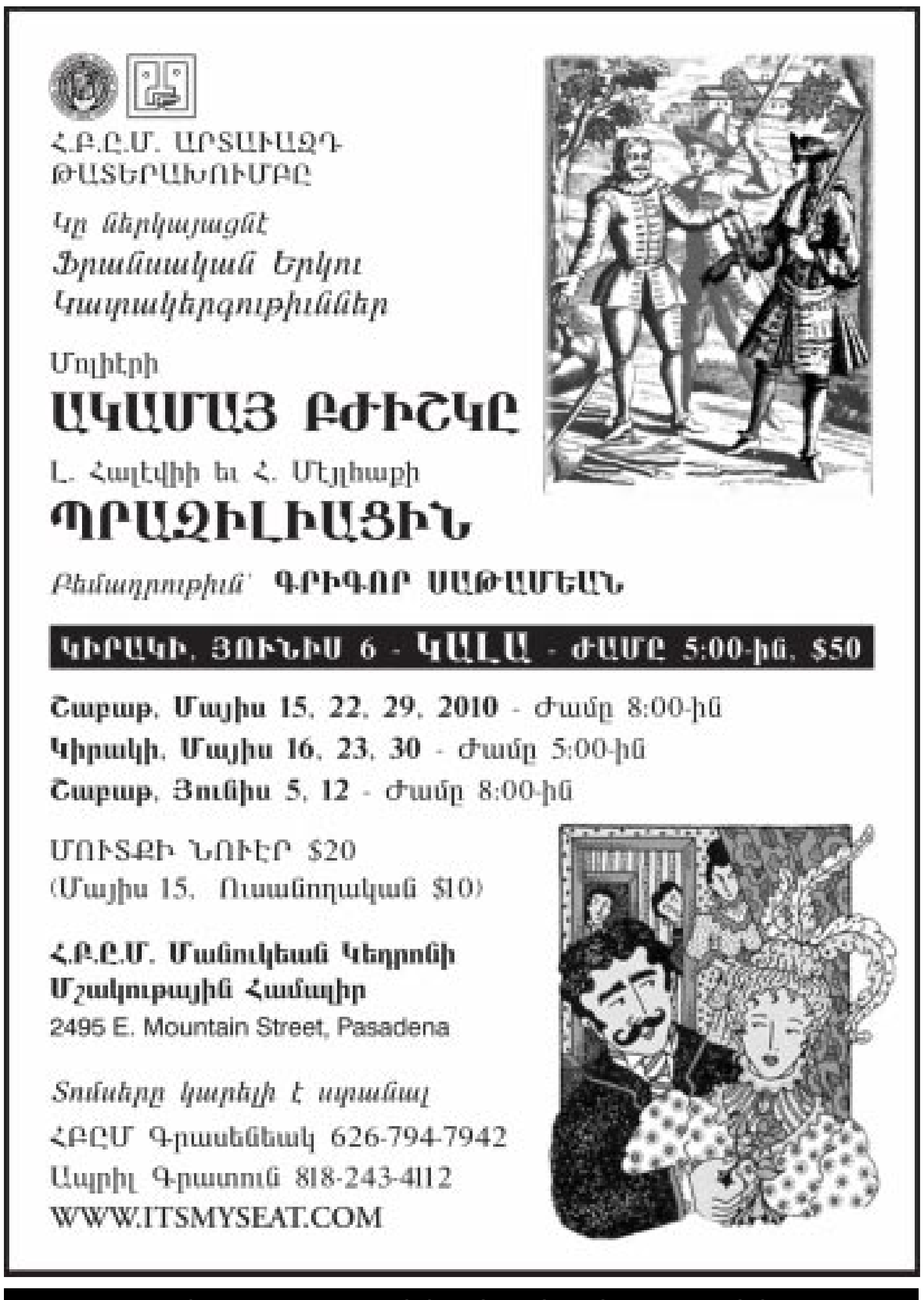

ՄԱՅԻՍ 22-Ի ԵԼՈՅԹԸ ԿԸ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐԷ
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ՝ ՄԵՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ

ՇԱՀԷ ՔԷՕՐՕՂԼԵԱՆ
(Գալիֆորնիայի Նահանգային Խորհուրդի 43–րդ Ընտրատարածքի Թեկնածու)

Այսու կ'ուզեմ յայտնել մեր համայնքի բոլոր անդամներուն, որ խորհրդատուներուս, ընկերներուս եւ ընտրարշաւիս անմիջական աջակիցներուս հետ խորհրդակցելէ ետք, որոշեցի դադրեցնել Գալիֆորնիայի Նահանգային Խորհուրդի անդամութեան իմ թեկնածութիւնը: 43րդ Ընտրատարածքի նախկին ներկայացուցիչ Փոլ Գրիգորեանի այս պաշտօնէն կիսաւարտ հեռանալուն հետեւանքով ստեղծուած՝ տարօրինակ եւ քուէարկողը շփոթեցնող ընտրութիւններու ընթացքը (երկու քուէարկութիւն նոյն օրը) կը նշանակէ որ Դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուները պիտի պայքարին թէ՛ իրարու եւ թէ Հանրապետական կուսակցութեան թեկնածուին դէմ: Որպէս Դեմոկրատ՝ ես պիտի չուզէի մաս կազմել նման ընտրապայքարի: Ուստի, Դեմոկրատ կուսակցութեան միասնականութիւնն ու ընտրութեանց յաղթանակը ապահովելու նախանձախնդրութեամբ՝ ես կը դադրեցնեմ իմ ընտրարշաւը:

Վստահաբար պիտի գտնուին մարդիկ որ անտրամաբանական եւ երեւակայածին մեկնաբանութիւններ պիտի տան իմ այս որոշումին առնչութեամբ: Ասոնք նոյն այդ անհատներն են որոնք անտրամաբանական եւ երեւակայածին մեկնաբանութիւններով դատապարտեցին այս ընտրարշաւին իմ մասնակցութիւնը...: Այդ իսկ պատճառով, կ'ուզեմ այս առիթով միանգամընդմիշտ բոլորին յիշեցնել իմ թեկնածութեան վերաբերող իրողութիւնները:

Այսպէս. 43րդ Ընտրատարածքի ներկայացուցիչի պաշտօնին իմ թեկնածութիւնը առաջադրեցի հիմնուած ըլլալով 2009 թուականին Կլենտէյլի Քաղաքային Խորհուրդի ընտրութիւններուն ին ապահոված բարձր արդիւնքին վրայ: Արդարեւ՝ այդ ընտրութիւններուն, միայն մէկ քաղաքի մաշտապով, ես ապահոված էի մօտաւորապէս 7,000 քուէ: Իմ ակնկալութիւնն էր, որ Պըրպէնք եւ Նորթ Հոլիվուտ քաղաքներու յաւելումով՝ ուր հայ բնակչութեան հսկայ զանգուած կ'ապրի՝ ես պիտի կարենայի մի քանի հազար քուէ եւս ապահովել: Տեղին է նշել որ Դեմոկրատ թեկնածուներու պարագային ամենէն բարձր քուէ ստացողը ապահովեց շուրջ 12,000 ձայն:

Փաստացի իրողութիւն է, այնպէս ինչպէս Լոս Անճելոս Գաւառի Քարտուղարութեան տուեալները եւս կ'ապացուցեն, որ իմ թեկնածութիւնը ես պաշտօնապէս յայտարարեցի 22 Դեկտեմբեր 2009ին: Այն ժամանակ ես երկրորդ անձն էի որ կը յայտարարէր իր թեկնածութիւնը, Մայք Կաթոյէն ետք, եւ ես, ինչպէս ոեւէ անձ, որեւէ գաղափար չունէի թէ ուրիշ ովքեր պիտի

Շար.ը էջ 18

«ՆՈՐ ՕՐ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ 88ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 15 Մայիս, 2010, երեկոյեան ժամերուն տեղի ունեցաւ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Նոր Օր»ի 88րդ տարեդարձի ճաշկերոյթ–պարահանդէսը «Պէչկէօթիւրեան» վերանորոգ սրահէն ներս, Փասատինա:

Սրահը ծաղկեցուցած էին համակիրներ, ՌԱԿի պատասխանատուներ, անդամներ եւ գաղութի հայկական պաշտօնաթերթերու խմբագիրներ եւ լրագրողներ:

Օրուայ հանդիսավար՝ Յովիկ Եօզկաթլեանի բարի գալուստի մաղթանքներէն ետք օրհնութեան աղօթքներով եւ բարեմաղթանքներով հանդէս եկան Տ. Զաւէն Աւ. Քհնյ. Արզումանեան եւ Տ. Սարգիս Քհնյ. Փեթոյեան, որոնցմէ ետք իր սրտի խօսքը փոխանցեց Տօքթ. Ռաֆֆի Պալեան, «Նոր Օր»ը մասունք նկատելով եւ անդրադառնալով անոր մեծ դերին հայ գիրի, մշակոյթի եւ հայ ազգի պահպանման դժուար ուղիին մէջ: Նոր յուսադրումներով եւ ակնկալութիւններով «Նոր Օր»ը մեր խօսքն է, մեր միտքը, ձայնը եւ պատիւը եւ մենք կը հաւատանք անոր առաքելութեան եւ ազգօգուտ նպատակին» ըսաւ ան:

Խօսք առաւ «Նոր Օր»ի խմբագիր Պրն. Մինաս Գոճայեան, անդրադառնալով ՌԱԿ–ի օրկան «Նոր Օր»ի գոյատեւման մասին, ան շեշտեց մեծ զոհողութիւններու, նիւթական եւ բարոյական ներդրումներու եւ ծառայութեանց կարեւորութիւնը: Ան յատկապէս գնահատեց «Նոր Օր»ի ընթերցողը եւ թերթ–ընթերցող հասկացողութիւնը:

Ջութակի գեղեցիկ մեղեդիներով հանդէս եկաւ Յովիկ Մեղրիկեան, խանդավառութիւն ստեղծելով սրահէն ներս, որմէ ետք երեկոն խանդավառեց սիրուած երգիչ Դաւիթ Սամուէլեան եւ իր նուագախումբը:

Հիւրաբար ներկայ էր նաեւ երգիչ Խաչիկ Ջէնեանը, որ իր իւրայատուկ եւրոպական երգերու մեկնաբանութեամբ գրաւեց բոլոր ներկաներուն ուշադրութիւնը:

Երեկոյի յատուկ բաժնի մաս կը կազմէր «Արմինիըն Օպզըրվըր» թերթի գլխաւոր խմբագիր Օշին Քէշիշեանի ելոյթը: Ան ներկաներուն յայտնեց թէ ինք եղած է «Նոր Օր»ի խմբագիր 1959–1961 թուականներուն: Պրն. Քէշիշեան շնորհաւորեց «Նոր Օր»ը, անցած տարիներու դժուարին ճանապարհը եւ գնահատեց աշխատողներու նուիրուածութիւնը եւ զոհողութիւնը այս ազգօգուտ գործին մէջ:

Տեղին է գնահատել նաեւ «Նոր Օր»ի Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի աշխատանքները այս երեկոյի եւ ձեռնարկի յաջողութեան մէջ:

Շնորհաւոր 88րդ դարեդարձ եւ կանանչ ճանապարհ «Նոր Օր»ին:

Բոլորին վարձքը կատար:

Լ.Մ.

Հ.Բ.Ը.Մ. Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Երկրորդական Վարժարան

AGBU Vatche and Tamar Manoukian High School

Նոր Աշակերտներու Արձանագրութիւն, 9րդ–12րդ Դասարաններ

New Student Enrollment, Grades: 9-12

- ✓ College Preparatory Academic Program
- ✓ Honors or Advance Placement (AP) Level Instruction in all subject areas
- ✓ Small Class Sizes and Individual Attention
- ✓ Visual Performing Arts Program in Dance, Drama, Theater, Music and Choir
- ✓ Comprehensive Armenian Curriculum
- ✓ Technology and Computer Program
- ✓ College Counseling and Admissions Guidance
- ✓ Co-curricular and Extra-Curricular Activities including Competitive Sports
- ✓ Safe and Secure Closed Campus

Կրթաթոշակներ տրամադրելի են այն աշակերտներուն, որոնք ուսումնական բացառիկ յաջողութիւն ցուցաբերած են, ինչպէս նաեւ գերազանց ընդունակութիւն ունին հետեւեալ մարզերէն ներս.–

Հայագիտութիւն – «Technology» – Երաժշտութիւն – Թատրոն – Պարարուեստ

Ձեր Զաւակներուն Համար Կատարեցէք Լաւագոյն Ընտրութիւնը

Ուսում, Կրթութիւն, Յաջողութիւն

Call: (626) 794-0363
We are located at 2495 E. Mountain St, Pasadena, CA 91104

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 25-ԱՄԵԱԿ

Տ. Ա. ՎԱՆԱՏՈՒՐ

Ընթացիկ տարուան Մայիսի 1-ին տեղի ունեցաւ համանուն Միութեան հիմնադրութեան 25-ամեակի ճաշկերոյթ պարահանդէսը, Հիլթըն պանդոկի շքեղազարդ պարասրահին մէջ, Կլենտէյլ:

Աւելի քան 500 հոգիներու մէջ, իրենց ներկայութեամբ աչքի կը զարնէին Ծերակուտական Գարոլ Լիու, գոնկրեսական ծուտի Ջու, Ատամ Շիֆի ներկայացուցիչ Մէյրի Յովակիմեան, Մայքըլ Անթոնովիչի կողմէ Ռիթա Հաճիմանուկեան, ոստիկանապետ Լի Պաքա,

Տօքթ. Վիգէն Սեփիլեան

Լերի Զարեան եւ Տօքթ. Լաուրընս Նաճարեան՝ Նիու Ծըրզիէն:

Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան նախագահ, հանրածանօթ երիտասարդ բժիշկ Տօքթ. Վիգէն Սեփիլեան իր բարի գալուստի հանդամանաւոր խօսքէն ետք, յատուկ կերպով համանուն միութեան հիմնադիր անդամներուն անունները յիշատակեց, որոնք եղած էին, բժիշկներ Տօքթ. եւ Տօքթ. Միսաք Պարսամեան, Յարութիւն Սաղրեան (մահացած) եւ Ժան Մոմճեան: Ան նոյնպէս յիշատակեց նախկին նախագահներուն անունները՝ ինչպէս Տօքթ. Թ. Կրեկորի Գիրիանօֆ, Պետրոս Գոճեան, Սիլվա Գարշիկեան, Միսաք Ապտիլեան, Դաւիթ Տաւթեան, Արմէն Ծերիկ, Պօրսի Պաղտասարեան եւ Վարուժ Ալավերտեան:

Տօքթ. Վիգէն Սեփիլեան դիտել տուաւ թէ ընթացիկ տօնական գիշերուան նպատակը կը կազմէ օգնել Հայաստանի չաքարախտէ վարակուած փոքրերուն, Հայաստանի Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան նախաձեռնութեան տակ, որ կը ղեկավարուի Տօքթ. Սիլվա Գարշիկեանի կողմէ, գործակցութեամբը Տօքթ. Տօքթ. Մարք Նազարեանի եւ Սէմ Մալայեանի:

Տարիներու ընթացքին անոնց տարած հսկայական աշխատանքին կապակցութեամբ՝ Տօքթ. Սեփիլեան յայտնեց իր շնորհաւորութիւնները եւ գնահատեց անոնց զոհողութեան ոգին, որ լաւագոյնս բարելաւեց առողջապահական ծառայութիւնները Հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ:

Շնորհազարդ բժիշկը տաւացիօրէն շնորհակալութիւն յայտնեց միութեան կազմակերպուած ներկայ ճաշկերոյթին իրենց մասնակցութիւնը բերող անդամներուն, զօրակցողներուն, նուիրատուներուն եւ հիւրերուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ քաջալեր հանդիսացան յոբելիար բժշկական միութեան:

Առ ի գնահատութիւն Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան ծաւալած մարդասիրական բարձր առաքելութեան գնահատական նամակներ կարդացուեցան, նամակներ, որոնք ղրկուած էին նահանգային պետերու կողմէ:

Արդարեւ, Գալիֆորնիոյ Ծերակուտական ժողովի պաշտօնագիրը ներկայացուց Ծերակուտական ծօ Սիմիթեան եւ Գալիֆորնիոյ Նահանգի գնահատագիրը կարդաց գոնկրէսական ծուտի Շու: Նահանգապետ Արնոլտ Շուարձնեկըրը կը յայտնէր իր հպարտութիւնը ի տես Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան ուրիշներուն օգնելու անոր ծաւալած մարդասիրական ծառայութեան եւ նուիրումին համար:

Ատամ Շիֆ իր հիացմունքը կը յայտնէր Միութեան տարած անխոնջ այլ յուսադրիչ աշխատանքին համար:

Լոս Անճելըսի Շրջանի իրաւաբանական կաճառի կողմէ Սթիվ Գուլի, Լոս Անճելըս գաւառի վերատեսուչ Մ. Անթոնովիչ եւ գոնկրէսական Փոլ Գիրգորեան՝ կու գային բարձրօրէն գնահատել Բժշկական Միութեան հիմնադիր բոլոր անդամները եւ անոր նախագահները:

Բաց աստի, սրահէն ներս տիրող տօնական խանդավառութիւնը առաւել եւս մեծցաւ երբ յայտարարուեցաւ հիմնադրութիւնը ի յիշատակ Տօքթ. Նորիկ Պօղոսեանի՝ «Նորիկ Պօղոսեան Կրթական Հիմնադրամ»ի որ պիտի յատկացուէր «գեղագիտական» (plastic) եւ «վերամաշկաւորման» (reconstructive) վիրաբուժութեան հետեւող ուսանողներուն: Բժիշկ Պօղոսեանի այրին՝ Տիկ. Հիլտա Պօղոսեան եւ երեք զաւակները Լարա, Ալէք եւ Արման շնորհակալութիւն յայտնեցին Գալիֆորնիոյ Բժշկական Միութեան, որ օգնեց այս հիմնադրամի

Շար.ը էջ 18

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՄ

ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՕԾՄԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Արեւմտեան Թեմի Մայր Տաճարի օծման համրուած շաբաթներ մնացած են: Մայր Տաճարի շինարարական աշխատանքները մօտենալով իրենց աւարտական հանգրուանին, շարք մը միջոցառումներ նախատեսուած են տօնակատարելու համար պատմական այս իրադարձութիւնը:

Շաբաթ, Յունիս 19, 2010-ին, Մայր Տաճարի Հանգանակիչ Յանձնախումբը պիտի կազմակերպէ «Յաղթանակի Օր» ճաշկերոյթ-պարահանդէս մը, որ գլխաւոր դրամահաւաք միջոցառումը պիտի ըլլայ նպաստելու Մայր Տաճարի կառուցման: Այս ճաշկերոյթը պիտի ըլլայ ամէնէն կարեւոր դրամահաւաք միջոցառումը եւ ցոյց պիտի տայ հաւատացեալ ժողովուրդին յանձնառութիւնը Թեմի Մայր Տաճարին: Հանգանակիչ Յանձնախումբի ատենապետ Պրն. Անդրանիկ Ջօրայեան հաստատեց. «Թեմի հաւատացեալ ժողովուրդին կոչ կ'ուղղենք մասնակցելու այս սքանչելի միջոցառումին եւ քաջալերել զայն: Այսօր, մենք ականատեսը կ'ըլլանք այն հունտերուն պտղաբերումին, որոնք ժամանակ մը առաջ մենք ցանած էինք, եւ Աստուծոյ կամքով, քանի մը շաբաթներ ետք հաւատացեալ մեր ժողովուրդը պիտի աղօթէ, երիտասարդ հայ զոյգեր իրենց ուխտը պիտի փոխանակեն եւ մեր երեխաները պիտի մկրտուին այս գեղեցիկ սրբավայրին մէջ», աւելցուց Ջօրայեան:

Գլխաւոր այլ տօնակատարութիւն մը պիտի ըլլայ նախաօծման՝ Նաւակատիքի արարողութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Օգոստոս 14, 2010-ին: Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տէր Յովնան Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեան պիտի նախագահէ Մայր Տաճարէն ներս կատարուող օրհնութեան եւ գոհաբանական արարողութիւններուն: Հաւատացեալ ժողովուրդը հրաւիրուած է ներկայ գտնուելու Նաւակատիքի արարողութեան, որուն պիտի յաջորդէ մշակութային յայտագիր մը:

Կը փափաքինք յիշեցնել հաւատացեալ համայն հայութեան, թէ Մայր Տաճարի Ս. Օծման արարողութիւնը պիտի կատարուի Շաբաթ, Սեպտեմբեր 11, 2010-ին, Նախագահութեամբ Նորին Սուրբ Օծութիւն Տէր Տէր Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ մասնակցութեամբ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ աւելի քան տասներկու Արքեպիսկոպոսներու, որոնք աշխարհի չորս ծագերէն պիտի ժամանեն, մասնակիցը դառնալու համար պատմական այս միջոցառումներուն: Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ պիտի մատուցուի Կիրակի, Սեպտեմբեր 12, 2010-ին, որուն պիտի յաջորդէ ճաշկերոյթ-տօնակատարութիւն:

Յաւելեալ տեղեկութիւններու համար կը խնդրուի հեռաձայնել Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդարանի գրասենեակ (818-558-7474):

ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՕԾՄԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ

SERVING SINCE 1975

BEDROS S. MARONIAN

Authorized Agent
Blue Shield of California
An Independent Member of the Blue Shield Association

A.B.A. INSURANCE SERVICES

(818) 500-9585

CA LIC. #0494056 • BMaronian@AOL.com

FAX 500-9308 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205

ԵՐԲԵՔ ՈՒՇ ՉԷ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼՈՒ ՁԵՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

ԵՂԵՌՆԻ ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ Ա. ԵՒ Մ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Մեր դպրոցէն ներս գեղեցիկ սովորութիւն մը դարձած դպրոցական երկլեզու շարադրական այս տարուան մրցանքի թեման Հայկական Ցեղասպանութիւնն էր, անոր 95 ամեակին առիթով: Աշակերտները կրնային իրենց կարծիքները արտայայտել չորս տարբեր նիւթեր արծարծելով՝

ա. Եթէ առիթը ունենայիր Թուրքիոյ նախագահին հետ հանդիպելու ի՞նչ կ՚ըսէիր իրեն,

բ. Տղեկ մը կամ աղջնակ մըն ես, որ կը բնակիս Արեւմտեան Հայաստանին մէջ եւ օրագրութիւն կը պահես եւ թուականը Ապրիլ 24, 1915 է, ինչ պիտի գրէիր

գ. Ինչո՞ւ տակաւին մենք պէտք է յիշենք Ապրիլ 24,

դ. Հայապահպանման համար ինչո՞ւ կարեւոր է հայերէն լեզուն գիտնալը:

Մանկապարտէզէն մինչեւ Ը. կարգի աշակերտները երկու պահերու ընթացքին գրեցին իրենց շարադրութիւն ները, որոնցմէ ընտրուեցան առաջին եւ երկրորդ հանդիսացողները: Այս երկլեզու շարադրութիւնները հրատարակուեցան դպրոցիս աշակերտական գրական պարբերաթերթին՝ «Լուսաւորում»ին մէջ, որ նուիրուած էր Ցեղասպանութեան 95 ամեակին: Մանկապարտէզի աշակերտները անշուշտ գծագրութեամբ արտայայտեցին իրենց ապրումներն ու կարծիքները:

Դպրոցս նոյն թեմայով կազմակերպեց գծագրութեան մրցանք մը, որուն առաջին հանդիսացող աշակերտուհիին՝ Լոռի Ճիկէրեանին գծագրութիւնով պատրաստուեցան յատուկ շապիկներ: Այս շապիկները աշակերտները հագուեցան ամբողջ Ապրիլ ամսուան ընթացքին: Սոյն շապիկներուն հասոյթը տնօրէնութիւնս որոշեց նուիրել Ցեղասպանութենէն ետք սփիւռքի մեր առաջին գաղութին՝ Հալէպին, հոն գործող հայկական պատսպարանին: Այդ պատսպարանին մէջ կան շուրջ 20 որբեր, 3էն 20 տարեկանի միջեւ, որոնք մօտ օրէն պիտի փոխադրուին իրենց նորակառոյց պատսպարանը եւ մեր նուիրած գումարը պիտի յատկացնեն արդիական համակարգիչներ գնելու: Յոյսով ենք, որ մօտիկ ապագային մեր աշակերտները կրնան կապի մէջ մտնել իրենց Հալէպի քոյր-եղբայրներուն հետ, սոյն համակարգիչներու միջոցով:

Ապրիլ 16ին, դպրոցիս սրահէն ներս տեղի ունեցաւ Ը. կարգի աշակերտներուն տարեկան Բանաստեղծութեան Երեկոն, որ իրենց անգլերէն լեզուի ուսուցիչին, դաստիարակին՝ պրն. տնօրէն Շահէ Մանկրեանին կողմէ պատրաստուած կ՚ըլլայ: Այս ձեռնարկը բաժնուած էր մի քանի մասերու, որուն երկրորդ մասը նուիրուած էր 20րդ դարուն պատահած ու ներկայիս պատահող ցեղասպանութիւններուն: Աշակերտները արտասանեցին հայ եւ օտար բանաստեղծներու՝ Արա Պապայեանի, Ռիթա Տովի, Լորքայի, Արչի Մինասեանի եւ այլ բանաստեղծներու գործերէն:

Հայկական բաժանմունքը պատրաստած էր գեղարուեստական յայտագիր մը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 30ի երեկոյեան ժամը 7ին, եկեղեցւոյս սրահին մէջ: Յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերին Մանկապարտէզէն մինչեւ Ը. կարգի աշակերտները: Հանդիսութեան բացումը կատարեց Ե. կարգի աշակերտուհի՝ Մեղրի Մանոյեանը, դաշնակի վրայ նուագելով «Ատանայի Ողբը», ու ապա ներկաներէն խնդրեց որ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեն մեր նահատակներուն յիշատակը: Ը. կարգի աշակերտները բեմականացուցին պրն. Սարգիս Մահսէրէճեանին հեղինակած «Լուսիկին Երազը» թատրոնը, որուն դերակատարները դրախտի հայկական հրապարակին մէջ հաւաքուած էին, ընդունելու գլխաւոր դերակատար Լուսիկին, որ իր պահապան հրեշտակին հետ կա-

Շար.ը էջ 19

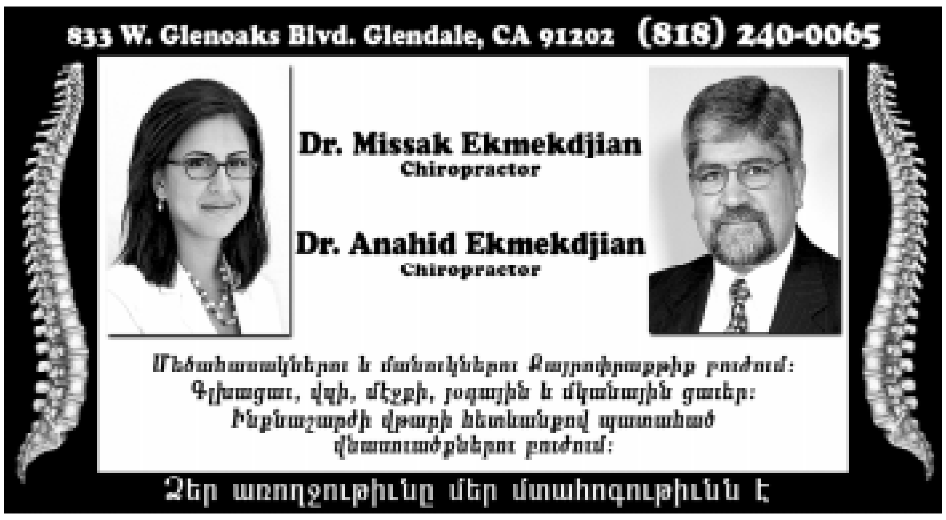

ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՆԱ ՊԱՏԱԼԵԱՆ

Սահակ-Մեսրոպ Վարժարանն ալ իր կարգին յիշեց Ապրիլեան նահատակները: Ապրիլ ամսուան մէջ դպրոցիս մէջ հայերէնի դասապահերուն եւ մատրան մէջ խօսուեցաւ Մեծ Եղեռնի մասին: Կատարուեցան զրոյցներ եւ աշակերտներ իրենց միտքերը արտայայտեցին շարադրութիւններ գրելով եւ յուշակոթողներ գծելով:

Հինգշաբթի Ապրիլ 22, 2010ին յետմիջօրէի Մանկապարտէզէն մինչեւ Միջնակարգի աշակերտները, տնօրէն Պրն. Շահէ Կարապետեանի առաջնորդութեամբ, հաւաքուեցան դպրոցիս խաչքարին շուրջ եւ իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու համար ծաղիկներ զետեղեցին: Տիկ. Պատալեան խօսեցաւ 95 տարիներ առաջ կատարուած ցեղասպանութեան մասին եւ նշեց հայու գոյատեւումը ի սփիւռս աշխարհի:

Նոյն օրը երեկոյեան պաշտօնական ոգեկոչման հանդիսութիւն տեղի ունեցաւ դպրոցիս սրահը, ուր հաւաքուած էին աւելի քան 250 ծնողներ եւ բարեկամներ:

Ձեռնարկին բացումը կատարեց Պրն. Կարապետեան: Ան անդրադարձաւ եղեռնի ընթացքին Թուրքին կատարած բարբարոսութիւններուն ու վնասներուն մասին եւ հայու արդար պահանջատիրութեան պայքարի մասին, որ տակաւին կը շարունակուի: Ապա ներկաները երգեցին Ազգային քայլերգը՝ «Մեր Հայրենիք»ը որմէ ետք Հայր Պարթեւ Վրդ. Կիւլիւմեան «Հայր Մեր»ով կատարեց ձեռնարկի բացման աղօթքը ու սկսաւ մեր աշակերտական յայտագիրը:

Յայտագրի առաջին երգն էր «Ազգ Փառապանծ»ը եւ Ս. Կապուտիկեանի «Հայկական Աչքեր» բանաստեղծութիւնը Գ. եւ Դ. դասար-

Շար.ը էջ 17

Ս.Դ.Հ.Կ.
ԱՐՍԷՆ ԿԻՏՈՒՐ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ԿԼԷՆՏԷՅԼ, ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

կը ներկայացնէ՝

Հայերային Հանդիպում

Շաբաթ, 29 Մայիս 2010
Երեկոյեան ժամը 8:00-էն սկսեալ
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104

Տոմսերու համար դիմել՝
ՎԱՀԷ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆԻՆ
(626) 354-5924

Massis Weekly

Volume 30, No. 18 — Saturday, May 22, 2010

Aliyev Outlines Conditions to Open Borders With Armenia

BAKU -- Azerbaijan's president has voiced conditions Armenia should meet so that Azerbaijan resumed relations with it.

"If Armenia gives a positive response to the OSCE Minsk group's proposals and, on this basis, begins to withdraw its armed units from the occupied Azerbaijani territories, Azerbaijan will open its borders with Armenia, resume communications and thus large-scale peace and security measure will be ensured in the region," Ilham Aliyev told a news conference on the results of his talks with Turkish Prime Minister Recep Tayyip Erdogan, according to Itar-Tass.

The Russian news agency reports that the Azerbaijani president said his country has accepted practically all intermediaries' proposals with minor exceptions (the Madrid document outlining the basic settlement principles). "We expect the Armenian side to show a similar approach," he said, adding that Armenia had yet provided no response to the intermediaries' proposals of six months ago.

"We consider it as Armenia's attempt to temporise, not to take important steps to settle the problem, and thus to have the negotiating process last for years. But we

Continued on page 4

Liturgy Will Be Offered in Holly Cross Church on Akhtamar Island on September 19

A liturgy service planned to be held on September 12 in the Armenian church Surb Khach (Saint Cross) located on Akhtamar Island in Lake Van, Eastern Turkey, will be delayed for a week until September 19.

As already reported by Tert.am the reason is the referendum to be held in Turkey on the same day.

According to Turkish Milliyet newspaper the statement released by the Van Administration mentioned that the Governor of the Van administration Myunil Karaloghlu had had a phone conversation with Aram Archbishop Ateshyan, Head of the Religious Council of the Armenian Patriarchate, and suggested to shift the date of the liturgy ceremony on September 19.

Ateshyan gave his consent to the Karaloglu's suggestion.

Czech Republic 'Neutral' On Karabakh

YEREVAN -- Czech Prime Minister Jan Fischer affirmed his country's neutrality on the Nagorno-Karabakh conflict on Monday just days after his foreign minister reportedly backed Azerbaijan's stance in the ongoing peace talks with Armenia.

Speaking during an official visit to Yerevan, Fischer stressed that the Czech Republic is treating both conflicting parties "equally." "I am convinced and believe that the conflict must be resolved within the framework of the OSCE Minsk Group, on the basis of peace talks," he told journalists after talks with his Armenian counterpart, Tigran Sarkisian. "Armenia is on the right track on the Karabakh issue."

"Our Czech partners' balanced approach to resolving the Karabakh conflict … is extremely important for us," Sarkisian said, for his part.

Fischer's remarks contrasted with what Czech Foreign Minister Jan Kohout said during a visit to Baku late last week. "We support official Baku's position on the issue of resolving the Nagorno-Karabakh conflict," Azerbaijani media quoted him as saying.

"We always adhere to the principles of international law … and support the Madrid principles [of the conflict's resolution] that contain the principle of territorial integrity of states," Kohout reportedly said.

March 1st 2008 Bloodbath: Authorities Called in Military Force to Yerevan in Violation of the Constitution

By Gayane Abrahamyan
ArmeniaNow reporter

Opposition members of the disbanded fact-finding group of Armenia's March 1, 2008 unrest have made public a report they say proves that authorities called in military force to Yerevan prior to the declaration of a State of Emergency, and in violation of the constitution.

Seda Safaryan and Andranik Kocharyan, opposition members of the fact-finding group disbanded a year ago by the order of president say their facts "disprove the RA authorities' attempts to refute the implementation of army military equipment, transportation and staff in the March 1, 2008 events before a state of emergency declaration."

The Constitution of Armenia bans involvement of the army in inner-political issues. The members say they have video evidence proving that heavy military was ordered into the capital as early as the afternoon of March 1, several hours before the State of Emergency was declared around 10 p.m.

Their report, the group members say, implicates then-President Robert Kocharyan of acting outside the law when he "he involved the army in inner-political actions, resulting in grave consequences: at least ten people were murdered, hundreds were injured…"

The Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) also appealed to examine the facts of the army involvement and punish those who are responsible for it, putting into circulation a resolution called "Involvement of the Army in the Events of March 2008 in Armenia." However, no step has been taken in this respect until now.

US Congress Members Urge Secretary Clinton to Assist Iraqi Armenian Christian Refugees

WASHINGTON, DC -- Representatives Betty McCollum (MN-04), Frank Pallone (NJ-06), Adam Schiff (CA-29), and Tim Walz (MN-01) spearheaded a letter to Secretary of State Hillary Clinton, urging action to ensure the well-being of Iraqi Armenian Christian refugees in Jordan and Syria. The letter, which 16 other Members of Congress have signed, urgently requests U.S. assistance to help resettle Iraqi Armenian Christian refugees to Armenia. Additional resources from the United States will allow Armenia to reach more Iraqi Armenian Christians with essential resources as well as the opportunity to begin a new life in a safe and secure environment.

According to a recent press release from the U.N. High Commissioner for Refugees (UNHCR), Iraqi refugees, both inside and outside of the country, are facing deteriorating conditions while international concern is slowly declining. The attacks on Iraqi Christian refugees, in particular, are a constant source of insecurity. UNHCR works to protect and relocate refuges, while helping them restart their lives in safer areas. Two years ago, UNHCR-Armenia helped several large groups of refugees resettle in Armenia.

The Armenian government already made a generous commitment to UNHCR. This includes the offer of all Iraqi Armenian refugees the opportunity for citizenship, participation in UNHCR's Iraqi resettlement program, and resources to help refugees rebuild their lives. Armenia has effectively delivered on these commitments over the past two years.

"It is in the interest of the U.S. that Iraqi Armenian Christian refugees be provided the opportunity to start a new life in safety and peace," said Representative McCollum, who traveled to Syria

Continued on page 4

Another Armenian Parliament Attack Convict Dies In Prison

YEREVAN -- One of the seven men convicted in a 1999 deadly attack on Armenia's parliament was found dead in his prison cell at the weekend. Armenian prison authorities said they have launched an investigation to ascertain the cause of Hamlet Stepanian's sudden death.

Stepanian was serving a 14-year prison sentence which he had received for allegedly helping five gunmen burst into the National Assembly and spray it with bullets on October 27, 1999. The then Prime Minister Vazgen Sarkisian, parliament speaker Karen Demirchian and six other officials were killed in the shooting spree that thrust Armenia's government into turmoil.

The gunmen led by Nairi Hunanian, an obscure former journalist, surrendered to police after overnight negotiations with then President Robert Kocharian. All of them were tried, together with Stepanian, and sentenced to life imprisonment in December 2003.

In a short statement, a Justice Ministry department managing Armenia's prisons said Stepanian died in his bed in Yerevan's Nubarashen jail late on Saturday. It said an initial examination of his body found no "traces of violence." An ongoing official inquiry involving detailed forensic examinations will determine the exact cause of the convict's death, added the statement.

Speaking to RFE/RL's Armenian service, Aghasi Atabekian, a lawyer who defended Stepanian in the 2001-2003 trial, pointedly declined to exclude the possibility of his former client's murder. Atabekian pointed to the past deaths of two other parliament attack suspects.

One of them, Norayr Yeghiazarian, was found dead in pre-trial detention in 2000, several months after being charged with supplying weapons to the gunmen, among them Hunanian's younger brother Karen and uncle Vram Galstian. Law-enforcement authorities said at the time that Yeghiazarian, an electrician by profession, accidentally electrocuted himself to death while using a heating stove in his cell.

And in 2004, Vram Galstian was found hanged at Nubarashen. The prison administration claimed that he committed suicide.

Both prison deaths fuelled more allegations of a high-level cover-up of the parliament shootings by relatives and supporters of the assassinated officials. Some of them still suspect Kocharian and the current President Serzh Sarkisian (no relation to Vazgen), who was Armenia's national security minister in October 1999, of masterminding the killings to eliminate increasingly powerful government rivals.

Armenians Units On Afghan Mission Earn Medals and Praise

Two dozen servicemen of a small Armenian contingent deployed in Afghanistan have been awarded with medals and certificates by their immediate German commanders for "being active in the process of realizing the peacekeeping mission", according to a report by the Armenian Defense Ministry.

A 40-strong Armenian peacekeeping brigade has been on mission as part of the International Security Assistance Force (ISAF) since February 14 to help NATO-led allied forces fight Taliban insurgency in Afghanistan. The Armenian detachment is tasked with ensuring the security of the strategically important airport of Kunduz in northern Afghanistan. The everyday service of the Armenian personnel, reporting to the German command, includes patrolling in the airport and surrounding area, guarding the posts, as well as detecting possible threats.

The Armenian Defense Ministry reports that the medal awarding ceremony took place near the Kunduz airfield in front of the Armenian chapel built by the Armenian servicemen themselves.

This is the first time Armenians earn medals for their ongoing Afghan mission. The Armenian brigade reportedly earned praise and high evaluation from the German commanders in March for their "initiative in undertaking extra safety measures in the area of the airfield."

Kurdish Journalist Jailed For 166 Years in Turkey

On May 13, the Court in Diyarbakir sentenced a Kurdish-language newspaper journalist, Vedat Kursun, to 166 years and six months in prison for spreading propaganda about the Kurdistan Workers' Party (PKK).

The court ruled that Vedat Kursun had "disseminated the propaganda of a terrorist organization" on 103 different occasions by publishing news stories and photographs about the outlawed Kurdistan Workers' Party in the Azadiya Welat (Independence of Homeland) daily.

In an announcement made by the Azadiya Welat daily, the decision was described as "illegal" and "politically motivated." The newspaper urged rights institutions to react to the decision.

An Open Letter from Chahe Keuroghelian

43rd AD Candidate Ending Candidacy

GLENDALE -- After consultation with my friends, advisors, and supporters, I have decided to suspend my campaign for California State Assembly. The strange scheduling of the series of elections in AD 43 in 2010 (Primary and Runoff occurring simultaneously) means that the Democratic nominee could face challenges from both sides. As a good Democrat myself, I will not be part of that. Thus, I am ceasing to campaign for the sake of Democratic Party unity.

There are those who will make all sorts of outlandish claims about my decision. These are the same people who have made outlandish claims about my presence in the race. Thus, I will also use this statement as an opportunity to remind everyone about the facts of this campaign.

My decision to run was motivated by my strong showing in the 2009 Glendale municipal elections, where I garnered almost 7,000 votes in that city alone. I had figured with the inclusion of Burbank and North Hollywood into the mix, areas with substantial Armenian populations, I could garner another few thousand votes and prevail in this race. The top vote getter only got about 12,000 votes.

For the record, and as the Los Angeles County Registrar's records show, I remind everyone that I announced my candidacy on December 22, 2009. At that time, I was the second candidate in the race after Mike Gatto, and I (like anyone else) had no idea of what the eventual field would be. The other Armenian candidate announced her candidacy well AFTER I did. In fact, Ms. Nahabedian announced hers on January 7, 2010. Thus, if anyone "jumped in late" and "split the Armenian votes," it was not I.

Had certain elements of the community coalesced around my candidacy (and provided the same resources they provided Ms. Nahabedian), the outcome could have been different. Instead, a small but vocal faction within the community decided to run their own candidate, in Ms. Nahabedian, well after I declared my candidacy.

The fact remains: I captured many more Armenian precincts than Ms. Nahabedian. Thus, if anyone is "the preferred Armenian candidate" and if one candidate is the spoiler, I submit that the shoes are on the other feet than what people might instinctually surmise. Plus, I did all of this with limited financial resources.

The hubris of this faction making these claims continues to trouble me. They continue to say things like "Chahe prevented a qualified Armenian candidate from winning." I am a highly qualified candidate and respected leader in the community. I speak five languages and have served in many important public-service roles for the community. I have an impressive and dedicated group of volunteers who have stood by me for many years, sharing my selfless devotion in making sure that the voices of many who have not had the chance to be heard are finally raised; I have a genuine, committed, and clear following, which have, and will, vote for me without the expenditure of serious resources. It is thanks to my volunteers that in just this campaign, we were able to conduct an aggressive outreach to register new citizens, which resulted in bringing more than 2,500 new voters into the ranks of tens of thousands of Democrats of AD 43. I debated Ms. Nahabedian several times, and I (and many others) was not impressed by her knowledge of state issues. Thus, I would again submit that I was the qualified candidate.

I take issue with the idea that I took votes away from Ms. Nahabedian, for two very important reasons. First, the Armenian community is not monolithic, and it is racist to assume it is. We have many different political viewpoints and styles, and there are Armenians from many different regions. There are certain Armenians that would never vote for Ms. Nahabedian and who would not have voted at all if I was not in the race. Second, in that same vein, my dedicated volunteers turned out many voters that Nahabedian could not turn out. For this reason, the correct likely outcome, had I not been in this race, would have been, that a lower number of "excited" Armenian voters would participate, and thus a much smaller percentage of Armenian votes, period.

Finally, I cannot exit this race without mentioning whom I am going to support. While I probably will not endorse in this race, I can put to bed, emphatically, the notion that Sunder Ramani is a friend to the Armenian community.

Since his poor showing in the Special Primary (which he repeatedly stated he would win outright), Mr. Ramani has adopted the same unfortunate tactics that Ms. Nahabedian did: a "scorched earth" campaign that aims to inflame passions in the Armenian community, consequences be damned. I will not sit by and let Mr. Ramani manipulate the already fragile emotions in the Armenian community. If he thinks his path to victory includes attacking me, sparking discord in the Armenian community, and trying to use emotional issues (like the Armenian Genocide) as campaign opportunities, he really ought to take a lesson from Ms. Nahabedian's defeat. These tactics do not work, and they only result in a disgusted community.

Looking forward, I will continue to work in the Armenian community, will continue to work on Democratic campaigns, and will consider my options for formalizing my public service in elective office in the years to come.

Chahe Keuroghelian

ArmenienInfo.net
News. Informationen. Kommentare.

Witnessing the Making of History: An Evening of Courage, Conscience and Compassion

Former Political Prisoner and Turkish Academic Talks Candidly about the Armenian Genocide With Genocide Survivor and Documentarian

Prof. Taner Akcam, Archbishop Hovnan Derderian, Rabbi Harold Schulweis and Dr J Michael Hagopian

ENCINO, CA -- "I don't want to be silenced. I want to tell the truth while I live," Dr. Taner Akçam, a former political prisoner in his native Turkey and one of the first Turkish academics to acknowledge and openly discuss the Armenian Genocide, told a group of more than 300 mostly Jews and Armenians, who came together at Valley Beth Shalom synagogue on Thursday for an evening of fascinating film and deep discussion about the Armenian Genocide.

Akçam, a scholar and author of A Shameful Act: The Armenian Genocide and the Question of Turkish Responsibility, traveled to Los Angeles from Worcester, MA, to join with award-winning documentary filmmaker Dr. J. Michael Hagopian, a survivor of the Armenian Genocide, to tell stories of survival, courage, conscience and compassion regarding the Armenian Genocide of 1915 and its long and complicated history. The two men, who have known each other for 20 years, are among the world's leading authorities on the history of genocide.

The evening was sponsored by Jewish World Watch, a five-year-old anti-genocide organization, a coalition of 64 Los Angeles synagogues working together to combat genocide and other egregious violations of human rights worldwide. JWW Co-Founder and VBS Rabbi Harold M. Schulweis led the evening, and was joined by His Eminence Archbishop Hovnan Derderian, Primate, Western Diocese of the Armenian Church of North America, and Armenian Consul General Grigor Hovhannisyan, as well as clergy from the Armenian and Jewish communities.

Akçam focused much of his talk on the "founding legends" of the Turkish state, explaining the "myths" now protected by laws of the land. The fourth legend is: "The Armenian Genocide is a complete lie. It never happened." Akçam said that until the year 2000 there was no law in the Turkish penal code protecting this legend, because until recently, "absolutely no one in Turkey questioned it." However, in the year 2000 the Turkish government passed the "infamous Article 301," making it a crime to talk about the Armenian Genocide as 'genocide'."

"The most important reason [for the continued denial of the Armenian genocide] is that we [Turks] have a lack of historic conscience," Akçam explained to the captivated audience. "If a community has to recognize that its founding fathers, instead of being heroes, have been perpetrators, who violated the cultural premises of their own identity, reference to the past is indeed traumatic. The community can cope with the fundamental contradiction between identity claims and recognition only by a collective schizophrenia, by denial, by decoupling or withdrawal.

"As long as the act of perpetration is not consciously accounted for, all peculiarities of this event will live on in the unconscious," he added.

Hagopian, co-founder of the Armenian Film Foundation and JWW's first "I Witness" Award recipient in 2007, screened "The River Ran Red," the final cinematic chapter in his "Witnesses" trilogy, which chronicles the death marches of the Armenians to the Euphrates through haunting eyewitness testimony. The two other films in the trilogy: "Germany and the Secret Genocide" and "Voices from the Lake," were screened previously at Valley Beth Shalom.

"These were to become films that someday might be used in a world court to prosecute the Armenian Genocide," Hagopian told the audience, adding that if the crimes committed against Armenians were ever to be prosecuted, there would be no survivor voices left, creating a need for his films and archives for eyewitness testimony. Between 1968 and 2004, Hagopian filmed nearly 400 testimonies of Armenian Genocide survivors and witnesses.

Schulweis told the group that although he had not seen Hagopian's documentary before Thursday night, "I know it. As a Jew, I know it. I know its bones, I know its scars, I know its wounds, I know its people.

"We both know what it's like to be locked in a chamber in which no sound is allowed to escape," he continued. Addressing the question of some Jews: "What does the Genocide have to do with our Holocaust," Schulweis answered: "We will not play the sorrowful game of one-downsmanship. No one's blood is redder than the rest.

"We must leave here not with a broken heart, but with a spine that is stiffened. The important thing is that we understand, with all our might, never again!," Schulweis said.

Professor Richard Hovannisian in Many Forums

UCLA—After a half century affiliated with the University of California, Professor Richard G. Hovannisian, AEF Chair in Modern Armenian History at UCLA, continues with numerous professional and outreach activities while still teaching a full complement of courses.

From BU, Georgetown, MIT to Asia Minor

Hovannisian began the year in January by representing the Society for Armenian Studies at the annual meeting of the American Historical Association in San Diego. At Boston University, February 12-14, he chaired two panels in a major international conference on the Armenian Diaspora. The conference, which included a workshop of graduate student papers, was organized by Charles and Elizabeth Kinosian Chair Holder Dr. Simon Payaslian. From February 28 to March 2, Richard Hovannisian participated in and chaired a panel of the Second Annual Policy Forum Armenia (PFA) at Georgetown University, organized by a committee headed by Dr. David Grigorian. Member of the Armenian Parliament Raffi K. Hovannisian delivered the keynote address, "Armenia-Diaspora Relations: Twenty Years since Independence."

On March 7, Professor Hovannisian was in New York City to speak in a panel titled "Armeno-Turkish Relations: Pitfalls and Possibilities." Organized by the ARF, the panel also included Ambassador John Evans, Mr. Ken Hachikian, and Dr. Dennis Papazian. A week later on March 13, Hovannisian gave the keynote address at the Massachusetts Institute of Technology (MIT) in a conference on "America's Response to the Armenian Genocide: From Woodrow Wilson to Barack Obama." The conference, organized by Professors Bedross Der Matossian and Christopher Capozzola, was sponsored by the Faculty of History, the Center for International Studies, the Office of Religious Affairs, and the Program on Human Rights and Justice. During the same conference, Hovannisian also gave a paper titled "From Turkey to the Soviet Union and Back" in the session dealing with the Cold War period.

On the weekend of March 19-20, Hovannisian organized the 18th UCLA conference in the well-attended series on Historic Armenian Cities and Provinces. This conference focused on the smaller communities of Asia Minor such as Adabazar, Armash, Bardizag, Bolu, Kutahia, and Konia. He then traveled to Armenia where he consulted on the ongoing transcriptions of the UCLA Armenian Oral History collection of genocide survivors and was invited to discuss his academic and professional work on Armenian television.

From Clark to Poland-Ukraine

On the occasion of the 95th anniversary of the Armenian Genocide, Professor Hovannisian participated in a number of programs. On April 7-8, he was at Clark University in Worchester, Massachusetts, for an international genocide conference organized by Dr. Taner Akcam, Kaloosdian-Mugar Chair in Armenian History and Genocide Studies, and the Strassler Center for Holocaust and Genocide Studies, the Arsham and Charlotte Ohanessian Chair of the University of Minnesota, and NAASR. Hovannisian gave the opening talk, "So, Where Do We Go from Here," and was one of four panelists in an evening public session on "The Armenian Genocide: 95 Years Later—Academic and Personal Reflections."

During the following week, Dr. Hovannisian organized lectures at UCLA by Mr. Matthias Bjornlund of Copenhagen, speaking on Smyrna as a "special case" during the Armenian Genocide, and Dr. Ugur Ungor of Amsterdam and Dublin, discussing on the Young Turk seizure of Armenian property. He then joined these two young scholars, along with Dr. Wolf Gruner of the University of Southern California, on April 18 for a Sunday afternoon symposium

Continued on page 4

Armenian Studies Program Hosts Colloquium on Third Party Interventions in Armenian History

International Panel of Experts Question Role Played by Great Powers in Armenian/ Turkish Relations

ANN ARBOR, MICH. -- The Armenian Studies Program (ASP) at the University of Michigan recently assembled an international panel of experts to discuss the role of third party interventions in the history of Armenia and its relations with Turkey. The panel, which gathered all day on March 19, attempted to reevaluate the role of third party humanitarian intervention in Armenian history, as well as to critically reassess the role played by the Great Powers and interventionist policies since the Treaty of San Stefano in 1878.

The panel included Dr. Aram Grigoryan, a Post-Doctoral Fellow at the University of Michigan, Professor Michael Reynolds, Professor of Near Eastern Studies at Princeton University, Mr Andranik Migranyan from the Institute for Democracy and Cooperation, Professor Gerard Libaridian, the Alex Manoogian Chair of Modern Armenian History at the University of Michigan, and Professor Ron Suny, the Charles Tily collegiate Professor of Social and Political History.

Dr. Arman Grigoryan began the panel with a discussion of the possible theoretical and comparative frameworks for understanding third party interventions, and he mainly focused on the work of political scientists and scholars of human rights. His comments were followed by the Michael Reynolds exploration of the parallels between the Armenian case and the case of Kurds in Eastern Anatolia.

Gerard Libaridian commented on the evolving historiography and the role of the treaty of San Stephano on the establishment of modern Armenian politics. Andranik Migranyan commented on the role of the United States and the Obama administration in crafting contemporary political accords between Turkey and Armenia.

Ron Suny concluded by remarking on the interdisciplinary nature of the panel and positioning the case of Armenia in a particularly rich and changing historical context. Armenia today faces a conflict between a global hegemon and a regional hegemon (mainly Russia), although Armenia's long term goals are focused on regional stability. How do each of the others imagine the world around them? How do they imagine threat?

The panel hoped that scholars would continue to pursue these critical questions in the future. The proceedings of the colloquium are available online: http://www.umich.edu/~iinet/asp/Events/index.html

Professor Richard Hovannisian in Many Forums

Continued from page 1

on the 95th anniversary, held in cooperation with Glendale Public Library Armenian Outreach Director Ms. Elizabeth Grigorian. The event, which was supported by UCLA's European-East European and Near Eastern centers and the Organization of Istanbul Armenians, was given extensive coverage on Armenian state television. On April 20, Hovannisian appeared before the World Affairs Council of Orange County in a panel relating to the causes and effects of genocide, and on April 24, he was a featured author at the Abril Bookstore's Armenian Booth at the UCLA annual Book Fair.

From April 26 to 30, Drs. Richard and Vartiter Hovannisian were in Poland for a conference on art of the Armenian Diaspora, held in the historic town of Zamosc, where an Armenian mercantile community flourished from the sixteenth to eighteenth century. The participants also visited nearby Lvov, now in Ukraine, and the historic Armenian sites there, including the Armenian cathedral which in recent years has been restored to the jurisdiction of the Armenian Apostolic Church. While in Warsaw, the Hovannisians met long-long acquaintances Ambassador and Mrs. Ashot Galoyan, who had spent several years at UCLA, where Dr. Galoyan was an exchange scholar and taught as a visiting lecturer at Hovannisian's invitation.

From Chicago and Madrid to Arshile Gorky

Hovannisian will be in Chicago on May 15 at the invitation of the Pontic Greek Society for a commemorative lecture, "Genocide and Ethnic Cleansing: the Fate of the Christian Populations of the Ottoman Empire and the Republic of Turkey. The large audience, made up largely of Greeks, Assyrians, and Armenians, engaged in a brisk discussion period. While in Chicago, Hovannisian will also attend an opening reception and panel of the Armenian Bar Association during its midyear meeting.

The UCLA professor will be in Madrid, Spain, on May 21-22, for a conference on Recognition of the Armenian Genocide, sponsored by the European Armenian Federation for Justice and Democracy. His topic is "U.S. Recognition of the Armenian Genocide: From Condemnation to Amnesia to Medz Eghern." Richard Hovannisian rounds out the academic year on June 20 with a lecture at the Los Angeles Museum of Modern Art on the Armenian national trauma during the formative years of Arshile Gorky in conjunction with a major exhibition of the artist's works at the museum.

First Annual Spring 2010 Basketball Tournament at the AGBU Pasadena Center

Closing ceremony of the first annual Spring Basketball Tournament

PASADENA, CA -- May 2nd, 2010 marked the closing ceremony of the first annual Spring Basketball 2010 Basketball Tournament organized by the sports committee of the AGBU Glendale/Pasadena Chapter.

Spanning the course of 4 consecutive weekends, participants from various schools and organizations met to compete at the AGBU Pasadena Center basketball court. Teams were divided among age groups – both girls and boys - ranging from 8 to 17 year olds. Participants of the tournament included Arshag Dickranian School, Hovespian School, Armenian Sisters Academy, UACC, HMM Glendale, AGBU-AYA clubs and school alumni teams.

The goal of the organizers was to provide a venue for the local youth to come together, compete, enhance their basketball skills and have fun doing so. From the feedback received, the AGBU Spring 2010 Basketball Tournament succeeded in doing just that and much more.

"The atmosphere was relaxed, friendly and cooperative. Animosity between the rival teams was practically non-existent. On the contrary, this opportunity brought about a burgeoning camaraderie among all the athletes present. Kudos to the AGBU organizers for presenting our kids with this experience" stated an athlete's parent.

The closing ceremony followed a day of nail biting eliminatory games with bleachers full of fans and supporters, kids of different ages stepping in and out of the court, and coaches sharing some last minute tips with their players before a final game.

"During the entire tournament none of the coaches or athletes involved received a single technical foul. That is a great accomplishment for us" stated Garo Mazakian, Athletic Director of the AGBU Glendale/Pasadena Chapter. "I am proud of all participating athletes. Their attitude and sportsmanship was truly commendable."

Judging from the atmosphere in the gym, all the athletes felt like champions. At the closing ceremony, each and every athlete was presented with a participation trophy while the coaches for the first and second place winning teams came up to accept their special trophies. Radiance ruled when all participating teams were called to gather on the bleachers for a group picture to mark the occasion.

Encouraged by the overwhelming response, the Athletic committee of the AGBU-AYA Glendale/Pasadena Chapter voted to turn this into an annual event, thus creating yet another ground for the Armenian youth to gather and nurture their Armenian heritage, this time through their love for basketball.

US Congress Members Urge Secretary Clinton

Continued from page 1

and met with Iraqi refugees in 2006. "The Armenian government's offer to receive refugees is very generous, and I believe the U.S. should provide the humanitarian support necessary to ensure their successful relocation and integration into Armenian society."

"Life for these refugees is difficult and the assistance provided by UNHCR provides relief that is critical to these families," said Congressman Frank Pallone, Jr. (NJ-06). "With the commitment of the government of Armenia and the success that past funds have yielded in settling refugees in Armenia it is important for us to continue and increase the funds being allocated to Armenia. I urge our continued financial support and continued involvement in this pursuit."

"Conditions for Iraqi Armenian Christian refugees are becoming increasingly desperate at the same time that international support for the vulnerable population is dwindling," said Rep. Adam Schiff (D-CA). "We urge the Obama Administration to commit additional funds to UNHCR to sustain the momentum we have built to help these refugees resettle and rebuild their lives in Armenia, providing a cost-effective and regional solution for families who might otherwise seek resettlement within our borders."

Aliyev Outlines Conditions

Continued from page 1

will never agree to it," the Azerbaijani president said and stressed that "negotiations must have certain frameworks, including in terms of time limits."

He reportedly accused Armenia of taking steps "breaking the peacekeeping process," each time a crucial moment comes.

"Regrettably, we see a similar picture now," Aliyev said and urged Armenia to voice its position. "Either it (Armenia) gives a positive answer to the proposals of Russia, the United State and France (co-chairmen of the OSCE Minsk group) and we come closer to the problem settlement. Or it gives a negative answer and the negotiating will be broken and the relations between Azerbaijan and Armenia will enter a new stage," he stressed.

ԱՒԵՏԻՍ ԲԱՅՐԱՄԵԱՆ-70

Յաճախ եմ դիմում գրքերի օգնութեան: Վերջերս մի գիրք փնտռելիս աչքովս ընկաւ կողքինը: Վերցրի ու սկսեցի թերթել: Դրա հետ շատ քաղցր յուշեր էին կապուած, որոնք հրճուանք պատճառեցին հոգուս:

Խօսքս Աւետիս Բայրամեանի «Մարզաշխարհի անուանի հայերը» գրքի մասին է, որին կը վերամկրտէի «Մարզական հանրագիտարան» անունով, որովհետեւ այն առաջինն է հայ իրականութեան մէջ, որն ընդգրկում է աշխարհի բոլոր մարզաձեւերը, որոնց մասնակցել են հայ մարզիկները, մարզական գործիչները, լրագրողները, մեկնաբանները եւ մարզական կազմակերպութիւնները: Գիրքը լոյս տեսաւ 2005 թ. Լոս Անճելոսում մեր երկուսի համագործակցութեամբ, իմ համակարգչային ձեւաւորմամբ ու խմբագրութեամբ եւ մեծ յաջողութիւն ու հեղինակութիւն բերեց հեղինակին:

Գիրքը թերթելիս զարմացայ, թէ որքան շուտ են անցնում տարիները: Կարծէք թէ երէկ էինք հրատարակել այն, այնինչ արդէն 5 տարի է անցել՝ 2005 թ.: Գրքի հրատարակութեան համար Աւետիսի հետ մեր միասնական աշխատանքը տեւեց 5 տարի: Աշխատանքի տարողութիւնն ու դժուարութիւնները միայն երկուսս գիտենք: Հեշտ չէ հրատարակել 532 էջանոց գիրք 1700 անուններով, 1200 արժէքաւոր նկարներով եւ հայ մարզիկներին նուիրուած 50 հազուագիւտ նամականիշերով՝ տրամադրուած՝ Յովհաննէս Կօշկակարեանի կողմից:

Գիրքը հպանցիկ թերթելիս մի պահ կանգ առա Աւետիսի կենսագրականի վրայ: Հպարտացայ, որ կան բազմաթիւ հայեր, որոնք իրենց կեանքը նուիրաբերում են ո՛չ միայն ընտանիքներին, այլ նաեւ ազգին ու հայրենիքին՝ փոքրիկ լումա ներդնելով հայապահպանման ու հայրենիքի բարգաւաճման վեհ գործին: Նրանցից մէկն էլ Աւետիսն է: Նկատեցի, որ նա արդէն 70-ի շեմին է ու որոշեցի շնորհաւորել նրան: Ահա նրա ամփոփ կենսագրականը:

Ծնուել է 1940 թ. Մայիսի 22-ին Սիրիայի Հալէպ քաղաքում: Ծնողները գաղթել են Կիլիկիայից. հայրը՝ Բիւզանդը Քիլիսից, մայրը՝ Նուարդը՝ Ատանայից:

1946 թ. ընտանեօք ներգաղթել են Հայաստան եւ բնակութիւն հաստատել Երեւանում:

1959 թ. աւարտել է Երեւանի 29-րդ միջնակարգ դպրոցը:

1959-61 թթ. սովորել ու գերազանցութեամբ աւարտել է Երեւանի Քիմիա-տեխնոլոգիական տեխնիկումը:

1961-65 թթ. սովորել եւ գերազանցութեամբ աւարտել է ԵՐՊԻ-ի մեխանիկական ֆակուլտետի «Քիմիական արտադրութեան մեքենաներ եւ ապարատներ» բաժինը:

Երրորդ կուրսից ընդգրկուել է ինստիտուտի «Տեսական մեխանիկա»-յի ամպիոն որպէս ասիստենտ, որտեղ աշխատել է մինչեւ 1970 թ.:

1970-85 թթ. աւագ դասախօս «Մեքենաշինութեան տեխնոլոգիա» եւ «Մեքենաշինութեան աւտոմատացում եւ կոմպլեքսային մեքենայացում» ամպիոններում՝ «Քիմիական արտադրութեան մեքենաներ եւ ապարատներ» մասնագիտութեամբ:

1985-89 թթ. աշխատել է Երեւանի Քիմիա-տեխնոլոգիական տեխնիկումում, միաժամանակ եղել է Մեխանիկական յանձնաժողովի նախագահ:

Տեխնիկումում եւ ինստիտուտում սովորելու տարիներին աշխատել է նաեւ «Պոլիվինիլացետատ» եւ «Նաիրիտ» գիտա-արտադրական միաւորումներում:

1972 թ. մասնակցել է Մոսկուայի «Քիմիական մեքենաշինութեան», իսկ 1979 թ.՝ Լենինգրադի Լենսովետի անուան տեխնոլոգիական ինստիտուտների վերապատրաստման դասընթացներին:

Հեղինակ է մի շարք գիտամեթոդական աշխատութիւնների եւ 1985 թ. տեխնիկումի համար գրուած՝ «Քիմիական արտադրութեան սարքաւորումներ» դասագրքի:

1986 թ. մասնակցել է Մոսկուայի Ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումների ցուցահանդէսին եւ արժանացել «Մանկավարժական ստեղծագործական աշխատանքի համար» դիպլոմի:

Մանկուց հրապուրուել է մարզական կեանքով:

1971-77 թթ. եղել է «Հայաստանի ֆիզկուլտուրնիկ» մարզական թերթի ֆուտպոլային վիճակագիրը:

1990 թ. ընտանիքով տեղափոխուել է Լոս Անջելես: Աշխատել է տարբեր բնագավառներում:

1998 թուականից Լոս Անջելեսում լոյս տեսնող Ռամկավար ազատական կուսակցութեան օրգան «Նոր Օր» շաբաթաթերթի մարզական էջի պատասխանատուն է:

Ունի հայաստանյան ֆուտբոլի մասին «Արարատն ու նրա նախորդները» անտիպ աշխատութիւնը:

Ամուսնացած է: Ունի երեք դուստր եւ թոռնիկներ:

Աւետիսի հետ ծանօթացանք 1998 թ., երբ Պէյլանի հայրենակցական միութիւնը իմ ատենապետութեան ժամանակ հովանաւորեց նրա հօրեղբօր՝ հանգուցեալ Ալիշան Բայրամեանի «Ալեքսանդրետի Սանջաքի հարցը եւ միջազգային դիւանագիտութիւնը (1936-1939 թթ.)» գրքի հրատարակութիւնը, որից յետոյ հանգուցեալի առաջարկով ես համակարգչով պատրաստեցի եւ 2001 թ. յաջողութեամբ հրատարակուեց նրա նոր գիրքը՝ «Կիլիզա: Հայկական Քիլիս»: Այդ գրքի պատրաստման ընթացքում Աւետիսն ինձ առաջարկեց քննարկել մարզիկների վերաբերեալ իր ծրագրած գրքի հրատարակման հարցերը, որը յաջողութեամբ պսակուեց մեր համատեղ ու համերաշխ աշխատանքի շնորհիւ, որի ընթացքում էլ (5 տարի համարեա ամէն օր եւ երկա՛ր գիշերներ) մենք լաւ ճանաչեցինք իրար եւ դարձանք մտերիմ ընկերներ:

Զնայած ընտանեկան հոգսերին, Աւետիսը շարունակում է տնօրինել «Նոր Օր»-ի մարզական բաժինը եւ հետաքրքիր մարզական լուրերով գոհացնում հայ մարզասէրին, որն անհամբեր սպասում է թերթի յաջորդ համարին, մարզական ծարաւը յագեցնելու համար: Նա ուրախանում է հայ մարզիկների յաջողութիւններով եւ յաճախ ուրախութիւնը կիսում ինձ հետ ու արժանի գնահատականներով ներկայացնում նրանց ընթերցողին:

Դժբախտաբար, այսօր հայրենիքում սպորտը դարձել է որոշ օլիգարխների ձեռքի խաղալիքը եւ ինչպէս ուզում, այնպէս էլ ուղղորդում են այն, որի պատճառով Հայաստանի մարզիկների յաջողութիւնները շատ մարզաձեւերում, այդ թւում մարզասէրների ամենասիրելի խաղում՝ ֆուտպոլում, կաղում է: Հայաստանում պէտք է վերջ տրուի ոտնձգութիւններին սպորտի նկատմամբ, որպէսզի այն իրօք իր արժանի տեղը գտնի միջազգային ասպարէզում, ինչպէս Խորհրդային Միութեան ժամանակ էր...:

Իր ծանրաբեռնուածութեամբ հանդերձ Աւետիսը միաժամանակ պատրաստում է «Մարզաշխարհի անուանի հայերը» գրքի երկրորդ հրատարակութիւնը, որը հարստացած կը լինի բազմաթիւ նոր անուններով, նիւթերով ու անակնկալներով:

Շնորհաւորում եմ իմ մտերիմ ընկերոջ՝ Աւետիս Բայրամեանին իր 70-ամեակի առթիւ, ցանկանում եմ քաջառողջութիւն, բեղմնաւոր գրիչ, յաջողութիւններ եւ երջանկութիւն՝ տիկնոջ, դուստրերի ընտանիքների ու թոռնիկների հետ միասին:

Սիրով՝
Վահան Բահարեան

«Քահանայութիւնը՝ Վերպարանափոխում է»

Նախագահութեամբ՝
Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի Թեմական Խորհուրդին
Կազմակերպութեամբ՝
Յոբելեանական Յանձնախումբին

Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ
Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանի
Քահանայական Օծման եւ Ձեռնադրութեան 30 Ամեակի
Եպիսկոպոսական Օծման եւ Ձեռնադրութեան 20 Ամեակի
Յոբելեանական Հանդիսութիւն

- *Բանախօսութիւններ*
- *Գեղարուեստական Յայտագիր*
- *Տեսաերիզի Ցուցադրութիւն*
- *Հիւրասիրութիւն*

Ուրբաթ, Յունիս 4, 2010, երեկոյեան ժամը 7:30-ին

Առաջնորդարանի «*Արշակ եւ Էլիանոր Տիգրանեան*» Համալիրի
«*Նազարէթ եւ Սիմա Գալայճեան*» Սրահին մէջ
3325 N. Glenoaks Blvd., Burbank, CA 91504

Հրաւէր

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ԱՆԺԷԼ ՄԻՍԻՍԵԱՆ

Իբրեւ արծիւ սաւառնում ես լեռ ու ձայր,
Թնդացնում ես երկինք, գետին տենչավառ,
Սուրբ անունդ պիտի յիշուի դարէ դար,
Հսկայ լերինք քեզ ապաստան, Անդրանիկ:

Հաւանաբար բոլորդ լսած էք այս երգը, թերեւս ծանօթ ալ էք աշուղ Շերամի երգին: Տեսած էք անշուշտ թէ հայ մարդը ինչպիսի՜ եռանդով կ'երգէ այս երգը, անոր մէջ դնելով իր հոգիի ամբողջ խանդաղատանքը, հիացումը, երազները...: Մեր սերունդին եւ մեզմէ առաջուան սերունդներուն ալ սիրտերը թունդ ելան, երբ լսեցին Անդրանիկին նուիրուած այս երգը: Բայց եկէք պահ մը մտածենք, թէ ժողովուրդը ինչպիսի՞ մարդոց մասին կը սիրէ երգեր յօրինել, արդեօ՞ք պատահական մէկը, հասարակ մահկանացու մը արժանի կը դառնայ ժողովուրդին անվերապահ սէրին. ո՛չ. ժողովուրդը շատ ժլատ է իր գնահատականին մէջ եւ միայն իրապէ՛ս արժանաւոր մարդիկն են որ կը սիրուին ժողովուրդին կողմէ:

Քանի որ ժողովուրդին սէրը շահած իսկական հերոսի մը մասին է մեր այսօրուան գրոյցը, եկէք նախ եւ առաջ ծանօթանանք անոր կեանքին:

Անդրանիկ Օզանեան, զաւակը Թորոսի եւ Մարիամի, բնիկ Շապին Գարահիսարցի էր: Շապին Գարահիսարը կը գտնուէր Սեբաստիոյ գաւառին մէջ: Անդրանիկ ծնած է 1866 թուականի Փետրուար 25-ին. մէկ տարեկանին ան կը կորսնցնէ իր մայրը. իրեն մայրական խնամք կը տանի մեծ քոյրը՝ Նազելին: Անդրանիկ հազիւ նախնական ուսում կը ստանայ Շապին Գարահիսարի Մուշեղեան վարժարանին մէջ: Փոքր տարիքէն կը լծուի գործի, օգնելու համար իր ատաղձագործ հօրը:

Անդրանիկ փոքր տարիքէն աչքի կը զարնէր իր համարձակ եւ ըմբոստ բնաւորութեամբ. կը սիրէր նախաձեռնել, իշխել եւ հրամայել. մանաւանդ զգայուն էր, երբ թուրքեր անարդարութիւն կը գործէին հայերու հանդէպ: Անդրանիկի մէջ հայրենասիրական զգացումը արթնցնողը կ'ըլլայ շապին գարահիսարցի Նազարէթ քահանայ Քիպարեանը, որ յետագային պիտի ըլլար Վռամշապուհ Արք. Քիպարեան, Ֆրանսայի առաջնորդը՝ երկար տարիներ:

Որպէսզի լաւ հասկնանք, թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս Անդրանիկը հերոս դարձաւ, հակիրճ ակնարկ մը նետենք այն երկրին եւ պայմաններուն վրայ, որոնց մէջ ծնաւ ու գործեց Անդրանիկ: 1045 թուականին կործանեցաւ Բագրատունեաց թագաւորութիւնը եւ անոր հետ ալ՝ չքնաղ մայրաքաղաք Անին: Արեւելքէն եկող սելճուք յորդաները իրենց ճամբուն վրայ ջնջեցին ու քանդեցին ամէն բան: Անկէ կարճ ժամանակ ետք, Կիլիկիոյ մէջ, 1080 թուականին կարելի եղաւստեղծել հայկական անկախ օճախ մը՝ Կիլիկիոյ իշխանութիւնը, որ յետոյ եղաւ Կիլիկիոյ թագաւորութիւն. բայց այս թագաւորութիւնն ալ կործանեցաւ 1375 թուականին. որմէ ետք հայ ժողովուրդը մնաց օսմանցի թուրքերու եւ պարսիկներու դաժան լուծին տակ:

Թուրքերը յաճախ կ'ուզեն աշխարհին հաւատացնել, թէ հայերը շատ հանգիստ կեանքով ապրած են Թուրքիոյ մէջ, իսկ 1915-ի Մեծ Եղեռնը համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին պատահած պետական կարգադրութիւններու հետեւանքով էր: Բայց եթէ մեր նայուածքը ուղղենք պատմութեան ամենէն հեռաւոր խորքերը, կը նկատենք, թէ Մեծ Եղեռնը սկսած է այն օրէն երբ հայ ժողովուրդը ինկաւ բարբարոս, կրօնական մոլեռանդութեամբ տարուած, տգէտ ու յետամնաց ժողովուրդներու լուծին տակ: Այդ ժողովուրդները ամէն տեսակի ծանր ճնշումներ կը բանեցնեն մեր վրայ, ծանր տուրքեր, օրէնքի առջեւ անարդար վերաբերում, կրօնական ճնշում, կամայականութիւններ ու կեղեքում, բայց այս բոլորին հանդուրժելով, արիւն ու արցունք կլլելով կը դիմանար մեր ժողովուրդը, նոյնիսկ կը փորձէր իր ազգային բնական ժառանգութիւնը եղող բաց ու լուսաւոր միտքը ծառայեցնել Թուրքիոյ յառաջդիմութեան: Առանց վարանելու կրնանք յայտարարել, թէ Թուրքիոյ մէջ ամէն յառաջդիմական նորութիւն ստեղծած են հայերը: Կ'ուզեմ գոնէ մէկ օրինակ յիշել այստեղ. 1914 թուականին, հայ մեծագոյն երաժիշտ Կոմիտասը Պոլիս էր. թուրքերը տեսան թէ Կոմիտաս վարդապետը ինչպիսի մասնագիտական մօտեցումով կ'ուսումնասիրէր հայկական երաժշտութիւնը, անոնք ուզեցին որ թուրք մըն ալ նոյնը ընէր իրենց երաժշտութեան համար, բայց ամբողջ Թուրքիոյ մէջ չգտան մէկը, որ կարենար դասախօսութիւն մը տալ թրքական երաժշտութեան մասին: Հետեւաբար, ստիպուած եղան հրաւիրելու Կոմիտաս վարդապետը, որ աւելի լաւ կը ճանչնար թրքական երաժշտութիւնը քան թէ իրե՛նք՝ թուրքերը:

Հեգնական էր, չէ՞, որ տարի մը չանցած այդ դասախօսութենէն, նոյն Կոմիտաս վարդապետը զոհ դառնար թուրք վայրենիներու բարբարոս արարքներուն, որուն պատճառով անիկա պիտի կորսնցնէր հոգեկան հաւասարակշռութիւնը եւ 20 տարի պիտի տառապէր Փարիզի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ:

16-19-րդ դարերուն օսմանցի թուրքերը հայերուն հետ կը վարուէին ոչ միայն անարդար կերպով, այլեւ կ'անարգէին ո՛չ միայն ողջերը, այլ նոյնիսկ... մեռելները: Օրինակ մը միայն կ'ուզեմ յիշել այստեղ. եթէ հայ մը մեռնէր, գիտենք թէ պէտք էր թաղումը կազմակերպուէր անոր. հայ կրօնաւորը կ'երթար թաղապետարան, որպէսզի պետութենէն արտօնութիւն առնէր. ահա նմոյշ մը այդ արտօնագիրէն.

«Ով դուն կուպրի պէս սեւ հագուստ հագած, Սատանայի թագը գլուխը դրած,
Տիրոջը գահէն հեռու վռնտուած,
Մօրուքդ աղապղպեղ, մազդ սեւորակ,
Աչքերդ գողի նման, մարմինդ հսկայ,
Տեսքդ զզուելի, կրօնքդ վայրենի,
Գոյութիւնդ վնասակար, Աստուած ուրացած,
Սկիզբդ ու ծագումդ վատ ու անիծուած,
Ով ծեր մողէս, դուն հայ քահանայ
Քու զզուելի մեռելդ, անոր գարշելի դիակը կրնաս փոսին մէջ նետել, որովհետեւ եթէ դուրսը մնայ, անոր պժգալի հոտը անհանգիստ պիտի ընէ սուրբ ու մաքուր իսլամ ժողովուրդը...»:

Ահաւասիկ արտօնագիր մը որ նախ եւ առաջ ցոյց կու տայ զայն տուողին տգիտութիւնը, անմարդկայնութիւնը, կրօնամոլութիւնը:

Բայց հայը ճար չունէր, դարերով կլլեց այս անարգանքը որպէսզի ապրէր: 19-րդ դարուն, հայուն դառնութիւնը արդէն հասած էր իր գագաթնակէտին, ինչպէս առածը կ'ըսէ՝ «դանակը հասած էր ոսկորին», ուստի կազմուեցան հայկական կուսակցութիւնները, որպէսզի փրկեն հայուն արժանապատուութիւնը, հայ մարդը իր հողին վրայ ապրի տանելի, ընդունելի կեանքով եւ ոչ թէ դառնայ աղաներու, փաշաներու, պէտերու քմահաճոյքին առարկայ:

1885 թուականին, Շապին Գարահիսարի մէջ յեղափոխական շարժում մը կը սկսի, կը կազմուին ինքնապաշտպանական խումբեր: Տակաւին չկան մեր կուսակցութիւնները, բայց արդէն կան աւելի փոքր, տեղային խումբեր, ինչպէս Վանի եւ Կարինի մէջ, նոյնպէս ալ Շապին Գարահիսարի մէջ: Անդրանիկ առաջին անձերէն կ'ըլլայ որ կը միանայ այս շարժումին. զինք քաջալերողները կ'ըլլան Նազարէթ քահանայ Քիպարեանը եւ հնչակեան գործիչ Հաճի Պետրոս աղան: Այս դէպքէն առաջ, Անդրանիկ 17 տարեկանին ամուսնացած էր, սակայն տարի մը ետք կինը կը մեռնի ծննդաբերութեան ատեն եւ քանի մը շաբաթ ետք ալ Անդրանիկ կը կորսնցնէ իր զաւակը: Անդրանիկ, յետագային երբ հասուն տարիքի մէջ էր, դարձեալ պիտի ամուսնանար, բայց ալ երբեք զաւակ պիտի չունենար: 1885 թուականին, երբ Անդրանիկ յեղափոխական դառնալու երդում կու տայ Հաճի Պետրոս աղային, ալ կը մոռնայ իր կնոջ եւ երախային կորուստներուն ցաւը:

Իրիկուն մը, Անդրանիկի հայրը տուն կը վերադառնայ արիւնլուայ վիճակի մէջ: Թուրք մը անարդար կերպով ծեծած եւ վիրաւորած էր զայն գլուխէն: Անդրանիկ կը հասկնայ թուրքին ով ըլլալը եւ կ'որոշէ վրէժ լուծել, բայց բան մը չըսեր հօրը: Ան իրիկունները ճամբուն վրայ կը սպասէ թուրքին: Թուրքը վրէժխնդիր նայուածքով կը նայի Անդրանիկին, մտածելով թէ անիկա տղուկ է, բնաւ պիտի չհամարձակէր մօտենալ իրեն, բայց Անդրանիկ՝ անվրդով, համարձակ քայլերով կը մօտենայ թուրքին եւ ձեռքի մահակով այնպիսի ուժգին հարուած մը կ'իջեցնէ անոր գլխուն, որ ան գետին կը փռուի անշնչացած: Այս դէպքին պատճառով Անդրանիկ կը ձերբակալուի եւ կը բանտարկուի, բայց իր ընկերները կը կաշառեն բանտապահը եւ կը յաջողին զինք դուրս բերել բանտէն: Անդրանիկ հանգիստ չունէր ալ, կը թափառի տարբեր քաղաքներ՝ Պոլիս, Պաթում, Կարս, եւ ի վերջոյ՝ Սասուն, ուր կը միանայ յեղափոխական Սերոբ Աղբիւրի հայդուկներուն: Անդրանիկի կեանքին ամենէն երջանիկ օրը այն էր, երբ արժանի տեսան զինք զէնք կրելու. թէեւ հնաձեւ հրացան մըն էր անիկա, բայց Անդրանիկ կը խոստովանի, թէ յետագային որքան ալ աւելի նոր ու կատարելագործուած հրացաններ ունեցաւ, բայց անոնք չպատճառեցին իրեն այդ առաջին հրացանին պատճառած ուրախութիւնը:

Ինչո՞ւ զէնքը անհրաժեշտ էր հայոց ձեռքին: Կարգ մը մարդիկ կը մտածեն թէ եթէ հայերը զէնքի

Շար.ը էջ 15

Ա Ն Դ Ր Ա Ն Ի Կ

Շարունակուած էջ 14-էն

դիմած չըլլային, կը խնայուէր իրենց Մեծ Եղեռնը, բայց այս կարծիքին դէմ կը խօսին հետեւեալ թիւերը.

11-րդ դարուն սկիզբը, սելճուքեան արշաւանքներէն առաջ, աշխարհի վրայ կ'ապրէին 6 միլիոն հայեր, եւ Հայաստանը ունէր 300 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն: Նոյն շրջանին Անգլիոյ բնակչութիւնը 2 միլիոն էր: 19-րդ դարու վերջաւորութեան, 900 տարի ետք, երբ տակաւին համիտեան ջարդերը չէին եղած, հայութեան թիւը իջած էր 3 միլիոնի, մինչդեռ Անգլիոյ բնակչութիւնը եղած էր 30 միլիոն: Ինչո՞ւ հայը աւելնալու փոխարէն այսքան պակսած էր. ասոր պատճառը այն բռնութիւններն ու անգթութիւններէն էին որոնց կ'ենթարկուէր հայը:

Եթէ հայը զէնքի չդիմէր, պիտի փրկուէ՞ր արդեօք 19-րդ դարու վերջաւորութեան եւ 20-րդ դարու սկիզբի ահաւոր ջարդերէն, չեմ կարծեր: Թուրքիոյ բոլոր ծրագիրները խանգարող խաւ մըն էր հայը, որ պէտք էր բնաջնջուէր: Թուրքիան մեծնալ կ'ուզէր, դարձեալ հսկայ կայսրութեան կ'ուզէր վերածուիլ, բայց Հայաստանը փուշի պէս խրած էր իր արեւելեան սահմաններուն վրայ եւ արգելք կը դառնար անոր երազներու իրականացման, ուստի պէտք էր վերացնել այդ արգելքը, որպէսզի ճամբանները բաց ըլլային իր առջեւ: Այս էր պատճառը որ Թուրքերը ամէն ջանք թափեցին թէ՛ արեւմտահայութիւնը եւ թէ՛ արեւելահայութիւնը բնաջնջելու:

19-րդ դարու վերջաւորութեան, հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ արդէն տեղ գտած էր այն գաղափարը թէ՝ «առանց զէնքի չկայ փրկութիւն» եւ այդ գաղափարին ամենէն աւելի հաւատացողներէն մէկը եղաւ Անդրանիկը: Ըսինք թէ անիկա իր զէնքի մկրտութիւնը ստացաւ Սերոբ Աղբիւրի բանակին մէջ. ան կը գործէր Սասունի շրջանին մէջ: Թուրքեր որոշած էին բնաջնջել Սասունը, Սերոբ Աղբիւր անընդհատ կը նեղէր Թուրքերը: Սոխարդ գիւղի ժողովուրդը քիչ մը շունչ կ'առնէ եւ կ'ոգեւորուի, բայց Սերոբ դաւաճանութեան մը զոհ կ'երթայ եւ կը սպաննուի քիւրտ Պշարէ Խալիլի կողմէ, որ կը կտրէ Սերոբի գլուխը, զայն ցիցի մը վրայ կ'անցնէ եւ կը պտըտցնէ Բաղէշի փողոցներուն մէջ: Անդրանիկ կ'որոշէ Սերոբի վրէժը լուծել եւ իսկապէս ալ կը հետապնդէ Պշարէ Խալիլը եւ զայն կը սպաննէ ճիշդ այն ձեւով ինչպէս ան սպաննած էր Սերոբ Աղբիւրը: Անդրանիկ հիմա առաջնորդն է Սերոբ Աղբիւրի ֆէտայիներուն եւ համարձակօրէն կը գործէ Մշոյ դաշտին մէջ: Ան կ'ամրանայ Մշոյ Ս. Առաքելոց վանքին մէջ, իրեն հետ է նաեւ Գէորգ Շաւուշը: Անդրանիկ արդէն սարսափի մատնած էր շրջակայ Թուրք բնակչութիւնը:

Երբ իր 30 ֆէտայիներով կ'ապաստանի Առաքելոց վանքին մէջ, Թուրքերը կ'իմանան եղելութիւնը եւ կը պաշարեն վանքը: Անդրանիկի ամբողջ զինուորական կեանքին ամէնէն հետաքրքրական դէպքերէն մէկն է Առաքելոց վանքի կռիւները, ուր հերոսը ցոյց կու տայ իր ռազմական ամբողջ հերոսմտութիւնը եւ կը յաջողի ճեղքել թշնամիին օղակը ու դուրս բերել իր զինուորները, առանց որեւէ զոհ տալու: 1901 Թուականի Նոյեմբեր ամսուան տեղի ունեցող այդ դէպքը հիմնովին կը փոխէ հայութեան տրամադրութիւնը, յոյսով կը լեցնէ Սասունի եւ Մշոյ դաշտի գիւղերու ժողովուրդին սիրտը:

Անդրանիկ ապաստանած էր Առաքելոց վանքին մէջ, ուր կային շուրջ 70 որբեր, կրօնաւորներ, ծառաներ: Անդրանիկ շուրջ ամիս մը վարպետօրէն կը խաբէ Թուրքերը եւ օր մըն ալ գիշերանց իր զինուորներով փախուստ կու տայ վանքէն՝ հնարամիտ միջոցի մը դիմելով: Սեւ-ճերմակ կը հագցնէ իր զինուորներուն, զանոնք փոքր խումբերու կը բաժնէ եւ խումբ-խումբ դուրս կը հանէ վանքէն: Համատարած ձիւն սպիտակութեան վրայ անտեսանելի հայ փախստականները կարճ ժամանակ ետք տարածուած էին դաշտի գիւղերուն մէջ՝ անակնկալի բերելով Թուրքերը, որոնք կը կարծէին թէ հայ ֆէտայիները տակաւին ներսն էին:

Առաքելոց վանքի կռիւէն ետք, Անդրանիկ բազմաթիւ քաղաքներէ կ'անցնի՝ Վան, Թաւրիզ, յետոյ Պարսկաստանէն կ'անցնի Կովկաս, Թիֆլիս, ուր հիւրը կ'ըլլայ բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանին, ժամանակ մը կը մնայ Պաքու, յետոյ՝ Ժընեւ, ապա Ժընեւէն կ'անցնի Պուլկարիա, Ֆիլիպէ քաղաքը, ուր հիւրը կ'ըլլայ գրագէտ Ռուբէն Զարդարեանին, որ համիտեան հալածանքներէն փախչելով ապաստանած էր Պուլկարիա:

Պուլկարիոյ մէջ անցուցած այս շրջանին է որ Անդրանիկ կը պատրաստէ գրքոյկ մը՝ «Մարտական Հրահանգներ», որուն մէջ մանրամասնօրէն կը բացատրէ, թէ ինչպէ՞ս պէտք է ապրի, զգայ, վարուի ու կռուի հայ մարտիկը. անոր նպատակն էր զինուորական դպրոց մը հիմնել հայ մարտիկներու համար, սակայն նիւթական պատճառներով չի յաջողիր: Մենք տեսանք իր կենսագրութեան մէջ, թէ զինուորական կրթութիւն ստացած էր Անդրանիկ, բայց բնական ուշիմութիւն, խիզախութիւն եւ մարտական արուեստի տաղանդը ունէր անիկա, որուն շնորհիւ յաղթանակէ յաղթանակ առաջնորդեց իր զինուորները. նաեւ չմոռնանք յիշելու, թէ բացառիկ կարեւորութիւն կու տար իր զինուորներու կարգապահութեան, խստապահանջ ու գուրգուրոտ էր իր զինուորներուն հանդէպ, կը հետաքրքրուէր անոնց ամէն մէկուն կեանքով, անձնական հարցերով, հայրական օգնութիւն ցոյց կու տար բոլորին, բայց աշխատանքի մէջ պահանջկոտ էր, արդարամիտ եւ անզիջող:

Անդրանիկ կ'ապրէր եւ կը տառապէր հայ ժողովուրդի ցաւերով, կը պայքարէր մէկ գերագոյն նպատակի համար՝ ազատագրել Թրքահայաստանը, ինք որ յարած էր Դաշնակցութեան, այս հարցին պատճառով տարակարծութիւն կ'ունենայ այդ կուսակցութեան հետ: Անդրանիկ կը մտածէր, թէ հայ յեղափոխութեան գլխաւոր նպատակը Արեւմտահայաստանը ազատագրուած տեսնելն էր, աւելի մեծ նպատակներ չէր ուզեր դնել իր առջեւ, որովհետեւ կը խորհէր թէ մեր ուժերը պիտի ցրուէին այդպիսով, եւ պիտի տկարանար յեղափոխութիւնը:

Անդրանիկ նոյնպէս լաւ աչքով չէր դիտեր Դաշնակցութեան չփումներն ու համագործակցութիւնը Երիտասարդ Թուրքերուն հետ: Իրեն համար բոլոր Թուրքերը՝ սուլթանական թէ իթթիհատական, նախ եւ առաջ Թուրք էին: Անդրանիկ կը մերժէր համագործակցիլ անոնց հետ, կը մերժէր անոնց ձեռքը սեղմել, չէր հաւատար թէ մէկ օրէն միւսը Թուրք գայլը կրնար ոչխար դառնալ, ուստի Անդրանիկ անցաւ Պուլկարիա:

Երբ Երիտասարդ Թուրքերը յաջողեցան տապալել սուլթանին բռնապետութիւնը եւ սահմանադրական կարգեր հռչակեցին, Անդրանիկ մերժեց զինք Պոլիս հրաւիրող բոլոր առաջարկները, նոյնիսկ մերժեց օսմանեան խորհրդարանին մէջ երեսփոխան դառնալու առաջարկները եւ նախընտրեց պուլկարական բանակներուն կողքին կռուիլ Թուրքերու դէմ:

1912-ին երբ սկսաւ Պալքանեան պատերազմը, Անդրանիկ պուլկարահպատակ հայերէն կազմեց կամաւորական գունդ մը, որ քաջաբար կռուեցաւ Թուրքերու դէմ. անոր խումբին մաս կը կազմէին ֆէտայիներ Թորգոմը եւ Գարեգին Նժդեհը, որ փախուստ տուած էր ցարական բռնակալութեան հալածանքներէն:

Պուլկարիոյ Ֆերտինանտ Թագաւորը, գնահատելով Անդրանիկի եւ իր գումարտակին ծառայութիւնները Պուլկարիոյ ազատագրական պայքարին, անոր շնորհեց Պուլկարիոյ քաղաքացիութիւն եւ սպայի աստիճան: Պուլկարական թերթեր մեծ գովասանքներ շռայլեցին Անդրանիկին. ան բազմաթիւ այլ շքանշաններով եւս պարգեւատրուեցաւ Պուլկարիոյ կառավարութենէն եւ բաւական բարձր գումար կը ստանար իբրեւ ամսաթոշակ:

1914-ին պայթեցաւ Ա. համաշխարհային պատերազմը, Անդրանիկ անմիջապէս լուր ղրկեց Պոլիս, որ բոլոր մտաւորականները ձգեն Պոլիսը եւ փախին, զինք մտիկ չըրին, եւ բոլորս ալ գիտենք թէ ինչ եղաւ ատոր հետեւանքը. Պոլիս ապրող գրեթէ մեր բոլոր

Շար.ը էջ 16

Ա Ն Դ Ր Ա Ն Ի Կ

Շարունակուածէջ 15-էն

մտաւորականները զոհ գացին բարբարոս թշնամիին եաթաղանին: Համաշխարհային Ա. պատերազմին, Հայաստանը բեմ դարձած էր ռուս-թրքական կռիւներուն: Ռուսական բանակներուն մէջ կը ծառայէին շուրջ 250,000 հայ զինուորներ, տակաւին ողջ էին հին յեղափոխականներէն Անդրանիկ, Դրօ, Մուրատ, Քեռի, Համազասպ, Թորգոմ, Սմբատ, Սեպուհ, Արմէն Գարօ, Իշխան, որոնք՝ բոլորն ալ, կ’ապրէին եւ կը շնչէին Արեւմտահայաստանի ազատագրութեան համար. անոնք շատ արիւն թափեր էին եւ կ’ուզէին որ անպայման արդիւնաւորուի թափուած արիւնը: Այդ օրերուն անհրաժեշտ կը տեսնուէր որ հայկական կամաւորական գունդեր եւս մասնակցին ռուսական բանակներուն կողքին, որովհետեւ անոնց գերագոյն նպատակն էր ազատագրուած տեսնել Արեւմտահայաստանը: Ռուսական բանակներու դէպի Արեւմտահայաստան արշաւանքին մաս կազմելով՝ հայերը պիտի կարենային իբրեւ տէրեր վերադառնալ իրենց հողերը, ուրկէ բռնի կերպով արտաքսուած էին: Հետաքրքրական է այդ օրերուն Յովհաննէս Թումանեանի գրած մէկ նամակը Անդրանիկին: Թումանեան շատ սրտառուչ տողերով կը դիմէ զօրավարին, խնդրելով անկէ որ գայ Թիֆլիս եւ անցնի գլուխը այդ կամաւորական գունդերուն: «Ես եւ իմ 10 զաւակներս քու տրամադրութեանդ տակ ենք, նաեւ՝ Ս. գործին համար կը խոստանամ ամսական 100 թուման օգնութիւն տալ իմ սեփական հաշիւէս: Սիրելի Անդրանիկ, ազգը հիմա է որ պէտք ունի ձեզի...»: Բնականաբար, Անդրանիկ կը հասնի եւ գլուխը կ’անցնի կազմուած 6 կամաւորական գունդերէն առաջինին: Անդրանիկի գունդը փառաւոր յաղթանակ կը տանի Տիլմանի մէջ, Պարսկաստանի մօտերը, որուն շնորհիւ կը փրկուի Վանի հայութիւնը ստոյգ կոտորածէ: Տիլմանի յաղթանակէն ետք, Անդրանիկ կը վերադառնայ Թիֆլիս, ուր ապրած տարիներուն իր ամենէն մտերիմ բարեկամը կ’ըլլայ Յովհաննէս Թումանեանը: Որոշ շրջան մը Թիֆլիսի մէջ կ’ազդուրուելէ ետք (որովհետեւ Անդրանիկ շատ երիտասարդ տարիքէն կը տառապէր յօդացաւէ, որ երբեմն սուր բնոյթ կը ստանար եւ կը ստիպէր զինք որ հանգիստ ընէ), Անդրանիկ դարձեալ կը մեկնի ճակատ. սակայն այդ ճակատը անակնկալներով լեցուն կը սպասէր Անդրանիկին: 1917 թուականին Ռուսաստանի մէջ համայնավարները, Լենինի գլխաւորութեամբ կը յաջողին տապալել ցարական իշխանութիւնը եւ հաստատել սովետներու իշխանութիւն: Այս նոր իշխանութիւնը չուզեր շարունակել նախկին ռեժիմին կողմէ սկսուած պատերազմը եւ Լենին կոչ կ’ընէ ռուս զինուորներուն, որ լքեն պատերազմի դաշտը եւ վերադառնան իրենց տուները: Անդրանիկ երբ լսեց նահանջի մասին, մեծ յուսախաբութեան մատնուեցաւ. ան դժգոհ էր ռուսերու անվճռական կեցուածքին, չէր ուզեր որ Հայաստանը իր բաց սահմաններով անպաշտպան մնայ թրքական ախորժակներուն դէմ, ան յուսահատ կը վերադառնայ Թիֆլիս, ուր կը տեսնէ յուսահատութիւնը բոլոր հայերու հոգիին մէջ: Հայերը սկսած էին թշնամաբար նայիլ ռուսերուն՝ հայկական հարցին հանդէպ անոնց ունեցած անբարեացակամ վերաբերումին պատճառով: Անդրանիկին յուսալքում կը պատճառէր նաեւ այն ահաւոր եղեռնը որուն զոհ գացած էր հայ ժողովուրդին գրեթէ կէսը: Ան երբ Պուլկարիան թողած Կովկաս եկաւ, համոզուած էր թէ կը յաղթէն պատերազմին մէջ եւ հայոց դարաւոր երազները կ’իրականանան: Բայց չեղաւ այդպէս: Հայ ժողովուրդը իր ուժերը կը լարէ եւ կը կազմուի Ազգային Խորհուրդը, որուն նպատակն էր կազմակերպել հայկական կեանքը: Արդարեւ, դժուար ճակատամարտներէ ետք, 1918 Մայիս 28-ին կը հռչակուի Հայաստանի անկախութիւնը:

1918-ի սկիզբները Անդրանիկ Էրզրումի մէջ է, ուր քաոսային վիճակ ստեղծուած է ռուսերու մեկնումին պատճառով: Կար հսկայական կարելիութիւն, զէնք ու զինամթերք, կռուելու պատրաստ մարդիկ, բայց խառնաշփոթ վիճակ մը կը տիրէր ամէն տեղ: Անդրանիկ աչալրջութեամբ կը հետեւէր թուրքերու շարժումներուն: Բայց ռուս դասալիք զինուորներուն օրինակը ժխտական ազդեցութիւն գործեր էր նաեւ հայ զինուորներուն վրայ, դասալքութեան տրամադրութիւն կար բոլորին հոգիին մէջ: Անդրանիկի համար թէեւ դժուար էր, սակայն հայ դիւցազնը չընկրկեցաւ, որոշեց հակայարձակողականի անցնիլ Վեհիպ փաշայի բանակներուն դէմ, բայց անոր զինուորները դժկամակեցան, չուզեցին կռուիլ, յուսալքութիւն կար բոլորին հոգիին մէջ: Անդրանիկ ստիպուած եղաւ իր երկրապահ գունդով լքել Էրզրումի բերդաքաղաքը: Ինք նոյնպէս յուսաքլուած էր, ան հրաժարեցաւ իր զինուորականի պաշտօնէն եւ հրաժարեցաւ ալ համազգեստ կրելէ, հագաւ պարզ զինուորի հագուստ:

Հայ դիւցազնը մնացած էր առանձին՝ արեւմտահայ գաղթականներուն հետ, որոնք կը նայէին իրեն իբրեւ իրենց փրկիչը: Ռուսերու նահանջէն ետք սրած էր թուրքերուն ախորժակը: Անոնք կ’ուզէին հաշիւը մաքրել տակաւին ողջ մնացած հայերուն, սակայն Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի փայլուն յաղթանակներէն ետք երբ թուրքերը ետ շպրտուեցան, նաեւ Սարդարապատի դաշտին վրայ իրենց կրած պարտութենէն ետք, հռչակուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնը 28 Մայիս 1918-ին:

Բայց մեզի տրուած այդ փոքրիկ անկիւնը հազիւ 9000 քառ. քիլոմեթր էր: Թուրքերը յօժարեցան ատոր, որովհետեւ մտածեցին թէ արդէն շատ քիչ հայեր ողջ մնացած են պատերազմէն ետք, այնպէս որ թող փոքրիկ «անկիւն» մը ունենան որպէսզի մեզի անընդհատ նեղութիւն չտան. այս նկատումներով է որ թուրքերը համաձայնեցան փոքրիկ Հայաստանի մը ստեղծումին:

Այս փոքրիկ Հայաստանը, թէեւ մեր ժողովուրդի երազներու իրականացումը չէր, բայց անկիւնադարձ մըն էր մեր պատմութեան մէջ: Այդ փոքրիկ Հայաստանը լեցուն էր հազարաւոր գաղթականներով, համաճարակ հիւանդութիւնները ամէն օր հազարներով կեանքեր կը խլէին այնտեղ, սով կը տիրէր ամէն կողմ: Անդրանիկի համար դժուար էր հաշտուիլ այն գաղափարին հետ՝ թէ այդ ողորմելի երկրին համար զոհեր էր իր կեանքին 30 տարիները:

Ա՛լ Անդրանիկ հրաժարած էր կռուելու գաղափարէն: Ան կը մտածէր հեռանալ Հայաստանէն, բայց տարի մը չանցած զայն կը տեսնենք Զանգեզուրի մէջ, Հայաստանի հարաւային կողմերը, որուն արեւելեան կողմն ալ կը գտնուէր Ղարաբաղի շրջանը: Այդ օրերուն ամբողջ շրջանը կը գտնուէր անգլիացիներուն հսկողութեան տակ: Անոնց համար անբաղձալի էր Անդրանիկի ներկայութիւնը այստեղ, որովհետեւ կրնար խոչընդոտել իրենց ծրագիրները, ուստի անոնք ստիպեցին Անդրանիկին որ հեռանայ Զանգեզուրէն: Անդրանիկ կ’անցնի արտասահման, Փարիզ, ուր թէեւ կ’ընդունուի մեծ պատիւներով, բայց ուրախ չէր, որովհետեւ դժգոհ էր դաշնակից պետութիւններու թրքասէր կեցուածքներէն: Այդ պետութիւնները, մանաւանդ Անգլիան եւ Ֆրանսան, թիկունք կանգնած էին երէկուան իրենց թշնամիին՝ Թուրքին:

1921 թուի գարնան, Անդրանիկ Փարիզի մէջ կ’ամուսնանայ օրդ. Նուարդ Քիւրքճեանի հետ. իր պսակին կնքահայր կ’ըլլայ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնադիր եւ Ազգային պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար փաշան: Անդրանիկը կը պսակէ իրեն հայրենակից Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանը, որ ատենին մեծ դեր ունեցած էր Անդրանիկի յեղափոխական դառնալուն մէջ:

Անդրանիկ ամուսնանալէ ետք պիտի անցնէր Ամերիկա եւ հաստատուէր Ֆրեզնօ քաղաքը, որ իր բնութեամբ եւ պայմաններով նման էր Հայաստանին: Անկէ ետք Անդրանիկ պիտի ողբար իր երազներուն փշրուիլը, 30 տարի իր փոթորկալից կեանքին ընթացքին, բազմաթիւ անգամներ մահուան մօտ եղած բայց հրաշքով փրկուած այս հերոսը՝ հիմա ալ մէկ մխիթարութիւն ունէր: Հայաստանի մէջ սովետական կարգերու հաստատումով գոնէ հայ ժողովուրդին ֆիզիքական գոյութիւնը ապահովուած էր: Այս համոզումով էր որ ան իր ադամանդակուռ սուրը պիտի ղրկէր Երեւանի պետական թանգարան, ուր կը գտնուի ան այսօր:

Անդրանիկ երջանիկ չէր Ֆրեզնոյի մէջ: Ան կը տառապէր ձանձրոյթէ. լեռներու վրայ, պայքարներու վարժուած իր հոգին միշտ տխուր էր: Մանաւանդ որ երիտասարդական օրերէն ունեցած իր հիւանդութիւնը, յօդացաւը, արդէն սկսած էր տկարացնել սիրտը, ան շատ կը ծխէր եւ կը չափազանցէր սուրճի գործածութիւնը, մտիկ չէր ըներ բժիշկներու խորհուրդներուն. ինք միշտ հրամայած էր ուրիշներուն, չէր կրնար ենթարկուիլ ուրիշներու հրամաններուն, եթէ նոյնիսկ անոնք բժիշկ ըլլային ու իր առողջութեան համար հրամայէին: Անդրանիկի սիրտը տկարացած էր, մկանները չէին կատարեր իրենց պարտականութիւնը, բայց ան չէր վախնար մահէն, կը վախնար որ իր այցելուներուն առջեւ կամքի տկարութիւն ցոյց տայ, «աւելի լաւ է չվախնալով մեռնիլ, քան թէ վախնալով ապրիլ» կ’ըսէր ան: Ի վերջոյ ան մեռաւ սրտի տագնապէ 31 Օգոստոս 1927-ին: Ան փափաք յայտնած էր թաղուիլ Առաքելոց գերեզմաններուն մօտը, անոր վերջին խօսքը եղած էր՝ «գործս կիսատ մնաց...»:

Անդրանիկի առաջին թաղումը տեղի կ’ունենայ Ֆրեզնոյի «Արարատ» գերեզմանատան մէջ, բայց հինգ ամիս ետք անոր աճիւնները Հայաստան փոխադրելու մտադրութեամբ՝ դագաղը ճամբայ կը հանուի դէպի Փարիզ, ուրկէ՝ Մոսկուայի վրայով պիտի տարուէր Հայաստան, սակայն Մոսկուայի կառավարութիւնը, որուն մէջ կային ազերի ազդեցիկ դէմքեր, արգելք կը հանդիսանայ այս փոխադրութեան եւ ի վերջոյ Անդրանիկ կը թաղուի Փարիզի Փէր Լա Շէզ գերեզմանատան մէջ 29 Յունուար 1928-ին:

Հայաստանի մէջ թաղուելու Անդրանիկի վերջին փափաքը ի վերջոյ կ’իրականանայ շնորհիւ նուիրեալ հայերու յամառ ջանքերուն: 2000 թուականի Փետրուարին Անդրանիկի աճիւնները կը փոխադրուին Հայաստան եւ մեծ շուքով կը թաղուին Եռաբլուրի գերեզմանատան մէջ, որ տրամադրուած է յատկապէս հայրենիքի համար զոհուած նահատակ զինուորներուն:

Արդեօք հանգի՞ստ է մեծ հերոսի հոգին, որ մեզ կը դիտէ իր հեռաւոր աշխարհէն, ի՞նչ կը մտածէ իր ժողովուրդին մասին, մե՛ր մասին: Իբրեւ աշակերտներ, ուսուցիչներ կամ պարզապէս հայ մարդիկ, ի՞նչ պարտականութիւններ ունինք մենք, ինչպէ՞ս պէտք է յարգենք մեծ հերոսին յիշատակը: Ես կը խորհիմ, թէ մենք առաջին եւ ամենակարեւոր պարտականութիւնը ունինք պարզապէս լա՛ւ հայեր ըլլալու, մեր հայութեամբը հպարտ ըլլալու, մեր հայրենիքը սիրելու, մեր լեզուն պահպանելու, հայ ընտանիք կազմելու եւ հայ ժողովուրդին ծառայելու: Անդրանիկ մեռաւ մտածելով թէ իր գործը կիսատ մնաց, մեզի կը մնայ ամբողջացնել անոր կիսատ ձգած գործը:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91107

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Հետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

www.massisweekly.com
Updated every Friday

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ 22-26 ՄԱՅԻՍ 1918

Շարունակուած էջ 5-էն

պետ Դանիէլ բէկ Փիրումեանի հրամանատարութեամբ ջախջախիչ պարտութեան կը մատնէ Թրքական 10 հազարնոց ընտիր «Կելիպոլու» (Տարտանել) զօրաբանակը, որ կը դիմէ նահանջի ու փախուստի: Կ՚ազատագրուի Սարդարապատի կայարանը:

Մայիս 24-ին Արարատեան դաշտ կը մտնեն Թրքական նոր ուժեր: Մայիս 24-25-ին անոնք միաժամանակ կը յարձակին Ղարաքիլիսայի, Պաշ Ապարանի եւ Սարդարապատի ուղղութիւններով: Պաշ Ապարան կը դառնայ ինքնապաշտպանութեան կեդրոն: Յառաջացող Թուրք զօրքին վրայ 20 Թնդանօթներէ կրակ կ՚արձակուին, Թշնամին պարտադրելով նահանջ-փախուստի:

Զօրավար Մովսէս Սիլիկեան

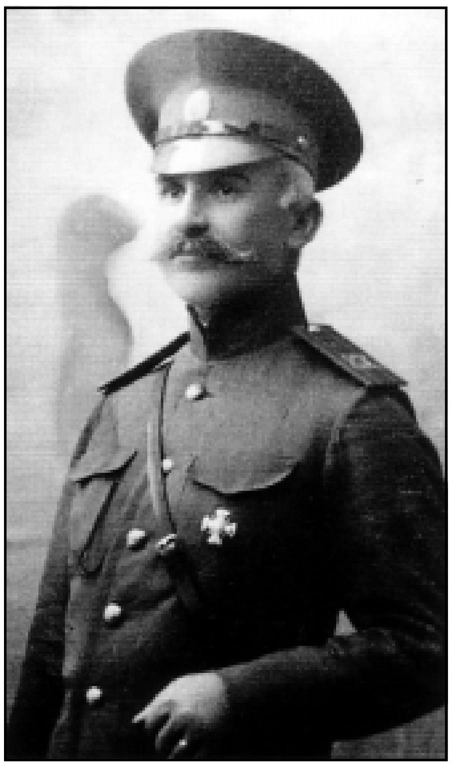

Զօրավար Մովսէս Սիլիկեան իր բանակը յաղթանակի կը տանի «Հասած է պահը, իւրաքանչիւր հայ, մոռնալով իր անձնականը, յանուն մեծ գործի՝ հայրենիքի փրկութեան եւ իր կնոջ, աղջիկներու պատուի պաշտպանութեան, պիտի գործի դնէ իր վերջին ճիգը՝ Թշնամին հարուածելու համար» կոչով:

Մայիս 26-ին Սարդարապատի ճակատին վրայ կը մղուի վերջին վճռական ճակատամարտը:

Սարդարապատի ռազմաճակատին անձնազոհ նուիրուածութեամբ կը կռուին հայ ժողովուրդի տարբեր խաւերու եւ հոսանքներու պատկանող բռնցքացած աշխարհազօրայինները, այն գիտակցութեամբ, Թէ Թուրք ջարդարարը կու գար Արեւելեան Հայաստանի մէջ ալ շարունակելու այն ջարդը, որուն զոհ գացած էր Արեւմտեան Հայաստանի մէկ ու կէս միլիոն հայութիւնը:

Սարդարապատի ու Ղարաքիլիսայի մէջ անձնուրացութեամբ կատարուած հերոսական կռիւներու իբր հետեւանք, Երեւանի, Արարատեան դաշտի ու Սեւանի շրջանի հայութիւնը կը փրկուի ջարդէ: Մայիս 22-26-ի կռիւներու ժամանակ Թշնամին կը Թողու 3500 դիակ: Հայոց ընդհանուր կորուստը կը հասնի 2500-ի՝ սպաննուած, վիրաւոր եւ գերի:

Պատերազմական նախարար Քնվէր, այս մեծ կորուստէն ջղայնացած, կը պաշտօնազրկէ Ֆերիկ Վէհիպը:

Սարտարապատի կռիւները անգամ մը եւս ապացուցանեցին, Թէ երբ ժողովուրդը ինք կը կռուի, կը կռուի անձնուրացութեամբ, անձնազոհ նուիրուածութեամբ եւ փայլուն քաջագործութեամբ:

Սարտարապատի յաղթանակին 50-ամեակին՝ 25 Մայիս 1968-ին, բացումը կը կատարուի Հոկտեմբերեանի կարմիր տուֆով եւ միջնադարեան հայ դասական ճարտարապետութեան սկզբունքներով կառուցուած Սարտարապատի ճակատամարտի յուշահամալիրին, իսկ 1978-ին ալ, նոյն տարածքին վրայ, Հայաստանի Ազգագրական Պետական Թանգարանին:

Արարատի դիմաց, Արաքս գետէն ոչ հեռու, 20 հեկտար տարածքով համալիրին կառուցումը վստահուած է հանրապետութեան ժողովրդական ճարտարապետ Ռաֆայէլ Իսրայէլեանի ու քանդակագործներ Սամուէլ Մանասեանի, Արա Յարութիւնեանի ու Արշամ Շահինեանի:

Ճարտարապետ Ռաֆայէլ Իսրայէլեան, յուշահամալիրի կառուցման մասին հետեւեալ բացատրութիւնը կու տայ:

«Ճակատամարտի օրերին զանգերը ազդարարել են օրհասական վտանգը: Զանգերը փրկութեան են կանչել: Յուշարձանի զանգակատունը վերսլաց է, երկինք հասած եւ ունի վեհութիւն: Այդ զանգերը այսօր մեր յաղթանակն են ազդարարում եւ հարկ եղած դէպքում էլի կը ղօղանջեն: Զանգակատան հակառակ երեսին փորագրեցինք. Հայրենիքի փրկութեան համար զոհուած զաւակներին յաւերժ փառք:

«Դէպի զանգակատուն տանող լայն աստիճանների վերջին հարԹակին, աջ ու ձախ կողմից խոյանում են Թեւաւոր ցուլեր. սա ուժի եւ հաստատակամութեան խորհրդանիշ է: Բացի այդ, ցուլերը պահպանում են յաղթանակը եւ կանխարգելում չարագործի մուտքը:

«Աշխատանքի ընթացքում զգացինք, որ մեր խօսքը քիչ է, ուժը պակասում է: Յաղթանակի տենդը, հզօրութիւնը մարմնաւորելու համար կանգնեցրեցինք արծիւներ, որոնք յաղթանակը բերող ռազմիկներն են, նրանց ոգիները եւ դարձած են դէպի ժողովուրդը, ասելով մենք կանք, մենք ձեր մէջ ենք, ձեզ հետ...

«Արծիւների շարքը աւարտում է մեծ հրապարակով: Ապա կանգնած է կիսակոր, 7 մեԹր բարձրութիւն ունեցող, 55 մեԹր երկարութեամբ պարսպաձեւ պատը, որի վրայ քանդակուած են յաղթանակի էութիւնը արտայայտող երեք հրեղէն ձիեր: Ձիերի սմբակների տակ օձերն իրենց վերջին շունչն են փչում... ոտքի ելած մանուկը եւ խաղողի ողկոյզներով զարդարուած կինը, հայ ժողովուրդի վերածնունդն են խորհրդանշում:

«Պատի միւս երեսին քանդակուած են ճակատամարտի դրուագներ: Հոգեւորականների գլխաւորի ձեռքին Եղիշէի գիրքն է: Դա նշանակում է Նախնեաց ոգին, Աւարայրի հերոսականութիւնն է առաջնորդում ու ոգեկոչում...:

Ճարտարապետ
Ռաֆայէլ Իսրայէլեան

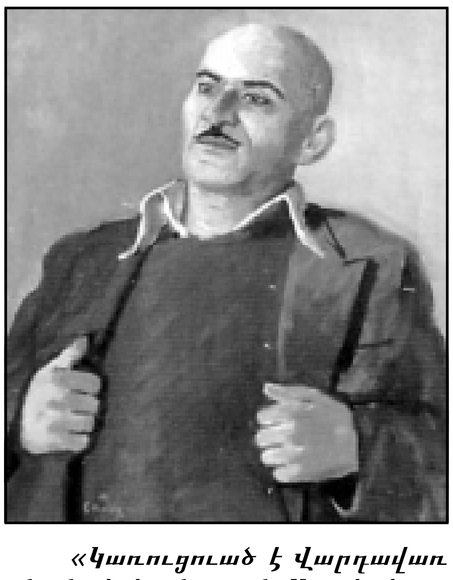

«Կառուցուած է Վարդավառ անունով սեղանատուն: Այստեղ կարծես մրցում են հայոց քարն ու հայ վարպետը: Թերեւս այդ մրցութիւնն էլ փորագրել է տուել. Փառք հայոց քարին, քարի վարպետին:

«Սեղանատան մուտքին փորագրուելու է. Խոնարհուելով մեր մեծ նախնիների անունների առաջ եւ ներշնչուած նրանց ճարտար գործերով, երախտապարտ յետնորդներս կառուցեցինք այս սեղանատունը»:

ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Շարունակուածէջ 8-էն

նաւ աշակերդտներու կատարմամբ, որոնք սրտանց եւ մեծ եռանդով երգեցին եւ արտասանեցին:

Ապա առիթը ունեցանք ունկնդրելու «Կիլիկիա» երգը ձեռնազանգակներու միջոցաւ, որուն յաջորդեց Լիանա Թադէոսեանի դիւԹիչ «Կռունկ Բարով Դառնաս» մեներգը:

Այժմ, պահն էր լսելու Զ. դասարանի աշակերտներու շրԹներէն Վահան Թէքէեանի «Հայու Հոգին» բանաստեղծութիւնը, որոնք ինքնավստահօրէն արտասանեցին:

Խումբ մը աշակերտներ փողային գործիքներով եւ ջութակով նուագեցին «Ալլայլուղս» տպաւորելով ներկաները:

Աշակերտական յայտագրին վերջինն էր Ե. դասարանի կատարումը, որոնք արտասանեցին Դ. Վարուժանի «Առկայծ Ճրագ»ը եւ երգեցին «Տեսնեմ Անին» ու «Նոր Մեռնեմ»ը: Անոնք խոր զգացումով արտասանեցին եւ երգեցին յուզելով ներկաները:

Օրուան պատգամաբերը, Հայր ՊարԹեւ Վրդ. Կիւլիւմեան յիշեց 1.5 միլիոն հայեր, որոնք նահատակուեցան, յաղթութեան օր ունեցան եւ հերոսացան: Ան լաւատես եւ հոգեշունչ խօսքերով խրախուսեց եւ քաջալերեց հայ ազգը եւ Թելադրեց չյուսահատիլ եւ ունենալ տեսիլքներ, որոնք կ՚իրականանան Աստուծոյ օգնութեամբ:

Յայտագրի աւարտին Ս. Պատալեան ներկայացուց օրուան վերապրող հիւրը՝ Պրն. Ժօզէֆ Մանճիկեանը, որ շուտով պիտի բոլորէ 100 տարեկանը, ըլլալով տիպար եւ ազգասէր հայ մը:

Ան խնդրեց ներկաներէն, որ իրենց մոմերը վառելով ուղղուին դէպի դպրոցիս խաչքարը, կատարելու համար հոգեհանգստեան արարողութիւն:

Այդ խորհրդաւոր պահուն Պրն. Մանճիկեան դողդոջուն քայլերով ծաղկեպսակ զետեղեց խաչքարին մօտ եւ իր անցեալի յուշերով բաժնեկից դարձուց ներկաները:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, ժողովուրդի մասնակցութեամբ երգուեցան Տէրունական աղօԹքը, որմէ ետք Հայր Սուրբի պահպանիչով մեր ձեռնարկը հասաւ իր աւարտին:

Վերջին բաժնին երգուեցան Կիլիկեա եւ Սարդարապատ երգերը:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ՝ ՄԵՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ

Շարունակուածէջ 6–էն

ուզէին իրենց թեկնածութիւնը առաջադրել: Միւս հայ թեկնածուն իր թեկնածութիւնը առաջադրեց ինձմէ ետք: Իրողութիւնը այն է, որ օրդ. Նահապետեան իր թեկնածութիւնը յայտարարեց 7 Յունուար 2010 թուականին: Այնպէս որ ան է որ «ուշ յայտարարեց» իր թեկնածութիւնը եւ «բաժնեց հայկական քուէները», եւ ոչ թէ ես:

Եթէ մեր համայնքի որոշ ուժեր համախմբուէին իմ թեկնածութեան շուրջ եւ տրամադրէինու ապահովէին նոյն այն միջոցները զորս տրամադրեցին օրդ. Նահապետեանին՝ ընտրութեանց արդիւնքը կրնար տարբեր ըլլալ: Փոխարէնը՝ մեր համայնքի մէջ գործող փոքր բայց բարձրաղաղակ խմբակ մը ինչ-ինչ հաշիւներէ դրդուած նախընտրեց առաջադրել ի՛ր թեկնածուն, յանձինս օրդ. Նահապետեանի:

Այս բոլորով հանդերձ՝ իրականութիւնը ա՛յն է, որ հայահոծ ընտրական շրջաններու մէջ ես ստացայ շատ աւելի բարձր թիւով քուէներ, քան՝ Նահապետեանը: Սա ինքնին կ'ապացուցէ թէ ո՛վ է քուէարկողին կողմէ «նախընտրուած հայ թեկնածուն» եւ ո՛վ էր «խանգարողը» որ ժողովուրդի թեկնածուն առիթ չունենայ ամբողջ հմանյքին ծառայելու...:

Այս փոքր խմբակին ամբարտաւանութիւնը կը մտահոգէ զիս, մասնաւորբար մեր համայնքի ապագան նկատի ունենալով: Այդ խմբակի անդամները կը շարունակեն մեղադրանքներ ուղղել իմ հասցէին, ըսելով թէ «Շահէն պատճառ դարձաւ որ որակեալ հայ թեկնածու մը չընտրուէր»: Առանց մեծամասնութեան, պէտք է երեւի յիշեցնել այդ մարդոց որ ես մեծապէս որակեալ եւ ամենուրեք յարգուած թեկնածու եմ: Քաղաքական Գիտութեանց եւ Վարչագիտութեան մէջ իմ համալսարանական կրթութիւնը, հինգ լեզուներու տրապետումը, շուրջ 3 տասնամեակներ մեր համայնքի ի նպաստ ծառայութիւնը, ամերիկեան միջավայրի մէջ զանազան պաշտօններ ստանձնած ու ղեկավարած ըլլալու փորձառութիւնը եւ պետական կառոյցներուն եւ գործելակերպին քաջածանօթ ըլլալու ապացոյցը երաշխիքն են իմ որակեալ ըլլալուն:

Առաւել՝ մեր ընտրարշաւի կառոյցը հարուստ է իրենց պատասխանատուութեան գիտակից եւ նուիրեալ կամաւորներով, որոնք տարիներէ ի վեր հաստատ եւ միահամուռ կերպով կանգնած են իմ կողքիս՝ ինծի նման անձնուրաց կերպով պայքարելու՝ որ կարենանք բարձրացնել ձայնը այն հարազատ քաղաքացիներուն, որոնց ձայնը առայժմ լսող չէ եղած...: Իմ հետեւորդներս մի՛շտ եղած են հաստատակամ, նուիրեալ եւ անկեղծ, եւ ա՛յդ հիման վրայ է որ քուէարկած են ինծի. այս նուիրեալներու եւ միահամուռ կամաւորներու շնորհիւ է որ միայն ա՛յս ընտրութեան ընթացքին մենք կրցանք աւելի քան 2,500 նոր քաղաքացիներ գրանցել, այդպիսով առաւել եւս խտացնելով Դեմոկրատ կուսակցութեան շարքերը: Մեր հրապարակային բանավէճերու ընթացքին, ինչպէս ես, նոյնպէս բազմաթիւ քաղաքացիներ տպաւորուած չէին Նահանգի հարցերուն լուծման գծով Նահապետեանի պատասխաններէն: Ուրեմն, դարձեալ պէտք է ընդունիլ որ ժողովուրդի դատողութեամբ՝ ե՛ս էի որակեալ թեկնածուն:

Տարիներ ի վեր իրենց մէջ կուտակուող թունաւոր մոլուցքէ կը տառապին ա՛յն մարդիկ, որոնք կը մեղադրեն զիս Նահապետեանէն քուէ առած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Այդ մեղադրողներուն պէտք է յիշեցնել՝ առաջին, որ հայ համայնքը կապաղարուած, միանման անհատներէ չի բաղկանար. բոլոր մարդիկ միեւնոյն կեցուածքները չունին եւ չեն կրնար ունենալ բոլոր խնդիրներու շուրջ. այդպիսի ենթադրութիւններ ընելը պարզապէս հատուածական մօտեցում է: Մենք ունինք քաղաքական զանազան տեսակէտներ, մօտեցումներ, այնպէս ինչպէս ունինք երկրագունտի զանազան մասերէն այստեղ հաստատուած հայորդիներ: Այս բոլորը մէկ պիտակի տակ դնելը ուղղակի անտրամաբանական ու անիրաւ է: Այստեղ պէտք է շեշտել ա՛յն պարագան որ մեծ է թիւը այն հայորդիներուն որոնք բնաւ պիտի չքուէարկէին Նահապետեանին օգտին. իսկ եթէ ես իմ թեկնածութիւնը առաջադրած չըլլայի՝ այդ քաղաքացիները ընդհանրապէս պիտի չմասնակցէին ընտրութիւններուն: Երկրորդ. իմ անձնազոհ կամաւորներս քուէարկութեան մասնակցելու մղեցին բազմաթիւ քաղաքացիներ, որոնց հետ Նահապետեանի վարձատրուած անձնակազմը ընդհանրապէս պիտի չկարենայ առնչութիւն ունենալ...: Ա՛յս իսկ պատճառով, եթէ ես թեկնածութիւնս դրած չըլլայի՝ նուազ թիւով հայ քաղաքացիներ պիտի մասնակցէին ընտրութիւններուն, եւ ուրեմն՝ հայկական քուէներու թիւը պիտի պակսէր: Այդքա՛ն պարզ: Երեւի անհրաժեշտ է յիշեցնել 2009 թուականի Կլենտէյլի ընտրութիւններու պարագան, ուր պրն. Ռաֆի Մանուկեան ըլլալով հանդերձ միա՛կ հայ կթեկնածուն՝ չկրցաւ ստանալ քուէարկողներու վստահութիւնը եւ պարտուեցաւ գանձնապահի ընտրութեանց մէջ:

Վերջապէս, ինծի համար դժուար է վերջ դնել իմ թեկնածութեան առանց նշելու թէ ո՛ր թեկնածուին հանդէպ զօրակցութիւն պիտի ցուցաբերեմ: Հակառակ անոր որ ընտրութեան այս հանգրուանին հաւանաբար որեւէ մէկուն զօրավիգ չկանգնիմ՝ այսուհանդերձ ինծի համար անհնար է համոզուիլ որ պրն. Սանտր Րամանին հայ համայնքին բարեկամ է:

13 Ապրիլի ընտրուեթանց իր ցուցաբերած ոչ-տպաւորիչ արդիւնքէն ետք (կը յիշենք անշուշտ, թէ ինք ինչպէս կը յոխորտար ջախջախիչ յաղթանակ ապահովել) Պրն. Րամանի որդեգրած է նո՛յն դատապարտելի գործելաձեւը՝ որ որդեգրուած էր Նահապետեանի կողմէ՝ իմ անձին հանդէպ: Առաւել՝ մեր ազգի զգայուն լարերուն օգտագործումը աններելի է: Կ'ուզեմ պարզ ըլլալ բոլորին համար, որ ես եւ իմ զօրակիցներս պիտի չարտօնենք որ պրն. Րամանին ընտրական նպատակներու համար շահագործէ հայ ժողովուրդին համար զգացական, նուիրական եւ պատմական արժէքներ ու հարցեր: Օրինակ՝ Ցեղասպանութեան հարցը:

Միւս կողմէ եթէ պրն. Րամանի կը կարծէ թէ յաղթանակի կրնայ հասնիլ իմ անձի դէմ յարձակում գործելով, թռուցիկներ բաժնելով եւ զիս բամբասելով, պէտք է դաս առնէ օրդ. Նահապետնաի պարտութենէն...: Նման գործելաձեւեր չարաչար կը ձախողին երբ կը գործադրուին ժողովուրդին կողմէ սէր, յարգանք եւ անսասան հաւատք ու վստահութիւն վայելող թեկնածուի մը դէմ...: Եթէ Րամանի կ'ուզէ ապահովել հազարաւոր հայ քուէարկողներու զգուանքը՝ թող շարունակէ իմ դէմ իր դատապարտելի արարքները:

Եզրափակելով եւ նայելով դէպի ապագան՝ ես պիտի շարունակեմ իմ գործունէութիւնը հայ համայնքին մէջ, պիտի շարունակեմ իմ մասնակցութիւնը բերել Դեմոկրատ կուսակցութեան ընտրապայքարներուն, եւ նկատի պիտի ունենամ յառաջիկայ տարիներու ընթացքին առաջանալիք բոլոր առիթները, որպէսզի կարենամ ընտրեալ պաշտօնի միջոցով ծառայութիւն մատուցել ժողովուրդին:

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Շարունակուածէջ 7–էն

հաստատման, որ պիտի գար օգնելու ուսանողներուն՝ որ հասնին իրենց առաջադրած ուսումնական նպատակներուն:

Արժ. Աւ. Քահանայ հայրեր, Տ. Յովսէփ Յակոբեան եւ Տ. Աշոտ Գամպուրեան միասնաբար օրհնեցին սեղանները, որմէ ետք ընթացք առաւ ճաշկերոյթը: Մինչ Տ. Յովսէփ Աւ. Քհնյ. Յակոբեան4 յանուն Առաջնորդ Տ. Յովնան Արք.ին եւ Տ. Աշոտ Քհնյ. Գամպուրեան՝ յանուն Տ. Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեանին ներկայացուցին իրենց շնորհաւորութիւնները Ամերիկայի Բժշկական Միութեան 25-րդ Տարեդարձի բարեբաստիկ առիթով եւ գնահատեցին Միութեան արձանագրած ծառայութիւնները եւ մաղթեցին նորանոր յաջողութիւններ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին գաղութիս ծանօթ եւ գնահատուած արուեստագէտներ Արա Մարտիրոսեան եւ Ճիվան Գասպարեան:

Շահեկան էին Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան հիմնադիր անդամներուն տեսաերիզի վրայ ունեցած ելոյթները: Անոնք շեշտը կը դնէին համանուն Միութեան արձանագրած յաջողութիւններուն վրայ, անցնող 25 տարիներու ընթացքին: Տօքթ. Մոմճեան հպարտութեամբ նշեց բժշկական Միութեան կատարելագործումները մարդասիրական առաքելութեան ճամբուն: Տօքթ. Պարսամեան նշեց Միութեան արագընթաց աճը:

Տօքթ. Ալավերտեան հպարտ կը զգար ինքզինք շաքարախտէ տառապող փոքրերու դարմանման ծրագրի կապակցութեամբ: Տօքթ. Պաղտասարեան դրապէս կը մեկնաբանէր Միութեան զարգացումը: Տօքթ. Ապտուլեան կը հաւատար Միութեան ընկերասէր միջավայրին:

Տօքթ. Ծերիք կը հաւատար թէ հայ համայնքը կենսական դեր ունէր խաղալու առողջապահական մարզէն ներս: Տօքթ. Սաղըրեանի որդին Յովնադան շնորհակալութիւն կը յայտնէր Բժշկական Միութեան իր հօրը մասին կատարած գնահատական խօսքերուն համար: Տօքթ. Գոճեան շնորհակալութիւն յայտնեց հիմնադիրներուն՝ Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութիւնը ստեղծելուն կապակցութեամբ եւ Տօքթ. Վիգէն Սեփիլեանին, անոր յանձնառու վարքագծին համար, գլխաւորած Միութեան ճամբուն:

Տօքթ. Գորշիկեան յայտնեց իր սրտագին շնորհակալութիւնները Միութեան տեսիլքին, հաւատալիքներուն եւ նուիրումին կապակցութեամբ: Տօքթ. Տաւթեան իր գնահատութիւնը յայտնեց փայլուն եւ երիտասարդ մասնագէտներուն առնչութեամբ, որոնք վստահութիւն կը ներշնչեն: Տօքթ. Արմէն Ջերէք յատուկ կենաց առաջարկեց ի խնդիր բարգաւաճ Հայաստանի Միութեան շարունակական յաջողութեան եւ անոր նոր Նախագահ Տօքն. Վիգէն Սեփիլեանի, յարգալիր վարքագծին եւ հետեւողական ջանքերուն համար:

Ապա տեղի ունեցաւ պարգեւատրումներ, զորս ի գործ դրին Տօքթ. Վիգէն Սեփիլեան եւ Տօքթ. Սէրինէ Ոսկանեան-Մելիտոնեան: Այս տարուան հովանաւորներ կը հանդիսանային Կլենտէյլ Մէմորիըլ հիւանդանոցը եւ Առողջապահական կեդրոնը: Բլաթինիոմի հովանաւորները Բժշկական Միութեան Տիկնանց Օժանդակ Մարմինը՝ Տօքթ. եւ Տիկ. Պորիս եւ Կարինէ Պաղտասարեանը, Կլենտէյլի MRI հիմնարկութիւնը, CHA Հոլիվուտի Presbyterian բժշկական կեդրոնը, տօքթ. Ժան եւ եւ Տիկ. Սոնա Մոմճեանը եւ Տօքթ. Ռաֆֆի եւ Ճէնիա Փափազեանը: Պրոնզեայ հովանաւորները կը ներառեն Տօքթ. եւ Տիկ. Փիթըր եւ Թամարա Աշճեանը, Տէր եւ Տօքթ. Հրակ եւ Սէրինէ Մելիտոնեանը եւ Wells Fargo Bank-ը եւ զանգուածային լրատուական հովանաւորները Ա.Մ.Ն. Հայաստան եւ Երեւան պարբերականները:

Յոբելինական ճաշկերոյթ պարահանդէսը իր աւարտին հասաւ Ռաֆֆի անուշավաճառի կողմէ 25-ամեակին նուիրուած այլապէս լուսազարդուած շքեղ կարկանդակի մը հատումով եւ Տիկ. Տաթեւիկ Էքիզեանի փակման աւուր պատշաճի խօսքով: Թող որ տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ երգ ու պարով, մինչեւ ուշ գիշերը:

Իր սրահին մէջ Այբէ-ֆէ Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան հիմնադրութեան 25-ամեակին նուիրուած հանդիսութիւնը ուշագրաւ ձեռնարկ մըն էր, որ ըլլայ իր կազմակերպական հիանալի բնոյթով, ըլլայ իր գաղափարասլաց բովանդակութեամբ, ազգային հպարտութիւն առթող նախաձեռնութիւն մըն էր, որ իր ստեղծած խանդավառութեամբ նոր յոյսեր կը ներշնչէր առողջապահական բնագաւառներէ ներս, Սփիւռք-Հայաստան-Արցախ մեր աշխարհի մէջ:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները եւ բարեմաղթութիւնները կը յայտնենք Գալիֆորնիահայ Բժշկական Միութեան հիմնադրութեան 25-ամեակի ուրախ առիթով: Մեր ջերմ գնահատանքը յոբելինական յանձնախմբի բոլոր անդամներուն, որոնք լաւագոյնս տնօրինած էին ձեռնարկը յիշատակելի յաջող հանդիսութեան մը վերածելու համար:

Վարձքերնին դալար:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք

«Մասիս» Շաբաթաթերթին

T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863

massis2@earthlink.net

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏՕՔԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՐԵԱՆ
(Ծնեալ Պէյրութ, 1929)

ՏՕՔԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՐԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ յաւարտ Ս. Պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փասատինայի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայց. Առաք. եկեղեցւոյ մէջ, 23 Մայիս, 2010ին:

Սգակիրներ՝
Այրին՝ Տիկին Ատրիան Խրլոբեան-Սաղրեան
Որդին՝ Տէր եւ Տիկ. Յովնաթան եւ Փոլա Սաղրեան եւ զաւակները
Որդին՝ Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ եւ Ռիմա Սաղրեան եւ զաւակը
Դուստրը՝ Լիլիան Սաղրեան եւ որդին
Քոյրը՝ Տիկ. Սառա Սաղրեան-Շիշմանեան եւ զաւակները
Եղբայրը՝ Տէր եւ Տիկ. Թորոս եւ Տիանա Սաղրեան եւ զաւակները (Ջուիցերիա)
Այրի Տիկ. Վերոնիքա Սաղրեան եւ զաւակները (Լիբանան)
Տէր եւ Տիկ. Ճօն եւ Պարիկ Խրլոբեան եւ զաւակները
Տէր եւ Տիկ. Աւետիս եւ Ռուբիկ Խրլոբեան եւ զաւակները
Տէր եւ Տիկ. Արամ եւ Մէրի Հէքիմեան եւ զաւակները (Աւստրալիա)
եւ համայն Սաղրեան, Շիշմանեան, Կէօքճեան, Վարդանեան, Մանուկեան, Պաքեան, Կալեան, Ապէտի, Ապաճեան, Շնորհօքեան, Մսըրլեան, Պագրճեան, Ակիշեան, Քէօրօղլեան, Թաթարեան, Գույումճեան, Մելգոնեան, Կարապետեան, Թորոսեան, Պարսումեան, Հինտոյեան ընտանիքները, հարազատներն ու բարեկամները:

Հոգեհանգիստի հոգեպարար արարողութենէն ետք հոգեճաշ պիտի մատուցուի Հ.Մ.Մ.ի «Կարօ Սողանալեան» սրահին մէջ, 1060 N. Allen Avenue, Pasadena:

Հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

Ա. ԵՒ Մ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Շարունակուած էջ 8-էն

տարած ճամբորդութեամբ կ՚այցելէր, հանդիպելու համար Կոմիտասին, Գրիգոր Զոհրապին, Մուսա Լեռցի Սօսէին, եւ Շապին Գարահիսարցի Շաքէին, որպէսզի անոնց վկայութիւնները լսէ: Թատրոնին ընդմէջէն մնացեալ բոլոր աշակերտները ելոյթ ունեցան: Մանկապարտէզը ներկայացուց խաղաղ կեանքը հայ ժողովուրդին, հարսանիքի մը պատկերով, իսկ Ա. եւ Բ. կարգի աշակերտները երգեցին Կոմիտասին «Կաքաւիկ»ը: Ապա, Գ. կարգի աշակերտները, ընկերակցութեամբ Գ. Էմինի «Սասունցիների Պարը» արտասանող Է. կարգի աշակերտներուն, պարեցին «Եարխուշտա»ն: Դ. եւ Ե. կարգի աշակերտները երգեցին Յ. Շիրազի «Տեսնեմ Անին ու Նոր Մեռնեմ» երգը, իսկ Ե. կարգի աշակերտները ներկայացուցին Դ. Վարուժանի «Դերենիկը»՝ խմբային արտասանութեամբ եւ կենդանի պատկերով: Զ. կարգի աշակերտներն ու Ը. կարգի աշակերտուհիներէն Քաթիա Քէհէեանը, որուն դերասանական տաղանդը ի յայտ եկաւ այդ օր, կենդանի պատկերով մը ներկայացուցին Սիամանթոյին «Խեղդամահը»: Ապա, Ը. կարգէն կարգ մը աշակերտներէն խմբային արտասանեցին Ժ. Յակոբեանին «Քիչ Ենք Արդէն» ոտանաւորը, որ հանդիսութեան փոխանցուած կարեւորագոյն պատգամներէն մէկուն մասին էր՝ հայերէն լեզուին պահպանումն ու փոխանցումը յաջորդ սերունդներուն:

Դպրոցիս տնօրէնը՝ պրն. Շահէ Մանկրեանը, իր փակման խօսքը փոխանցեց ըսելով. «Ծնողներ դուք արդէն կը կատարէք հայ ժողովուրդին հայապահպանման աշխատանքներէն կարեւորագոյնը, ի գին բոլոր զոհողութիւններով վառ կը պահէք մեր մշակոյթն ու լեզուն, ձեր զաւակներուն կրթութիւնը վստահելով հայկական վարժարանին»: Ան նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց հայերէն բաժանմունքի ուսուցիչներուն՝ օրդ. Բէկի Ճինպաշեանին, տիկ. Ցոլինէ Գէորգեանին, տիկ. Կարին Սէոյլէմէզեանին եւ տիկ. Լիզա Մանոյեանին, ինչպէս նաեւ երաժշտութեան ուսուցչուհիին՝ օրդ. Էլմիրա Յակոբեանին: Տնօրէնը նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց մեր սիրելի աշակերտներուն, որոնք իրենց պարտականութեան բարձր գիտակցութեամբ սորված էին իրենց դերերըեւ յաջողութեամբ պսակեցին սոյն ձեռնարկը: Տիկ. Լիզա Մանոյեան խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց Թատերագիր պրն. Սարգիս Մահսէրէճեանին, որ ներկայ էր հանդիսութեան, եւ անոր մաղթեց յարատեւութիւն իր վսեմ աշխատանքին մէջ՝ շարունակելու հեղինակել նման թատրոններ, որոնք խանդավառութիւն կը ստեղծեն աշակերտներուն մօտ:

Ներկայ ծնողները հոգեպէս յագեցած եւ բարձր տրամադրութեամբ հեռացան սրահէն:

Թղթակցութիւնը Վարժարանէն

ՏԽՈՒՐ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

Շարունակուած էջ 1-էն

ճշտական, դասախօսական եւ այլ բնոյթի հրապարակային նախաձեռնութիւններէն ներս՝ անոնց մասին յետագային հանգամանօրէն անդրադառնալու համար երկար տարիներ իր խմբագրած «Մասիս» շաբաթաթերթէն ներս:

Իր տխուր մահով՝ անտարակոյս, «Մասիս» շաբաթաթերթը եւ իր գաղափարի ընկերները, կը կորսնցնէին նուիրեալ շարքային մը, միշտ պատրաստակամ, միշտ խանդավառ, միշտ նախաձեռնող առաջնորդ մը, միշտ հետեւողական, նուիրեալ, յոգնիլ չգիտցող, այլապէս փնտռուած հրապարակագիր մը, թող որ միշտ չէր, որ անոր հատու, դիպուկ եւ շատ յաճախ խայթող գրիչը գնահատուէր իրեն նշաւակ դարձած ամէն բնոյթի հեղինակութիւններու եւ կառոյցներու խաղկութիւնները: Իր փնտռածը՝ ուղղամտութիւնն էր, օրինականութեան անբռնաբելիութիւնն էր, ազգային միաւնութեամբ եւ ժողովրդավարութեամբ պայմանաւորուած ազգասիրութիւնն ու հայրենասիրութիւնն էր, որ կրնար առաջնորդել իրաւ ազգասիրութեան, հայրենասիրութեան եւ կառուցողական հանգրուաններ: Մնացեալը՝ կեղծիք, պատեհապաշտութիւն եւ հատուածական շահադիտութիւն էր պարզապէս, համաձայն իրեն:

Տարակոյս չկայ, որ մեծ եղաւ իր անժամանակ մահով իր ետին թողած բացը, մասնաւորապէս իրեն սիրելի «Մասիս» շաբաթաթերթէն ներս, որուն կը բերէր իր ծանրակշիռ բարոյական աշխատանքը:

Ան իր կորովի, անխնայ եւ սուր քննադատութիւններու թիրախ կը դարձնէր մարդկութեան դէմ գործուած կամ տակաւին գործուող անարդարութիւնները: Ան չէր ներեր ԱՄՆ-ին ու անոր լծակից երկիրներուն, որոնք ելլելով իրենց երկրի շահերէն, գործնաբար կը ծաւալէին թրքանպաստ անդիմագիծ քաղաքականութիւն, մերժելով ճանչնալ օսմանեան կայսրութեան՝ հայոց դէմ գործադրած Ցեղասպանութիւնը, երբ բազմատասնեակ պետութիւններ արդէն իսկ ընդունած ու դատապարտած էին զայն... Սաղրեան չի կրցաւ ներել ԱՄՆ-ին ու անոր կամակատարներուն:

Սաղրեան, աններող գտնուեցաւ, ի մասնաւորի, հանդէպ Հայաստան աշխարհէն ներս ապօրինաբար ղեկավարութեան տիրացած ներկայ իշխանութիւններու հակա-ժողովրդավար, շահագործող ու բռնատիրական համակարգի ախոյեաններուն՝ վերէն վար: Ան կը յայտնէր, թէ դրամատիրական համակարգի յոռեգոյն յատկանիշերը երկրէն ներս ծաւալող հայրենի իշխանաւորները երկիրը կ՚առաջնորդէին դէպի տնտեսական սնանկութիւն, մարդուժի չլատում, երբեմնի երկրի փառքը հիւսող աշխարհով ծանօթ հայրենի գիտական ոլորտներու վայրէջք, մշակութային թաւալգլոր անկում, երկրի ազգաբնակչութեան յուսալքութիւն, աղքատութիւն ու երկրէն հեռացում՝ դէպի յուսատու օտար կայաններ:

Տոքթ. Սաղրեան միայնուն ներկայութիւն էր «Մասիս»էն ներս, իր քաղաքական, ազգային, ընկերային, եկեղեցական եւ պահանջատիրական բնոյթի յօդուածներով: Ան դէմ էր պետութիւններու որձեւէգ քաղաքականութեան: Ան կը ճանկէր մեր ազգի անմիաբանութիւնը, Սփիւռք-Հայրենիք բաժանուածութիւնը: Ան միշտապէս կը քննադատէր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ՝ ազգային կառոյցները տարանջատող, տասնամեակներ բոլորող բաժանարար տագնապը... Ան կը հաւատար իր գրածին եւ կը ստանձնէր հոն արտայայտած գաղափարներու պատասխանատուութիւնը: Ճիշդին՝ ճիշդ, սխալին՝ սխալ ըսող յանդուգն յօդուածագիրն էր ան, որ իր լիիրաւ համոզումով եւ անպայմանադրական մօտեցումներով, կանգնած կը մնար իր կուսակցութեան դաւանած գաղափարախօսական սկզբունքներուն վրայ:

Կ՚ըսեն. բանաստեղծները կը մեռնին ուղիղ՝ նիշդ իրենց սահմանուած երկար կամ կարճ ժամանակին: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը, իր ստեղծագործական տաղանդին համապատասխանող արժեչափով կ՚ունենայ իր մեծ կամ փոքր ներդրումը մարդկային յառաջդիմութեան մէջ:

Տոքթ. Յարութիւն Սաղրեան կը հանդիսանայ շնորհազարդ այն ուշագրաւ հասարակական գործիչներէն մին, որ իր ապրած կեանքին մէն մի պահը նուիրումով եւ աշխուժութեամբ օգտագործեց ի նպաստ մեր գաղութի հասարակական կեանքի առաւել եւս զարգացման:

Յիշատակդ անթառամ՝ սիրելի ընկ. Յարութիւն Սաղրեան:

ԿԱՐԿՈՒՏԸ ԾԵԾԱԾ ՏԵՂՆ Է ԾԾՈՒՄԲ

Շարունակուած էջ 2-էն

րով, այլ աշխարհի այս կամ այն կէտում կայացուող որոշումներով եւ հանդիպումներով:

Դրանք անշուշտ չեն կարող նշանակութիւն չունենալ: Ունեցել են թէ դարեր առաջ, թէ առաւել եւս այժմ, երբ աշխարհը փոքրացել է, հաղորդակցութեան եւ փոխազդեցութեան կոմունիկացիոն հնարաւորութիւնները մեծացել են, արագացել: Բայց միեւնոյն է, որոշիչը եղել է, կայ ու լինելու է այն, թէ ինչ ենք մենք ներկայացնում մեզանից, ինչպիսին ենք մենք ուզում լինել, ինչ պետութիւն ենք մենք ուզում ունենալ, արժէքային ինչ դաւանանք ենք նախընտրում, ինչ հոգեբանութեան եւ մտածողութեան տէր սերունդ ենք ձեւաւորում եւ արդեօք այդ ամէնի հիմքում դնում ենք այն հաւատամքը, որ մեր ճակատագիրը պայմանաւորուած է մեզանով, կախուած է մեզանից, եւ մեր ճակատագրի վրայ օտարների ազդեցութեան չափը հակադարձ համեմատական է մեր այդ գիտակցութեան խորութեանը:

«ԼՐԱԳԻՐ»

ՓԱՍՏԵՐ ԾԽԵԼՈՒ ԵՒ ՆՐԱ ՄԱՀԱՑՈՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ: ԿԼԻՆԻԿԱԿԱՆ ՀԻՊՆՈԹԵՐԱՊԵՒՏ

ՆԱԶԻԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, CCHT

Միայն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում ամէն տարի մահանում է 430,700 մարդ, այդ թւում 120,000-ը թոքերի քաղցկեղի դաժան մահով: Մնացածը մեռնում են սրտի պսակաձեւ զարկերակի հիւանդութիւնից, որը համարւում է մարդկանց մահուան հիմնական պատճառը Միացեալ Նահանգներում:

Ծխելու հետեւանքով առաջացած մահուան թիւը գերազանցում է էյծից, ալքոհոլից, թմրադեղերից, ինքնաշարժի վթարներից, մարդասպանութիւնից, ինքնասպանութիւնից եւ բոլոր տեսակի հրդեհներից առաջացած մահերի գումարը:

Ըստ Ամերիկեան Թոքային Միութեան ծխախոտն իր մէջ պարունակում է 4000 քիմիական տարրեր, որոնցից առնուազն 200-ը համարւում են թունաւոր: Այդ թոյներից են կապարը, սնդիկը, ցիանիդը, մկնդեղը, սկիպիդարը, ացետոնը, բենզինը, ամոնիակը եւ այլն...

Ծխախոտի մէջ կայ հիմնական երեք բաղադրամաս, որոնք ամենավնասակարներն են.

Նիկոտին

Ձիւթ (Tar)

Շմոլ գազ (Carbon monoxide)

Նիկոտին

Նիկոտինը ծխախոտի մէջ պարունակուող ամենաթունաւոր ալկոլոիդն է, եւ օգտագործւում է վնասակար միջատների դէմ պայքարելու համար: Մաքուր նիկոտինը շատ ուժեղ թոյն է: Մարդու արեան մէջ ներարկուած նիկոտինի փոքր պարունակութիւնը մէկ ժամում կարող է սպանել նրան: Նիկոտինը ծխախոտի պարունակութեան մէջ աւելացւում է նրա նկատմամբ հակում առաջացնելու նպատակով: Նիկոտինը ծխախոտի պարունակութեան մէջ աւելացւում է նաեւ հանգստացնելու պատրանք առաջացնելու նպատակով: Հանգստացնելու այդ պատրանքը գործում է հետեւեալ համակարգով: Ծխողը հանգստանալու պատրանք է ապրում այն եօթ վայրկեանների ընթացքում, երբ նիկոտինը հասնում է մարդու ուղեղին: Ծխախոտի ծխելուց քիչ անց նիկոտինի պարունակութիւնը մարդու մարմնի մէջ սկսում է պակասել, առաջացնելով մարմնի լարուածութիւն եւ ներքին խռովութիւն:

Այդ զգացողութիւնները յաղթահարելու համար հարկաւոր է մէկ այլ ծխախոտ, որը վայրկենապէս մարդու ուղեղին է հասցնում նիկոտինի մի նոր քանակութիւն, նորից մարդուն ապրեցնելով հանգստութեան պատրանք, մինչեւ նիկոտինի պարունակութիւնը նորից կպակասի:

Այսպիսով, նիկոտինը, որը հանգստութեան պատրանք է ստեղծում, նա էլ մարմնի մէջ առաջացնում է լարուածութիւն: Սա պատրանք է: Հեռացրէք նիկոտինը եւ ձեր մարմնի լարուածութիւնը կ'անհետանայ, վերադառնալով իր բնական, ի ծնէ վիճակին:

Ձյութ /Tar/

Սեւագոյն խեժային թանձր հեղուկ, որ ստացւում է քարածխի, փայտանիւթի կամ տորֆի չոր թորումով:

Ձիւթը մուգ, հաստ իւղային կպչուն խառնուրդ է: Այն մի քսուկ նիւթ է, որը օգտագործւում են կտուրների կաթոցները դադարեցնելու նպատակով անցքերը փակելու համար: Այն նաեւ օգտագործւում է ճանապարհաշինարարութեան մէջ՝ փոսերը լեցնելու եւ ճաքերը փակելու համար: Այն աւելացւում է ծխախոտի մէջ թունաւոր բաղադրամասերը մէկ համակարգի մէջ պահելու համար: Երբ ծխում են ձիւթը կպչում է թոքերի նուրբ հիւսուածքներին, առաջացնելով շնչառական օրգանների յարատեւ գրգռուածութիւն: Երբ այն բնաւորւում է թոքերի մէջ, այն կազմալուծում է թոքերի վրայի նուրբ մազածածկոյթը, որոնք օգնում են թոքերի մաքուր մնալուն: Երբ այդ մազածածկոյթը կազմալուծւում է, թոքերի բջիջները սկսում են կուտակուել իրար վրայ, որը վերջնականապէս առաջնորդում է թոքերի քաղցկեղի առաջացմանը:

Շմոլ գազ (Carbon monoxide/

(Carbon Monoxide/ Ածխածնի օքսիդը - (շմոլ գազ) Անգոյն, անհոտ, խիստ թունաւոր գազ է: Ներշնչման ժամանակ այս գազը խանգարում է թթուածնի բաշխմանն ու մատակարարմանը մարդու հիւսուածքներին: Այս գազի երկարատեւ բարձր մակարդակի ներկայութիւնը արեան մէջ, յանգեցնում է երակների կարծրացմանը եւ սրտի զարկերակներից մէկում խցանման առաջացմանը: Ածխածնի օքսիդը այն նոյն գազն է, որ արտազատւում է ինքնաշարժերի խլացուցիչներից: Դա աւելացւում է ծխախոտին, մարդկանց հանգստացնելու համար: Դա նոյն գազն է, որ կարող է մարդուն հանգստացնելով սպաննել, եթէ նա գտնուի ինքնաշարժի փակ կանգառում գտնուող շարժիչը աշխատացրած ինքնաշարժի մէջ:

Երակների խցանումը առաջանում է, երբ սրտին մատակարարող երակներից մէկը կամ մի քանիսը ներսից նեղանում են կամ արեան թանձրուկով լցւում: Յանկարծակի խցանումը առաջացնում է սուր սրտամկանի տագնապ:

Ուշադրութիւն դարձրէք, թէ իրականում ինչ է կատարւում ձեր առողջութեան հետ, ծխախոտի նկատմամբ ձեր հակման աւելացման հետ: Եւ յետոյ բաւականաչափ հոգ տարէք ձեր նկատմամբ եւ դադարեցրէք գնելու խորամանկ, կործանիչ եւ ձեր ծախսերի հաշուին միայն իրենց գրպանի մասին հոգ տանող համակարգը: Որեւէ մէկը իրաւունք չունի լաւ համի, վայելքի ու բաւականութեան պաստառի տակ թաքցնելու վտանգաւոր թոյները: Հիպնոթերապիայի միջոցով դուք կ'ամրապնդէք ձեր ինքնակառավարումը, ինքնատիրապետումը, կը գիտակցէք, որ դուք էք ձեր մարմնի եւ մտքի տէրը:

ՄԱՐՄՆՈՒՄ ԿԱՏԱՐՈՒՈՂ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԾԽԵԼԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒՑ ՅԵՏՈՅ

1. 20 րոպէից - ձեր արեան ճնշումը վերադառնում է իր սովորական աստիճանին:

Զարկերակը նորմալանում է եւ ձեռքերի ու ոտքերի ջերմաստիճանը վերադառնում է իր բնական մակարդակին:

2. Ութ ժամում - արեան մէջ եղած թթուածնի մակարդակը բարձրանում է նորմալ մակարդակի, ածխածնի մակարդակը պակասում է եւ վերադառնում սովորական աստիճանին:

3. 24 ժամում - պակասում է սրտամկանի կաթուածի հաւանականութիւնը:

4. 48 ժամում - բարելաււում են համի եւ հոտի զգացողութեան ունակութիւնները:

Ջղային վերջոյթները յարմարւում են նիկոտինի բացակայութեանը:

5. 72 ժամում - մանր բրոնխները հանգստանում են, թոքերի տարողունակութիւնը մեծանում է եւ շնչելը դառնում է աւելի հեշտ:

6. 2 շաբաթից 3 ամսում - թոքերի գործունէութիւնը ընդլայնւում է 40 տոկոսով, շրջա-նառութիւնը բարելավվում է եւ քայլելը աւելի է հեշտանում:

7. 1-ից 9-ը ամսում - նորից վերաճում է թոքերի վրայի նուրբ մազա ծածկոյթը եւ աւելացնում նրա թոքերը մաքրելու ունակութիւնը, տնօրինում լորձաթաղանթից մածուցիկ ու լպրծուն հեղուկ նիւթի արտազատումը եւ աւելացնում պայքարը վարակումների դէմ կենսաուժի ընդհանուր մակարդակը բարձրանում է, հոգնածութիւնը, հազը, շնչարգելութիւնը նուազում են:

8. Մէկ տարուց - կիսով չափ պակասում է սրտի տագնապից մահանալու հաւանականութիւնը համեմատած չծխողների հետ:

9. 5 տարուց - սրտի տագնապից մահանալու հաւանականութիւնը հաւասարւում է չծխողներին: Թոքերի քաղցկեղից մահանալու հաւանականութիւնը համեմատած չծխողների հետ կիսով չափ կրճատւում է:

10. 10 տարուց - թոքերի քաղցկեղից մահանալու հաւանականութիւնը համարեա հաւասարւում է չծխողներին: Մարմնի ուրիշ մասերում՝ բերանում, կոկորդում, կերակրափողում, միզապարկում, երիկամներում, ենթաստամոքսային գեղձի վրայ քաղցկեղի առաջացման հաւանականութիւնը իջնում է շատ ցածր մակարդակի:

Ինչպէս տեսնում էք նոյնիսկ ծխելը թողնելուց յետոյ ծխողի մօտ հիւանդագին վիճակները դեռ շարունակւում են: Ըստ ծխողի ցանկութեան կարելի է ազատուել այդ վատ սովորութիւնից հիպնոսաբուժութեան միջոցով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԲԺՇԿՈՒՀԻՆ

Որտե՞ղ չի փայլել հայ կնոջ անունը, այն յիշւում է նոյնիսկ հազարամեայ մեր պատմութեան խոր էջերում, երբ կինը դեռեւս հնարաւորութիւն չունէր դրսեւորելու իր տաղանդն ու եռանդը: Ահա 3րդ դարում ապրած մի բարեպաշտ կին՝ Աղուիթա անունով, նշանաւոր իր գթասիրական, աղքատախնամ գործերով, որի անունը զարդարում է անցեալի հայ բժշկութեան պատմութեան էջերը: Նրա մասին պատմում է Ղեւոնդ Ալիշանը, «Յուշեր Հայրենեաց» աշխատութեան մէջ:

262 թուական, Թզազարակա անուան լեռնալանջով հոսում է մի վճիտ առուակ, որը սկիզբ է առնում Արբենուտ կոչուող բարձունքից: Աւանի տէրն է հայ ազգի Սուրէն Իշխանը: Նրա կինը՝ իշխանուհի Աղուիթան շրջապատում յայտնի է որպէս մարդասէր եւ բարեսիրտ մի անձնաւորութիւն: Այդ կնոջ սիրտը ուժգնապէս բաբախել է նուազ բախտաւորների համար, նա թշուառ ցաւագարների հզօր սփոփիչ էր, անտէր, անտիրական հիւանդների բժշկուհին:

Հայաստանում այդ ժամանակ յայտնի էին բազմաթիւ բուժամիջոցներ, բայց բորոտութիւնը սոսկալի մի ցաւ էր, որի բուժման գործով ոչ ոք չէր զբաղւում, իսկ բորոտներին, որպէս խիստ վնասակար եւ վարակիչ հիւանդների, վտարում էին հասարակութիւնից: Նոյնիսկ արգելուած էր նրանց սպաննել:

Եւ ահա, դեռեւս 3րդ դարում իշխանուհի Աղուիթան որոշում է հիմնել մի դարմանատուն, օթեւան տալ այս ու այն կողմ թափառող բորոտներին, մեկուսացնել նրանց այդ բուժարաններում, բժշկական օգնութիւն տալ նրանց: Այս ձեւով նա ոչ միայն օգնում էր հիւանդներին, այլեւ կանխում է վարակի տարածումը:

Աղուիթան համոզում է ամուսնոյն օգնել եւ հիւանդների համար ապաստարան կառուցել եւ հասնում է նպատակին:

Կառուցել է տալիս մի ագարակ, իր օժանդակ շինութիւններով՝ առանձին ապաստարան, յատուկ դարմանատուն, Հայաստանի ամէնից առողջարար ու սիրուն վայրերից մէկում՝ Արբենուտ կոչուող աղբիւրի մօտ, որտեղ պատսպարւում են հիւանդները:

Նա հաւաքել է տալիս բուժիչ դեղաբոյսեր, որոնցմով եւ լոգանքի միջոցով բուժում է շատ հիւանդների:

Այսպիսով, պատմութիւնից Աղուիթան յայտնի է մեզ որպէս առաջին հայ բժշկուհի եւ գթութեան քոյր:

Շնորհիւ Աղուիթայի, ուրկանոցի կամ բորոտանոցի հաստատութիւնը Հայաստանում կարող ենք համարել աւելի հին, քան եւրոպականն է:

Բժշկական պատմագիրներ գրում են, որ Եւրոպայում հազիւ 7րդ դարից սկսած են գործել մասնաւոր հիւանդանոցներ, ուրկանոցներ (բորոտանոցներ):

Տեղեկատու